

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Запорізька політехніка»

гуманітарний факультет

кафедра теорії та практики перекладу

пояснювальна записка до
дипломної роботи
магістра

ОСОБЛИВОСТІ ТА СТРАТЕГІЇ ПЕРЕКЛАДУ ТЕРМІНІВ
ІТ-СФЕРИ

Виконав: студент (-ка) групи ГФз-319м

Спеціальність: 035 «Філологія»

Освітня програма (спеціалізація):
035.041 «Германські мови та літератури (переклад включно),
перша – англійська»

Луньова Анна Геннадіївна

Керівник к.ф.н., доц. К.В. Тарасенко

Рецензент к.ф.н., доц. Е.О. Куш

Запоріжжя-2020

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Запорізька політехніка»
(повне найменування закладу вищої освіти)

Інститут, факультет ЕГІ, гуманітарний факультет
Кафедра теорії та практики перекладу
Ступінь вищої освіти магістр
Спеціальність 035 «Філологія»
(код і найменування)
Освітня програма (спеціалізація) 035.041 «Філологія (германські мови та літе-
ратури (переклад включно)), перша – англійська»
(назва освітньої програми (спеціалізації))

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри _____

«_____» _____ 2020 року

З А В Д А Н Н Я
НА ДИПЛОМНИЙ ПРОЕКТ (РОБОТУ) СТУДЕНТА

Луцької Анни Геннадіївни

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема проекту (роботи) Особливості та стратегії перекладу термінів ІТ-сфери

керівник проекту (роботи) Тарасенко Кирил Валентинович, к. філол. н., доцент,

(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджені наказом закладу вищої освіти від «6» листопада 2020 року №317

2. Строк подання студентом проекту (роботи) 18 грудня 2020 р.

3. Вихідні дані до проекту (роботи): теоретичні та критичні праці вітчизняних та зарубіжних вчених: О. Селіванової, Л. Конопляник, О. Тищенко, С. Юхимець, К. Фоміної, О. Мікрюкова, Е. Nyda, Е. Рум, R. Berry та ін.; вибірка ІТ-термінів з чисельних лексикографічних джерел (як більш раннього періоду, так і сучасних онлайн-словників) та газети «День» (2012-2020), який видається двома мовами.

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити): визначити особливості поняття «термін» у світлі сучасних лінгвістичних досліджень та охарактеризувати їхні структурно-семантичні аспекти; визначити проблемні поля у перекладі ІТ-термінів та розробити алгоритм аналізу перекладу ІТ-термінів; визначити характерні ознаки словникових ІТ-термінів, висвітлити особливості та стратегії перекладу ІТ-термінів як словникових, так і публіцистичних.

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень)

6. Консультанти розділів проекту (роботи)

Розділ	Прізвище, ініціали та посада Консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	прийняв виконане завдання
I	Тарасенко К.В., к. філол. н., доцент		
II	Тарасенко К.В., к. філол. н., доцент		
III	Тарасенко К.В., к. філол. н., доцент		
IV	Журавель С.М., ст. викладач		
Нормоконтроль	Підгорна А. Б., к. філол. н., доцент		

7. Дата видачі завдання «7» «вересня» 2020 року.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів дипломного проекту (роботи)	Строк виконання етапів проекту (роботи)	Примітка
1.	Вибір теми дипломної роботи	вересень 2020	виконано
2.	Розробка завдання на дипломну роботу	вересень 2020	виконано
3.	Складання календарного плану роботи	вересень 2020	виконано
4.	Збирання матеріалу для написання 1, 2, 3, 4 розділів	вересень – жовтень 2020	виконано
5.	Підготовка розділу 1	жовтень 2020	виконано
6.	Підготовка розділу 2,3	листопад 2020	виконано
7.	Підготовка розділу 4	листопад 2020	виконано
8.	Написання вступу і загальних висновків роботи	листопад – грудень 2020	виконано
9.	Оформлення дипломної роботи	грудень 2020	виконано
10.	Нормоконтроль	1-10 грудня 2020	виконано
11.	Рецензування дипломної роботи	10-12 грудня 2020	виконано
12.	Захист дипломної роботи		

Студент

(підпис) Луцьова А.Г.
(прізвище та ініціали)

Керівник проекту (роботи)

(підпис) Тарасенко К.В.
(прізвище та ініціали)

РЕФЕРАТ

МР: 137 с., 6 рис., 2 табл., 2 додатки, 124 джерела.

Об'єкт дослідження – терміни галузі ІТ-технологій.

Предмет дослідження – структурно-семантичні особливості перекладу ІТ-термінів.

Мета дослідження – висвітлення особливостей та стратегій перекладу ІТ-термінів.

Методи дослідження – аналіз лінгвістичної та перекладацької літератури, описовий, метод аналізу та синтезу.

У першому розділі магістерської роботи розглянуто теоретичні аспекти вивчення понять «термін», а також визначено проблемні поля у перекладі ІТ-термінів. У другому розділі роботи визначено характерні ознаки словникових ІТ-термінів та висвітлено особливості та стратегії перекладу словникових ІТ-термінів. Третій розділ роботи містить аналіз вибірки ІТ-термінів з газети «День», особлива увага приділяється засобам перекладу, які сьогодні є найактуальнішими та найпоширенішими. Четвертий розділ присвячено проблемам охорони праці в галузі. У висновках підсумовуються результати проведеного дослідження. В результаті проведеного дослідження запропоновано алгоритм перекладу ІТ-термінів. Результати дослідження можуть застосовуватися у викладанні курсів з лексикології англійської мови, спецкурсів з проблем перекладу; у науково-дослідній роботі студентів, а також для створення навчальних і методичних посібників з лексикології та укладання словників.

ТЕРМІН, ТЕРМІНОЛОГІЯ, ІТ-ТЕРМІН, ПЕРЕКЛАД, ПРИЙОМИ ПЕРЕКЛАДУ.

ЗМІСТ

Завдання на роботу.....	
Реферат.....	
ВСТУП.....	7
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ВИВЧЕННЯ ПОНЯТТЯ «ТЕРМІН».....	11
1.1. Поняття «термін», його ознаки та функції у світлі сучасних лінгвістичних досліджень.....	11
1.2. Структурно-семантичні характеристики ІТ-термінів.....	19
1.3. Проблемні поля у перекладі ІТ-термінів. Алгоритм перекладу ІТ-термінів.....	25
РОЗДІЛ 2. СЛОВНИКОВА ІТ-ТЕРМІНОЛОГІЯ КРІЗЬ ПРИЗМУ ПЕРЕКЛАДОЗНАВСТВА.....	33
2.1. Характерні ознаки словникової ІТ-термінології.....	33
2.2. Труднощі перекладу. Особливості перекладу ІТ-термінів.....	41
РОЗДІЛ 3. СПЕЦИФІКА ПЕРЕКЛАДУ ІТ-ТЕРМІНІВ У СУЧАСНІЙ ПУБЛІЦИСТИЦІ.....	49
3.1. Структурно-морфологічні ознаки ІТ-термінів у публіцистичних текстах газети «День».....	49
3.2. Особливості перекладу ІТ-термінів.....	56
РОЗДІЛ 4. ОХОРОНА ПРАЦІ ТА БЕЗПЕКА В НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЯХ.....	69
4.1. Аналіз потенційних небезпек.....	69
4.2. Заходи по забезпеченню безпеки.....	71
4.3. Заходи з виробничої санітарії і гігієни праці.....	75
4.4. Заходи безпеки у надзвичайних ситуаціях.....	82
4.4.1. Заходи з пожежної безпеки.....	82
4.4.2. Організація та забезпечення оповіщення про загрозу виникнення або виникнення надзвичайних ситуацій.....	83

ВИСНОВКИ.....	86
SUMMARY.....	91
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	94
ДОДАТКИ.....	106
Додаток А. Тези доповіді «Особливості перекладу ІТ-термінів».....	107
Додаток Б. Вибірка ІТ-термінів з газети «Day»/ «День».....	113

ВСТУП

Науково-технічний прогрес в 20-ті роки ХХІ століття, а також впровадження новітніх технологій у різні сфери суспільного життя, створення сучасних інформаційних мереж спричинили появу терміносистем, однією з яких є терміносистема ІТ-технологій, актуальність вивчення якої не викликає сумнівів. В українській мові ця система перебуває на стадії становлення і тому потребує не тільки ретельних наукових розвідок, але й більш екстенсивного наукового осмислення.

Терміни як мовні одиниці на позначення спеціальної/професійної галузі науки або техніки, становлять суттєву складову науково-технічних текстів. З точки зору перекладознавства, вони створюють значні труднощі при перекладі українською мовою з огляду на їхню неоднозначність, відсутність перекладних термінів-відповідників (у випадку термінів-неологізмів) та національну варіативність (тобто наявність різних термінів в американському, британському, канадському та інших варіантах англійської мови, що позначають одне й те ж явище, процес, об'єкт тощо).

На сучасному етапі дослідницька увага зосереджена на оптимізації процесу перекладу терміноодиниць ІТ-сфери, оскільки комп'ютеризація є пріоритетним напрямком розвитку суспільства.

Переклад ІТ-термінології входить до кола найскладніших проблем у галузі лінгвістики та перекладознавства, тому що терміни належать до лексики, яка розвивається швидкими темпами, має попит серед фахівців різних сфер та потребує особливої уваги. Втім, виникають певні труднощі під час перекладу, адже адекватне відтворення на українську мову неможливий без додаткових знань, пов'язаних з походженням, класифікацією, функціонуванням терміноодиниць означеної терміносистеми.

Теоретичні положення роботи ґрунтуються на визначних концептуальних працях вітчизняних і зарубіжних дослідників, які працюють у таких напрямках: дослідження проблем термінології в цілому

(Л. Білозерська [Білозерська 2010], Т. Волкова [Волкова 2004], Б. Головін [Головін 1980], С. Гриньов-Гриневи́ч [Грине́в-Гриневи́ч 2008], В. Даниленко [Даниленко 1983; Даниленко 1991], Ф. Скороходько [Скороходько 2003; Скороходько 2002; Скороходько 2006], О. Селіванова [Селіванова 2011], О. Філь [Філь 2013], М. Соломаха [Соломаха 2014], Л. Конопляник [Конопляник 2014], М. Кізіль [Кізіль 2015], О. Тищенко, С. Юхимець, К. Фоміна [Тищенко, Юхимець, Фоміна 2018], О. Бондаренко [Бондаренко 2019], О. Кальник, О. Воробйова, А. Симоненко, М. Олешко [Кальник, Воробйова, Симоненко, Олешко 2019]); специфіка термінології сфери ІТ-технологій (М. Гінзбург [Гінзбург 2004; Гінзбург 2008], Н. Грицик [Грицик 2017], О. Мікрюков [Мікрюков 2014], С. Мойсеєнко [Мойсеєнко 2017]), класифікація термінологічних одиниць (С. Гунько [Гунько 2002], А. Д'яков [Д'яков 2000], Р. Беррі [Berry 2010]), аналіз шляхів та засобів перекладу термінологічних одиниць (Н. Абабілова [Абабілова 2015], К. Мірошникова [Мірошникова 2017], Р. Синдега, О. Іващишин [Синдега, Іващишин 2009], Е. Ніда [Nida 1994], Е. Пім [Pym 1998], Т. Журавльова [Журавльова 1998], В. Завадська [Завадська 2013], Т. Канделакі [Канделакі 1980], Л. Козловська [Козловська 2003] і багато інших.

Втім, попри зацікавленість науковців вирішенням проблеми функціонування ІТ-термінів, проблема перекладу цієї термінології все ще залишається на вістрі наукової уваги. Все це і зумовило вибір теми магістерської роботи.

Актуальність дослідження зумовлена необхідністю комплексного наукового опису структурних особливостей терміносистеми галузі ІТ-технологій та продукування цілісної візії щодо особливостей перекладу аналізованої лексики, формування та функціонування ІТ-термінології як важливої частини лексичної підсистеми.

Зв'язок роботи з науковими темами. Магістерську роботу виконано в межах ініціативної наукової теми кафедри теорії та практики перекладу НУ «Запорізька політехніка» № 61118 «Система й структура германських

мов у когнітивно-комунікативній парадигмі знання». Тема роботи затверджена наказом ректора № 317 від 06.11.2020.

Мета дослідження полягає в тому, щоб висвітлити особливості та стратегії перекладу ІТ-термінів.

Мета роботи передбачає вирішення наступних **завдань**:

- визначити особливості поняття «термін» у світлі сучасних лінгвістичних досліджень та охарактеризувати їхні структурно-семантичні аспекти;
- визначити проблемні поля у перекладі ІТ-термінів та розробити алгоритм аналізу перекладу ІТ-термінів;
- визначити характерні ознаки словникових ІТ-термінів
- висвітлити особливості та стратегії перекладу ІТ-термінів як словникових, так і публіцистичних.

Об'єктом дослідження є терміни галузі ІТ-технологій.

Предметом дослідження є особливості та стратегії перекладу ІТ-термінів.

Матеріалом дослідження слугувала вибірка ІТ-термінів з чисельних лексикографічних джерел (як більш раннього періоду, так і сучасних онлайн-словників) та газети «День» (2012-2020) [Day; День], яка видається двома мовами.

Для досягнення мети та вирішення встановлених завдань використано **методи**: *теоретичні*: аналіз лінгвістичної та перекладацької літератури; *емпіричні*: описовий, метод аналізу та синтезу.

Апробація. Основні положення та результати розвідки доповідалися на науково-практичній інтернет-конференції «Світова наука: проблеми, перспективи, інновації» (Бердянськ, 2020). Крім того, основні результати викладено в тезах авторки «Особливості перекладу ІТ-термінів» [Тарасенко, Луньова 2020].

Наукова новизна роботи полягає в тому, що сам термін сфери ІТ як об'єкт дослідження є новим явищем у сучасній філології. Крім того,

незважаючи на нечисельні вже існуючі дослідження в цій галузі, осмислення термінології ІТ є необхідним з огляду на швидкий розвиток технологій та діджиталізацію сьогодення.

Теоретичне значення роботи полягає в тому, що зібраний фактичний матеріал та висновки дослідження можуть бути використані у подальших розробках з теоретичних і практичних питань присвячених термінології сфери ІТ та її перекладознавчому аспекту.

Практичне значення полягає в тому, що його результати можуть застосовуватися у викладанні курсів з лексикології англійської мови, спецкурсів з проблем перекладу; у науково-дослідній роботі студентів, а також для створення навчальних і методичних посібників з лексикології та укладання словників.

Логіка дослідження зумовила **структуру** магістерської роботи: вона складається зі вступу, чотирьох розділів, висновків, списку використаних джерел, який налічує 124 позиції та 2 додатків. Загальний обсяг магістерської роботи становить 137 сторінок.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ВИВЧЕННЯ ПОНЯТТЯ «ТЕРМІН»

1.1. Поняття «термін», його ознаки та функції у світлі сучасних лінгвістичних досліджень

Сучасний розвиток усіх сфер людського життя веде до появи в них великої кількості термінів. Термін дозволяє однозначно, чітко та точно описати певне поняття у різних галузях, як точних (математика, фізика, хімія) так і гуманітарних (лінгвістика, літературознавство, мистецтвознавство). У межах однієї сфери терміни мають цілком конкретне значення, тобто не потребують додаткового тлумачення.

Використання термінів є обов'язковою та неодмінною складовою функціонування мови та мовлення, особливо коли йдеться про науково-технічний дискурс. Саме завдяки мовним засобам можна утворити низку нових понять, які потребують номінації, а також становлять спеціальну лексику. Найпоширенішим засобом у номінації фахового терміну є застосування багатозначних загальномовних слів у спеціальній науковій сфері, приміром, назви: машин, деталей, матеріалів, речовин, гаджетів тощо.

Загальновідомо, що само поняття «термін» з'явилося в 1876 році, а в 1961 році радянський лінгвіст Д. Лотте зробив внесок в упорядкування та стандартизацію наукової та технічної термінології: поняття «термін» вперше було розглянуто як частина терміносистеми. Зауважимо, що внесок Д. Лотте в теорію терміну має неабияке значення, оскільки він першим довів, що однозначність не виникає в термінології сама по собі. Саме Д. Лотте обґрунтував такі вимоги до термінів як стислість, однозначність, вмотивованість, простота, тобто системність [Лотте 1982, с. 44]. Як наслідок під його керівництвом було створено потужну наукову термінологічну школу, яка займалася, зокрема, проблемами утвореності термінології. Зазначимо, що теоретичне термінознавство укорінилося в 70-80ті роки ХХ

століття, це вже наукова галузь із апаратом та методологією, але все ще не існує уніфікованого та загальноприйнятого поняття «термін» ані у вітчизняній, ані у зарубіжній філологічній науці.

Історія вивчення цього поняття є доволі змістовною, оскільки на сьогодні існує більше ніж 3000 дефініцій поняття «термін». В нашому дослідженні ми пунктирно окреслимо вектор класичних концепцій, а потім перейдемо більш детально до сучасної візії цього поняття «термін». До його осмислення зверталися свого часу О. Ахманова [Ахманова 1969; Ахманова 1957], В. Лейчик [Лейчик 1987; Лейчик 2009], І. Арнольд [Арнольд 1991], В. Даниленко [Даниленко 1983; Даниленко 1991], З. Комарова [Комарова 1991], М. Мостовий [Мостовий 1993], О. Реформатський [Реформатський 1996], В. Карабан [Карабан 2002; Карабан 2003], О. Яковлева [Яковлева 2014] та багато інших. Звичайно, обсяг дослідження не дозволяє описати усі 3000 дефініцій, тож зупинимось на деяких з них, які є найбільш вживаними в науці.

Аналіз критичних джерел свідчить про те, що науковці по-різному інтерпретують це поняття. У площині наукових досліджень «термін» тлумачиться як:

- «слово чи словосполучення спеціальної (наукової, технічної тощо) мови, яке створене, отримане чи запозичене для точного вираження спеціальних понять і позначення спеціальних предметів» [Ахманова 1969, с. 506];

- «лексична одиниця певної мови для спеціальних цілей, що позначає загальне, конкретне чи абстрактне поняття теорії галузі спеціальних знань чи діяльності» [Лейчик 1987, с. 136];

- слово або словосполучення, яке служить для чіткого вираження поняття, специфічного для певної галузі знання, виробництва або культури, та яке обслуговує комунікативні потреби в цій сфері діяльності людини [Арнольд 1991, с. 60];

- «слово (або словосполучення) спеціальної сфери вживання, яке називає спеціальне поняття і вимагає дефініції» [Даниленко 1991, с. 85];
- інваріант (слово або словосполучення), який позначає спеціальний предмет або наукове поняття, обмежене дефініцією і місцем у певній терміносистемі [Комарова 1991, с. 114];
- «слово або словосполучення з історично умотивованим чи умовно закріпленим значенням, що відбиває одне поняття у спеціалізованій галузі знання чи виробництва» [Мостовий 1993, с. 86];
- «слова спеціальні, обмежені своїм особливим призначенням, слова, які прагнуть бути однозначними як влучний вислів понять і називання речей» [Реформатський 1996, с. 404];
- «мовний знак, що репрезентує поняття спеціальної, професійної галузі науки або техніки» [Карабан 2002, с. 404].

Таким чином, з одного боку ми бачимо спеціальний характер терміну, його вузьку функціональну спрямованість, з іншого – те, що не завжди термін належить до однієї терміносистеми, не завжди є однозначним та таким, що відображає загальне поняття.

В сучасних філологічних дослідженнях (після 2010 року) поняття «термін» поставало у роботах Ф. Скороходька [Скороходько 2006], О. Вакуленко [Вакуленко 2010], О. Селіванової [Селіванова 2011], І. Борщ [Борщ 2011], О. Філь [Філь 2013], М. Соломаха [Соломаха 2014], Л. Конопляник [Конопляник 2014], М. Кізіль [Кізіль 2015], О. Тищенко, С. Юхимець, К. Фоміна [Тищенко, Юхимець, Фоміна 2018], О. Бондаренка [Бондаренко 2019], О. Кальник, О. Воробйова, А. Симоненко, М. Олешко [Кальник, Воробйова, Симоненко, Олешко 2019] та ін..

Огляд новітніх досліджень в галузі термінознавства стосовно дефініцій та ключових ознак поняття «термін» показав, що попри чисельну кількість робіт, вектор наукових пошуків спрямовано в когнітивні студії та наголошено увагу науковців на динамічності цього поняття та його здатності взаємодіяти із об'єктивною реальністю. В нашому випадку, це термінологія

ІТ-сфери, яка постійно змінюється та перебуває в русі завдяки швидкому розвитку цієї галузі.

Не можна не погодитися із О. Селівановою, яка окреслюючи новітні дослідження з термінознавчих студій вельми слушно зазначає стосовно розгляду терміна як «функціонального текстового явища, матеріалізованого у мовленні, точніше в дискурсі» [Селіванова 2011, с. 736] та є «вербалізовним концептом, що надає термінологічним дослідженням когнітивного спрямування» [Селіванова 2011, с. 736].

Щодо ознак термінів, то загальним місцем у спостереженнях науковців є теза про *чітку дефініцію, системність, точність та однозначність* терміну (М. Соломаха [Соломаха 2014], Л. Конопляник [Конопляник 2014], О. Кальник, О. Воробйова, А. Симоненко, М. Олешко [Кальник, Воробйова, Симоненко, Олешко 2019]). Системність – це приналежність терміну до певної терміносистеми, його чітке місце в ієрархії серед інших у певній терміносистемі. Втім, інколи також йдеться і про наявність одних і тих же термінів в рамках різних терміносистем, а отже звідси можна говорити про таку рису як багатофункціональність терміна. Точність терміну є його здатністю передавати зміст поняття, якщо він не відповідає цим вимогам, то це незмінно призведе до непорозуміння між фахівцями, особливо у такій сфері як ІТ-технології. Так, терміном, який є і точним и системним водночас є термін *software*.

Щодо такої риси терміну як однозначність, то слід зазначити, якщо термін може бути однозначним в рамках однієї терміносистеми, то в рамках іншої він може набути іншого значення, або детермінологізуватися/або транстермінологізуватися. Так, прикладом таких термінів є *icon*.

У новітніх розвідках з термінології дослідники виокремлюють чимало ознак термінів. З огляду на багатофункціональність термінології російський дослідник С. Гриньов-Гриневиц (2008) виділяє наступні властивості терміна:

- специфічність уживання – приналежність терміна до спеціальної області вживання обумовлена тим, що він використовується для номінації понять;

- змістовна точність та лаконічність – чіткість, обмеженість значення терміна;

- дефініція – спеціальне поняття має точні межі, що встановлюються за допомогою наукового визначення – дефініції, яка одночасно є і визначенням значення терміна;

- незалежність від контексту;

- однозначність;

- стилістична нейтральність – термін не повинен породжувати будь-яких додаткових асоціацій;

- конвенціональність – цілеспрямований характер появи терміна, коли необхідність зручних назв для нових понять вимагає створення або ретельного вибору з наявних лексичних засобів вираження понять;

- номінативний характер – в якості термінів здебільшого використовуються іменники.

- відповідність до норм літературної мови;

- вмотивованість;

- відсутність емоційності та експресивності [Гриньов-Гриневиц 2008, с. 185].

Серед проаналізованих теоретичних робіт найбільш детальну характеристику ознак терміну, на нашу думку, надає вітчизняна дослідниця М. Соломаха (2014). Вона також виокремлює такі ознаки терміну як *повне злиття значення слова із поняттям* [Соломаха 2014, с. 50], що воно означає, тобто тут йдеться про співпадіння у семантиці термінів. Дослідниця також наголошує на *стилістичній нейтральності* [Соломаха 2014, с. 50], а також особливу увагу концентрує на *відсутності синонімів та омонімів* [Соломаха 2014, с. 50]. Незмінно привертає увагу *лексична та граматична правильність та деривативність* терміну. Остання ознака є майже

унікальною серед усіх теоретичних оглядів та наголошує на здатності терміна утворювати нові терміни при чому як однокомпонентних та багатокомпонентних термінів. Остання ознака є доволі цікавою та продуктивною в аспекті подальшого аналізу термінів сфери ІТ, оскільки йдеться не тільки про прагматичний потенціал терміну, а про його подальше функціонування в цій галузі. Зазначимо, що саме терміни цієї сфери мають правильно вживатися та перекладатися і навіть маленька неточність у перекладі може призвести до певних доволі небажаних наслідків.

Варто також звернути увагу і на такі явища як детермінологізація (перехід терміну до загальноновживаної лексики), термінологізація (перехід від загальноновживаного слова у термін) та ретермінологізація (перенесення терміну із однієї із терміносистем в іншу із збереженням значення) [Селіванова 2011, с. 737].

Інше проблемне поле, яке постає в центрі уваги дослідників – це проблема взаємовідношення між загальноновживаною та спеціальною лексикою, яке інтерпретується по-різному. До цього питання свого часу зверталися Т. Волкова [Волкова 2004], Б. Головін [Головін 1980], В. Удалов [Удалов 2005], Р. Річі [Richey 2013]. Вони вважають, що не йдеться про чітку межу між словами загальноновживаної лексики та термінами, оскільки майже самостійне слово може потрапити до шару спеціальної лексики внаслідок його термінологізації. Деякі фахівці (Н. Абабілова [Абабілова 2015], Л. Білозерська [Білозерська 2010], А. Вейзе [Вейзе 1997], М. Граднобік [Граднобік 2008], В. Карабан [Карабан 2002], Р. Дімблбі та Д. Бертон [Dimbleby, Burton 1998] та ін.) намагаючись дати поняття «термін» протиставляють термінологічну лексику загальноновживаній.

Зазначимо, що система термінів дуже тісно пов'язана із загальноновживаною лексикою, однак не збігається з нею цілком, тому що термін може утворюватися завдяки запозиченню та утворенню нових слів, а не лише внаслідок надання словам загальноновживаної мови спеціального значення.

Для термінології та професійної лексики спільними рисами є спеціалізація значення та утворення на цій основі специфічних лексико-семантичних систем, обмеження сфер уживання цієї лексики і кількості користувачів. До загальноприйнятих розмовних термінів серед фахівців належать професіоналізми. Однак між ними є різниця: терміни мають більш впорядкований та нормалізований характер, в той час як професіоналізми є напівофіційними лексичними одиницями, що використовуються в обмежених колах фахівців, зокрема, у розмовній мові. Якщо не зважати на істотні відмінності, між цими двома сферами лексики існує постійний взаємообмін, і професіоналізм також може існувати як синонім до терміну.

Кожна галузь використовує власні терміни, і, таким чином, вони складають значення для термінологічної системи конкретної науки. Для того щоб визначити термін, необхідно зважати на його функціонально-смысловий аспект, адже термін має незмінно стосуватися одного конкретного поняття.

Загальноприйнятою є класифікація термінів на *загальнонаукові* та *вузькоспеціальні*. Загальнонаукові терміни – це звичайні слова, які набули значного поширення, найменування предметів, якостей, ознак, дій, явищ, які однаково використовуються в побутовій мові, художній літературі, ділових документах. Вузькоспеціальні терміни – слова чи словосполучення, які позначають поняття, що відображають специфіку конкретної галузі. Ця класифікація є важливою з огляду на перекладацький аспект, оскільки якщо загальнонауковий термін зазвичай не є проблемою у перекладі, то вузькоспеціальний потребує окремої фахової допомоги. Особливо це стосується термінів-жаргонізмів, які дуже часто зустрічаються в галузі ІТ серед молоді. Відповідно до розподілу термінів дослідники говорять про їх функції.

Серед головних функцій терміну виділяють: репрезентативну, тобто номінація понять, предметів, явищ та семасіологічну, здатність виражати певні риси лексичних одиниць.

Найточнішу класифікацію функцій термінів розробив В. Лейчик. На думку вченого, основними функціями термінів є такі:

- номінативна – терміни називають загальні поняття, категорії, ознаки (властивості) понять, а також операції (відносини) в різних спеціальних сферах людських знань і діяльності: в науці, виробництві, сфері суспільного життя тощо;

- сигніфікативна (функція позначення, знакова функції) – вивчає способи позначення, види мовних знаків за їх вмотивованістю (невмотивованістю), належність знаків до типів об'єктів, з'ясовується, чи позначає мовний знак окремий об'єкт або клас об'єктів, як співвідносяться процеси позначення об'єктів (класів об'єктів) і понять про об'єкти;

- комунікативна (інформаційна) – слово характеризується як засіб передачі деякої змістовної і стилістичної інформації з встановленням зворотнього зв'язку;

- навчальна – терміни служать засобом передачі спеціального знання в просторі і в часі та застосовуються, з одного боку, в науковому спілкуванні а, з іншого – під час навчання;

- прагматична – знак пов'язаний з учасниками комунікації, конкретними умовами і сферою спілкування, залежить від тієї установки, яку вибирає той, хто говорить, впливаючи на слухача: переконати, спонукати до дії тощо;

- евристична – функція відкриття нового знання. При побудові визначень і класифікацій понять, спробах однозначно співвіднести поняття з термінами, що їх позначають, нерідко виявляється неповнота або неточність понять;

- когнітивна – термін визначається як підсумок тривалого процесу пізнання сутності предметів і явищ об'єктивної дійсності і внутрішнього життя людини, як вербалізація спеціального концепту, який спочатку може бути не просто уявним об'єктом, але навіть проявом чуттєвого пізнання. [Лейчик 2009, с. 63.].

Підсумовуючи огляд теоретичної літератури, зазначимо, що в сучасній лінгвістиці немає однозначного визначення терміну, що пояснюється його

приналежністю до різних сфер наукової діяльності, різних підходів до його дефініції і різноманіттям параметрів. Проте термін повинен відповідати певним вимогам та критеріям, хоча ідеального терміну, який би відповідав усім параметрам не існує.

1.2. Структурно-семантичні характеристики ІТ-термінів

Дослідження структурно-семантичних характеристик термінів є необхідною аналітичною процедурою в процесі вивчення термінології, оскільки доволі значну частину лексики англійської мови складає саме фахова лексика. Це зумовлено швидким розвитком цивілізації, зокрема, коли йдеться про ІТ-терміни, які розглядаються у цій роботі, то постає проблема створення нових понять та необхідність в називанні певних явищ та процесів, що виникають. Принагідно зазначимо, що терміни мають свою системність, адже терміни тієї чи іншої галузі знаходяться пов'язані поміж собою та утворюють певну (терміно)систему.

Нагадаймо, що термін – це одиниця мови, що співвідноситься з поняттям спеціальної/професійної сфери. Саме на цій проблемі наголошується у багатьох лінгвістичних працях. Наприклад, А. Герд виокремив вельми цікаві підходи до цієї проблеми:

- по-перше, «яке лексичне значення мають терміни, саме те вони і позначають»;
- по-друге, «терміни мають лексичне значення, яке є тим самим поняттям»;
- по-третє, «терміни не мають лексичного значення та збігаються з поняттям. Врешті, вони усі мають право на існування, тому що, якщо говорити про семантичну структуру слова-терміну, ми говоримо про структуру терміну, а також внутрішню форму» [Герд 1986, с. 49].

Так само необхідно акцентувати увагу на тому, що ця проблема по-різному інтерпретується в термінологічних джерелах. При описанні семантичної структури терміну, варто звернути увагу на те спільне, що єднатиме як лексичне, так і термінологічне значення.

Утворення і впровадження ІТ-терміна в загальнонауковий апарат – процес складний і неоднозначний, який проходить декілька стадій, за концепцією В. Завадської [Завадська 2013, с. 24]:

- первісне винайдення терміна науковцем або групою вчених чи творців продукту;
- його співвіднесення з самим явищем чи денотатом; первинне сприйняття терміноодиниці галузевими спеціалістами;
- його впровадження на загальносвітовому рівні завдяки використанню в міжнародних виданнях; його розповсюдження в світі через переклад з англomовних джерел;
- поширення терміну в широкому вжитку (як правило, серед користувачів певного продукту або завдяки термінологічній омонімії – «проникнення терміна в інші шари лексики, де він може набути інших значень, втративши своє первісне значення, або ж доповнитися новими семантичними відтінками») [Завадська 2013, с. 25].

Характеризуючи тематичні напрями, за якими розвивається ІТ-термінологія, ми, наслідуючи І. Л. Комлеву виділяємо такі [Комлева 2006, с. 147]:

- загальні відомості про комп'ютери (історія створення, виробництво, моделі та призначення);
- апаратне забезпечення (обладнання, що включає монітор, системний блок, клавіатуру і мишу в стаціонарному комп'ютері, або ж окремі деталі ноутбуку, планшету, смартфона чи інших гаджетів);
- програмне забезпечення (операційна система з набором стандартних системних додатків);

- програмування (широкий спектр можливостей обробки інформації, пов'язаний зі створенням та використанням різноманітних алгоритмічних програм);
- функціонування обчислювальної системи (арифметичні дії та рішення задач за допомогою комп'ютера);
- власне комп'ютерні технології (інформаційно-комунікаційні технології, мультимедійні та інтерактивні технології та ін.).

Окрім того, наявні у системі термінів професійного мовлення ІТ-фахівців загальноновживані слова, що мають вторинне значення, можна класифікувати за такими тематичними групами [Ніколаєва 2002; Шилінська 2013]:

- соматичні – *cell* (клітина), *core* (осердя), *disk head* (дискова голівка);
- назви частини будівлі, будови – *window* (вікно), *wireframe* (каркас, метод зображення об'єктів);
- назви природних об'єктів – *flood* (потік, заливка), *source* (джерело живлення), *wave* (хвиля);
- назви закладів – *archive* (архів), *bank* (банк), *library* (бібліотека);
- назви процесів – *sorting* (сортування), *storage* (зберігання), *processing* (обробка);
- назви рослин та їх частин – *tree* (дерево), *branch* (гілка), *leaf* (листок).

Існує безліч класифікацій термінології за способами творення, походженням та структурою. Так, існує класифікація за структурними моделями, яка представлена Р. Беррі [Berry 2010]. За його концепцією терміни поділяються на:

- однокомпонентні терміни, які складаються із одного слова;
- двокомпонентні терміни – найбільш частотні моделі словосполучень серед іменників: іменник + іменник, прикметник + іменник, дієслово + іменник, прислівник + іменник;
- трикомпонентні конструкції, до складу яких можуть входити прийменники;

- багатокомпонентні аналітичні терміни, що мають чотири і більше компонентів.

Схожою до класифікації Р. Беррі, втім, дещо розширеною та доповненою є структурна класифікація Р. Синдеги та О. Іващишина. Вона присвячена саме структурним особливостям ІТ-термінів. Згідно з нею ІТ-терміни можна розділити на *прості* (file – складаються з одного слова), *складні* (hotlist – містять декілька слів і пишуться разом або через дефіс), *терміни-словосполучення* (fire button – складаються із декількох компонентів), *терміни-скорочення* (CLS – clear screen), *аббревіатури* (PC – personal computer) та *акроніми* (ALGOL – Algoritic Language) [Сандега, Іващишин 2009, с. 355].

Розглянемо структурну специфіку термінів детальніше. Щодо **двокомпонентних** термінів найчастіше зустрічаються та найпродуктивнішими способами утворення є словосполучення іменник + іменник, наприклад: *version number, edge connector, the strategy of the company, abbreviation expansion, the goal of the game, security technology* [APY].

Також поширеними є конструкції прикметник + іменник, які є синтаксичними, оскільки порядок слідування їхніх компонентів співпадає з порядком слів відповідного словосполучення. Наприклад: *hard disc, private property, backward compatibility, backward drive* [ODO].

Конструкції творення термінів за типом дієслово + іменник також є досить продуктивними, а особливо у тих випадках, коли дієслова вживаються у формі Participle I та II: *edit buffer, edit cursor, overlapping windows, moving boundary, calculating time, falling edge, adding element, babbling error* [ODO].

Щодо **трикомпонентних** конструкцій, то до їхнього складу можуть входити прийменники. Так, приміром:

- прикметник + прикметник + іменник, наприклад: *annual vacation guaranteed, free economic zone, an additional monthly income* [ODO];

- прикметник + іменник + іменник, наприклад: *extra time in the game, the structural type of proposals* [ODO];

- іменник + прикметник + іменник, наприклад: *plan of book fairs, encryption of document storage, audit food store* [ODO; COD; DNE].

Багатокомпонентні терміни є не настільки частотними, як двокомпонентні, проте функціонують в значній кількості, наприклад: *dynamic pulse storage unit, read-write head for magnetic unit*. Зазначимо, що в англійській та українській термінологічній системі є чимала кількість термінів, що складаються з декількох компонентів: Подібні багатокомпонентні терміни можна класифікувати на:

- багатогомпонентні терміни, які не розкладаються;
- багатокомпонентні терміни, які розкладаються.

Особливістю багатокомпонентних термінів полягає в тому, що їхнє лексико-граматичне оформлення може бути виражено як закінченнями (*controlled system, four wheeled bicycle*); прийменниками (*system of axes, system of equations*); так і суфіксами (*tailless plane, selective communication*). [Мікрюков 2014, с. 232]. Саме тому зазвичай значеннєвий зміст термінологічних словосполучень не допускає ніяких неточностей у тлумаченні термінів.

Аналіз робіт дослідників показав, що найбільш уживаними є терміни двокомпонентні. Більшість дослідників вважають, що конструкція «іменник + іменник» та «прикметник + іменник» є найбільш продуктивними, оскільки інтернет-комунікація вимагає чіткості, стислості та точності. Втім, це не применшує значення три- або більше компонентних термінів, оскільки вони є також важливими, хоча і менш частотними.

Говорячи про структурні особливості термінів галузі ІТ, варто підкреслити, що доволі потужний шар складають саме інтернет-аббревіатури на кшталт *BTW – by the way, ICQ – i seek you, LOL – laughing out loud, ІМНО – in my humble opinion* та багато інших. Це зумовлено тим, що власне комунікація серед айтишників або звичайних користувачів інтернету вимагає

швидкості та відповідно щосекундного реагування. Навіть той факт, що людина користується гаджетом, не зовсім зручно набирати текст повністю та аббревіатура є доволі зручним способом якнайшвидше передати інформацію.

Зазначимо, що терміни сфери ІТ структурно можуть формуватися за допомогою суфіксів, префіксів. Так, за допомогою суфіксів *-ware* та *-net*, які є найбільш продуктивними можна утворювати терміни на кшталт *software*, *hardware* або *Internet*, *Intranet*. Продуктивними префіксами є *-cyber*, *-techno*, *-e*: *cyberspace*, *cybermoney*, *technoworld*, *e-cash*, *e-shopping*. Такі засоби формування термінів при перекладі не являють труднощів для перекладача та навіть допомагають йому, оскільки ці суфікси та префікси мають певні незмінні значення.

Щодо семантичних особливостей термінів, то можна зазначити наступне: у смисловому аспекті багатокомпонентні або терміні-словосполучення є цілісними лексичними одиницями і поділяються на три типи [Мікрюков 2014, с. 232].

До першого типу відносять словосполучення, де усі складові є словами спеціального словника. Кожне з них самостійне і може вживатися окремо, зберігаючи своє значення. Однак, багатокомпонентний термін, що складається з цих компонентів, набуває нового значення, яке має смислову самостійність. Наприклад, *dynamic storage*, *abbreviation expansion*, *debug allocator* [Мікрюков 2014, с. 232].

До другого типу належать багатокомпонентні терміни, в яких один компонент є технічним терміном, а інші – це слова загальноновживаної лексики. Прикладами можуть бути такі: *education computing*, *authorized user*, *admissible conclusion domai*. [Мікрюков 2014, с. 232].

Третій тип поєднує багатокомпонентні терміни, компоненти яких – слова загальноновживаної лексики, і тільки сполучення цих слів є терміном, який використовується в певній галузі науки чи техніки, зокрема: *father process*, *garbage collector*, *gate pulse*, *glass box* [Мікрюков 2014, с. 232].

До семантичних особливостей термінів також належить те, що зустрічаються і терміни-метафори, які дослідник О.Бондаренко розподіляє на номінативні, концептуальні, когнітивні і образні [Бондаренко 2019, с. 695]. До номінативних метафор він відносить *season pass* – *абонемент на сезон*, до концептуальних *scene* – *полотно, на якому можна створити 3D об'єкт*, когнітивних – *orbit* – *переміщувати по орбіті*, образні – *ink* – *рукописні дані* [Бондаренко 2019, с. 695].

Метафоричність як ознака термінів є і водночас цікавим об'єктом для дослідження і водночас може складати труднощі перекладу. Загальновідомо, що терміни цієї сфери належать до галузі точних наук, адже метафоричність притаманна для сфери художнього або поетичного тексту. Втім, як бачимо для перекладача важливо звертати увагу на те, що навіть така прагматично-орієнтована сфера як ІТ може також взаємодіяти із метафоризацією, що для точних наук здебільшого не властиве.

Аналіз теоретичних робіт зі структурно-семантичних особливостей термінів показав, що термін ІТ сфери може бути одно-, дво-, три- і багатокомпонентним, втім, домінуючими є двокомпонентні терміни. Ми також можемо бачити у багатокомпонентних термінах злиття як загальноновживаних слів так і термінів, а особливу складність при перекладі або передачі змісту терміну є його здатність утворювати метафори. Це свідчить про складність у тлумаченні терміну, про що йтиметься у підрозділі 1.3 роботи.

1.3. Проблемні поля у перекладі ІТ-термінів. Алгоритм перекладу ІТ-термінів

Переклад термінолексики становить найскладніші проблеми у галузі перекладознавства, адже терміни належать до шару лексики, яка швидко розвивається. Для сучасного перекладача варто пам'ятати, що адекватний

переклад не є можливим без врахування структури та семантики терміну ІТ-сфери, про що йшлося у підрозділі 1.2 роботи.

Зазначимо, що процес уніфікації та застосування ІТ-термінології ускладнюється багатьма факторами: по-перше, творцем комп'ютерної технології є не одна людина, а переважно колектив авторів. По-друге, ці технології здебільшого розробляються в англomовних країнах, отже, первісне творення термінів відбувається англійською мовою. По-третє, такі терміни потрібні не лише фахівцям певної галузі, але й широкому загалу нефахівців в усіх країнах світу. Це призводить до ускладнення значення терміну, оскільки з'являються різні варіації, а процес стандартизації та встановлення єдиного варіанту залежить «популярності» та поширеності того чи іншого варіанту назви.

Для позначення всієї термінології конкретної сфери використовують поняття «терміносистема», яке підкреслює системність термінології. Терміносистеми сучасних галузей науки й техніки характеризуються постійним лексичним оновленням у зв'язку з їхнім стрімким розвитком. Тож не дивно, що виникає потреба впорядкування, стандартизації, уніфікації термінологічної лексики задля створення єдиного інформаційного простору й забезпечення ефективної комунікації наукових спільнот і фахівців різних країн.

Протягом останніх років вітчизняні (О. Ахманова [Ахманова 1957], В. Борщовецька [Борщовецька 2004], Т. Волкова [Волкова 2004], М. Гінзбург [Гінзбург 2004], В. Головін [Головин 1980]) й зарубіжні (R. Berry [Berry 2010], R. Brown [Brown 2008], R. Richey [Richey 2013], T. Berners-Lee [Berners-Lee 2001], R. Brown, C. Bylund [Brown, Bylund 2008], J. Cowperwait, S. Flynn [Cowperwait, Flynn 1998], D. Hardison [Hardison 2004] O. Hardie [Hardison 2004], E. Partridge [Partridge 2000], L. Venutti [Venutti 2003], M. Warschauer, D. Healey [Warschauer, Healey 1998] та ін.) науковці зосередили свою увагу на питаннях стандартизації перекладів терміноодиниць, створення спеціалізованих словників, введення та

закріплення нових термінів з метою полегшити взаємодію між фахівцями різноманітних галузей науки.

Загальновідомо, те що головною семантичною ознакою терміну є його співвідношення з поняттям відповідної галузі знань. Беручи до уваги цю властивість терміну, необхідно простежити його семантичні смислові зв'язки із загальноновживаним словом.

Перше проблемне поле в процесі перекладу ІТ-терміну – це розмежування полісемії та омонімії. Як зауважила у свій час О. Ахманова: «Лексикографу завжди загрожують дві однаково великі небезпеки: штучного об'єднання під одним звуковим комплексом кількох різних слів й не менш штучного розподілу одного слова на омоніми» [Ахманова 1957, с. 110]. Відтак, постає проблема пояснення значень одне через інше без пояснення зв'язку, який є між ними, а також без урахування природи слова або терміну.

Відомий мовознавець В. Гак висловив ідею про відносність лексикологічних категорій в лексикографії [Гак 1987, с. 85]. Коментуючи це висловлювання, зазначимо, що цей подвійний розгляд може по-новому визначити природу фактів. Він ототожнює поняття полісемія/одиниця значення слова та омонімія/багатозначність. Але, в цьому випадку навряд чи можна говорити про чітку структуризацію цих понять. Тож наявною є проблема співвідношення значень, яке може продукувати той чи інший термін.

Друге проблемне поле: до перекладу галузевої термінології висуваються певні вимоги. До такого типу термінології можна також зарахувати ІТ-термінологію, оскільки усі вимоги, які висуває О. Митрофанова, дотичні і до тієї лексики, переклад якої досліджується. Так, дослідниця виокремлює такі вимоги як:

- «відсутність емоційного забарвлення. Ця винятковість зумовлює абсолютно точний науково-технічних переклад.

- стислість викладу, а саме правильне вживання граматичних конструкцій, лексичних одиниць, термінолексики. Загалом,

використовуються усталені терміни, інколи терміноїди (тобто терміни, які функціонують у вузькій сфері найменувань). Саме вони ускладнюють процес перекладу.

- переосмислення загальновживаної лексики, яке також продукує утворення нових термінів. Є значний корпус лексичних одиниць, які належать до загальновживаної лексики, але які виконують номінальну функцію терміну. Це також створює певні труднощі у перекладі.

- вживання загальновживаних термінів. Словник науково-технічної літератури не такий багатий як словниковий запас художньої літератури, тому частотність використання загальновживаної лексики в науково-технічних текстах вища.

- майже повна відсутність ідіоматичних конструкцій у науковій літературі. Ідіоми, як правило, мають емоційне забарвлення, тому вони «не вписуються» у зміст наукового тексту» [Митрофанова 1985, с. 16].

Принагідно зазначимо, що дуже важливим для перекладача є те, щоб він добре розумівся в галузі тексту перекладу, знав значення термінів англійською мовою і володів термінологією мови перекладу.

Третє проблемне поле полягає в тому, що найбільшу складність у перекладі, особливо коли йдеться про терміни ІТ-сфери, викликають терміни-словосполучення. Для того, щоб зняти ці труднощі звертаємось до В. Карабана, який зазначав про такі етапи перекладу термінів: з'ясування значення терміну (у контексті), переклад значення рідною мовою [Карабан 2003, с. 315].

Ще до нього відомий дослідник В. Виноградов виокремлює кілька способів перекладу термінів-словосполучень:

- «Дослівний переклад за допомогою українських слів і виразів (так зване калькування).
- Переклад із використанням родового відмінника.
- Переклад за допомогою різних прийменників.

- Переклад одного із членів словосполучення групою пояснювальних слів.

- Переклад із заміною порядку компонентів атрибутивної групи» [Виноградов 1986, с. 27].

Вищезазначені алгоритми перекладу термінів заслуговують на увагу, але в той час, коли перекладач стикається з певними труднощами, необхідно дати комплексний підхід до тлумачення терміну, оскільки кожен окремий випадок є індивідуальним і при перекладі необхідно це враховувати.

Четверте проблемне поле полягає в метафоризації термінів. Як відомо, що ІТ-терміни тісно пов'язані з термінами суміжних предметних областей, що належать до точних наук. В цих випадках значення термінів практично однакові, вони копіюють один одного. Неправомірно говорити про повну відповідність, приміром, медичних термінів і комп'ютерних, тому що відбувається метафоричний перенос.

Приміром, термін *card* наявний як у словнику комп'ютерних термінів, так і в словниках суміжних наук, таких як обчислювальна техніка, фізика або математика. Він є також у медичному та в юридичному словниках. В словниках суміжних з інформатикою наук значення ідентичні: 1) *карта*, *перфокарта*, 2) *плата*. В інших предметних областях він вживається в переносному сенсі на підставі подібності, аналогії, наприклад: *карта (мед.)* – *невеликий прямокутний шматок паперу, картону з надрукованим на ньому текстом*.

До проблеми метафоризації термінів свого часу звертався О. Бондаренко [Бондаренко 2019]. Дослідник вважає, що основною проблемою при передачі термінів ІТ-сфери постає проблема збереження образності, оскільки метафора несе образність, її потрібно передати у перекладі. Зауважимо, що в цьому контексті перед перекладачем постає доволі складна задача: поряд із образністю він повинен і передати точність терміну і не допустити подвійного тлумачення того чи іншого терміну.

П'яте проблемне поле полягає у «розкритті та передачі засобами української мови іншомовних реалій» [Кальник, Воробйова, Симоненко, Олешко 2019, с. 189]. Звичайно, майже всі терміни цієї галузі є англomовними і внаслідок цього вони відтворюють саме англomовну картину світу, а терміни потрібно перекласти так, щоб вони були зрозумілі україномовному користувачу мережі Інтернет.

Тож розглянемо основні способи перекладу таких термінів.

Основним прийомом перекладу термінів є переклад за допомогою лексичного еквівалента: *social network* – *соцмережа*, *electronic digital signature* – *електронний цифровий підпис*. Потрібно знати та вміти підбирати еквіваленти рідною мовою, оскільки терміни – неоднозначні і в залежності від сфери знань, у якій вони вживаються, мають різні значення та дефініції.

Іншим прийомом відтворення терміну мовою перекладу на лексичному рівні є транскодування (транскрипція чи транслітерація) *processor* – *процесор*; *Internet* – *інтернет*; *operator* – *оператор*.

Транскрибуванням перекладаються терміни типу *site* – *сайт*; *catridge* – *катрідж*; *site* – *сайт*; *file* – *файл*; *user* – *юзер* тощо. Завдяки цьому прийому може передаватися вся форма терміну, або його більша частина.

Іноді застосовується змішане транскодування, «коли більша частина транскодованого слова відбиває його звучання у вихідній мові, але разом з тим передаються й деякі елементи його графічної форми» [Борщовецька 2004, с. 14].

Іноді застосовується змішане та адаптоване транскодування. Приклади змішаного транскодування: *interface* – *інтерфейс*, *adaptor* – *адаптер*, *chat* – *чат*, *on-line* – *онлайн* тощо. Приклади адаптованого транскодування: *menu* – *меню*, *matrix* – *матриця*; *card* – *карта*; *profile* – *профіль*; *command* – *команда*; *domain* – *домен* тощо.

Інший лексичний спосіб перекладу – калькування. Зазначений прийом застосовують для перекладу складних за структурою термінів. Калькування можливо використовувати тоді, коли скалькований відповідник не порушує

норми сполучуваності слів у мові перекладу: *infrastructure* – інфраструктура, *IT companies* – ІТ-компанії, *cyber security* – кібербезпека, *website* – веб-сайт. Важливо пам'ятати, що цей прийом не є звичайним механічним перенесенням вихідної форми термінологічного словосполучення у мову перекладу.

Серед прийомів перекладу термінів також можемо відокремити експлікацію або описовий переклад. Цей прийом застосовують, коли лексична одиниця мови оригіналу замінюється словом або словосполученням, яке передає його значення: *native mode* – режим роботи у власній системі команд; *business application* – програма комерційних розрахунків; *nucleus* – ядро операційної системи.

Якщо у спеціальному словнику немає еквіваленту термінодиниці, яку потрібно перекласти, а інші прийоми є недоречними, можна застосовувати лексико-семантичні чи лексико-граматичні трансформації, зокрема, конкретизацію та генералізацію.

Проаналізувавши усі проблемні поля перекладу ІТ-термінів, думається доцільним буде надати алгоритм аналізу перекладу термінів. Опрацювавши праці сучасних перекладознавців ми пропонуємо наступну модель перекладознавчого аналізу ІТ термінів. Покроковий механізм аналізу перекладу має складатися з таких етапів:

Перший етап – робота з текстом оригіналу, спрямована на виявлення зазначених термінологічних одиниць. Зазначимо, що при цьому етапі перекладач має бути обізнаним в ІТ-сфері або принаймні мати консультанта з цієї тематики, оскільки ця сфера є специфічною та наповненою термінами, з якими україномовний перекладач/читач не знайомий. Саме на цьому етапі відбувається прискіпливе та детальне вивчення тексту і терміну.

Дуже важливо звернути увагу на такі ознаки терміну як його приналежність до термінонологічної сфери, взяти до уваги явища термінологізації, ретермінологізації або ж наявності метафоричного компонента в терміні.

Другий етап – пошук відповідного аналогу у тексті перекладу. Ймовірно, можливо також знайти ще аналоги перекладу, якщо вони є. Це визначення «проблемних полей» тексту оригіналу, про що йшлося у роботі. Варто не лише зафіксувати їх, втім також спробувати запропонувати власні варіанти їх відтворення, для того щоб використовувати їх для співставлення із варіантами, запропонованими власне перекладачем.

Третій етап – здійснення перекладацького аналізу з метою виявлення ступеню адекватності запропонованих термінів у тексті перекладу. Також потрібно реконструювати, якими саме шляхами відбувалося перетворення тексту оригіналу.

Для цього слід визначити та проаналізувати застосовані перекладачем трансформації. Враховуючи специфіку текстів ІТ-сфери, вони можуть бути лексичними (конкретизація, генералізація, контекстуальна заміна, смисловий розвиток, антонімічний переклад, компенсація тощо) та граматичними (перестановка, опущення, додавання, реструктурування та ін.).

Щодо стратегій перекладу термінів ІТ-галузі, то в цій роботі під стратегією перекладу ми будемо розуміти комплекс дій перекладача для відтворення еквівалентного перекладу. Гіпотеза полягає в тому, що при перекладі термінів ІТ сфери навряд чи можн зустріти доместикацію, форенізацію або нейтральний переклад. Тож в цій роботі стратегією перекладача буде вірно виконати весь прописаний в алгоритмі комплекс дій, який забезпечить еквівалентний переклад.

В контексті цієї магістерської роботи для аналізу було обрано чисельні лексикографічні джерела (як більш раннього періоду, так і сучасних онлайн-словників) та газету «День» (2012-2020) [Day; День], яка видається двома мовами – англійською та українською.

РОЗДІЛ 2

СЛОВНИКОВА ІТ-ТЕРМІНОЛОГІЯ КРИЗЬ ПРИЗМУ ПЕРЕКЛАДОЗНАВСТВА

2.1. Характерні ознаки словникової ІТ-термінології

До орбіти наукового осмислення в цьому розділі роботи потрапляють комп'ютерні терміни, що представлено у словниках [114–123]. Аналіз термінів в цих джерелах дозволив виокремити такі специфічні ознаки ІТ-термінології. Наголосимо увагу на тому, що саме розуміння особливостей термінів цієї сфери і сприяє кристалізації уявлень про процес їхнього перекладу українською мовою. Переклад на українську мову є пріоритетною задачею сьогоднішніх фахівців з урахуванням євроінтеграційних процесів, які є вектором розвитку України.

Необхідність опанування ІТ-термінології не викликає жодних сумнівів: адекватний та еквівалентний переклад цього шару лексики – задача не тільки фахівців, але й звичайних користувачів. Вони повинні володіти певним лексичним запасом термінів комп'ютерної сфери, необхідних для виконання тих чи інших завдань або здійснення комунікації у сфері ІТ. Саме тому кількість онлайн-словників, в яких ця термінологія представлена є доволі великою та вимагає ретельного аналізу та осмислення з точки зору перекладацької специфіки.

Першою характерною ознакою цього шару лексики є *специфічність з огляду на укорінену англомовність*. Одним із перших перекладацьких постулатів та настанов для перекладача має бути те, що словникова ІТ-лексика є доволі специфічним шаром для наукового осмислення. Цьому сприяють такі фактори як:

- у науковий обіг ІТ-термін уводить не одна людина, а колектив авторів (у випадку зі словниками це найбільш важливо);

- процес творення терміну відбувається в рiчищі англomовної картини світу, тобто український користувач незмінно зіткнеться із тими реаліями, що знайомі тільки англomовному користувачеві;

- як це не парадоксально, користуються цими термінами не тільки фахівці, але й звичайні користувачі, що призводить до такого собі «змішаного» статусу слова, коли воно і термін, і загальноповживане слово водночас. Тут важливо вести мову про стандартизацію в сфері ІТ, втім, встановлення єдиного варіанту залежить від багатьох факторів. Тож продуктивними мають бути спроби стандартизації цієї лексики з огляду на її специфічний характер.

Друга характерна риса цієї лексики це – **наявність великого масиву запозичень**. Аналіз ІТ-термінів показав, що термінологічне поле формується і розвивається навколо основної домінанти – родового поняття, якою, у нашому випадку, є поняття «комп'ютер».

Тож не дивно, що велика частина комп'ютерних термінів не вимагає перекладу, як-от: *BLUETOOTH*, *USB-PORT*, *DVD*, *CD*, *WWW*, *HTML*, *WI-FI* [ABBY; ODO] та багато інших. Зауважимо, що процес входження з англійської мови в інші мови відзначився повною транслітерацією терміну, тобто появою англomовних термінів, які не потребують перекладу і не потребують дуже часто вживаної перекладачами ІТ-термінів експлікації. До речі, цей перекладацький прийом є доволі популярним, оскільки чимало термінів потребують пояснення для тих, хто не є фахівцями в цій галузі.

Зауважимо, що джерелами поповнення ІТ-термінології є комп'ютерні мови (*URL*, *WiFi*, *LAN*), назви програм (*PowerPoint*), електронні адреси (*http://www.google.com.ua*) Дуже часто ці лексеми зберігають англійську літерацію, що може викликати труднощі у людей, які не володіють відповідними мовними знаннями та навичками.

Запозичені терміни ІТ-технологій можна класифікувати наступним чином: 1) за джерелом запозичень; 2) за критерієм запозичень; 3) за

ступенем асиміляції (повністю або частково асимільовані: [Митрофанова 1985; Мостовий 1993; Прохорова 1981; Синдега 2009; Табанакова 2003]).

Приміром, термін *code* з латинської мови (лат. *Codex*) є запозиченням. Або ж *binary language* – під комп'ютерним терміном «*language*» фахівці розуміють мову, яка використовується для написання програм для комп'ютера.

Оскільки галузь комп'ютерних інформаційних технологій найбільш активно розвивається на сучасному етапі, то і лексика цієї галузі характеризується постійними змінами у словниковому складі, мається на увазі як оновлення, так і вихід з ужитку певних лексем).

Третя ознака – **повна або часткова асиміляція термінів при перекладі**. Проте, англomовні ІТ-терміни на відміну від загальноновживаної лексики зберігають специфічні ознаки, нехарактерні українській мові. Тобто для термінів, які асимілювалися не повністю, властиве збереження деяких ознак англійської мови.

Прикладами асиміляції є:

- невластива українській мові фонологічна та морфологічна структура (*cardridge*–картридж);
- поєднання слів різних мов (*web-сторінка*, *online-курс*, *mtms-повідомлення*);
- орфографічні особливості складних термінів (словосполучення із дефісом, коли наявний підрядний тип нехарактерний для української орфографії (*Cash disk* – буферна ділянка оперативної пам'яті, *Rar-файл* – файл у форматі Rar);
- цифро-буквенні словосполучення, нехарактерні для українського споживача (*Інтернет 3G*, *3D-формат*).

Четверта ознака – **велика кількість професіоналізмів**. Серед ІТ-термінів існує багато професіоналізмів, вживання яких обмежене вузькоспецифічними потребами представників певної професії. Через обмеженість їх вживання більш-менш вузьким колом людей, а також в силу

того, що в більшості випадків професіоналізми є неофіційними розмовними заміниками термінів, їх інколи називають професійними діалектизмами. Наведемо приклади: *educational computing, active caching, active hub*.

Пята ознака – **вживання метафоричної перенесеності для номінації**. Порівняльні дослідження терміносистем комп'ютерної лексики в українській та англійській мовах показало, що досить часто для номінації термінів використовують метафоричне перенесення, яке здійснюється за такими ознаками як форма, функція, характер дії, подібність розмірів [Ніколаєва 2002; Шилінська 2013].

Так, приміром, лексема *bus* перекладається у словнику як автобус або канал на платі, що з'єднує процесор з іншими блоками ПК [ABBY; APY] або ж дієслово *to burn* у звичайному контексті перекладається як палити, втім, в комп'ютерному сенсі це записувати інформацію [ABBY; APY], або ж, говорячи мовою жаргону, «прожигати» диск. Також загальновідомим прикладом такого перенесення є *cookies* (печиво), але в комп'ютерному контексті це вже знайомий користувачам термін *кукі-файл*.

Також може проявлятися зв'язок: між предметом і матеріалом, з якого виготовлений предмет (*plasma / plasma screen* – плазма / плазмовий екран; *silicon / silicon chip* – кремній / мікросхема, виготовлена на основі кремнію); між процесом і його результатом (*to interpret / interpretation* – інтерпретувати / виконання програми в режимі інтерпретації); між дією та інструментом дії (*browse / browser* – проглядати / програма веб-перегляду, навігатор) [ABBY; APY; ERDCT; WEBOPEDIA; DNE; HORNBY].

Доволі поширеним виявом також є і метонімізація у комп'ютерній термінології є перенесення найменування із частини на ціле (*processor / microprocessor* – процесор / мікропроцесор) та з цілого на частину (*computer / minicomputer* – комп'ютер / мінікомп'ютер).

Шоста ознака – **специфічність в процесі утворення нової термінології**. Так, дослідниця Н. Равжаа виокремлює основні принципи, на яких ґрунтується процес появи нової ІТ-термінології:

- принцип перекладу, коли терміни утворюються шляхом перекладу переважно з англійської мови українською;
- принцип опори на рідну мову, який полягає в тому, що деякі запозичені терміни асимілюються та починають функціонувати у мові відповідно до її правил;
- принцип термінологізації не термінів;
- принцип поєднання полягає в тому, що терміни інших сумісних галузей науки та техніки переходять до системи ІТ-лексики [Равжаа 2009, с. 28].

Наведемо приклади: перший принцип ілюструє лексема: *homepage* – *домашня сторінка* [WEBOPEDIA], другий: *disk* – *диск* [ABBY; APY], третій: *mouse* – *миша*, *net* – *навутина* [ABBY; APY], четвертий: *social net* – *соціальна мережа* [ABBY; APY], тобто, термін, що належить і до соціології, психології та інших наук.

Сьома ознака – **активний процес формування неологізмів**. Саме терміни цієї галузі позначаються процесом активного утворення нових слів, оскільки ІТ-галузь є високотехнологічною та швидкозмінною системою, динаміка розвитку якої дуже велика. Тож не дивно, що нові терміни постійно з'являються серед фахівців цієї сфери.

Як відомо, джерелом появи неологізмів у мові є процес словотворення. Більшість дослідників [Шилінська 2013; Баранов 2001; Бархударов 1969; Кияк, Д'яков, Куделько 2000; Коваленко 2001; Комісаров 1991; Найда 2007; Пороховник 1992; Пронина 1989; Суперанская 1989; Шелов 2003; Аристов 1959] виокремлюють такі способи формування термінів, зокрема релевантні до термінів ІТ-сфери як морфологічний (афіксація, словоскладання, конверсія, зворотний словотвір, скорочення, контамінація), синтаксичний і лексико-семантичний.

Розглянемо ці способи детальніше на матеріалі словникових ІТ-термінів. Ми будемо вести мову про найефективніші та найпродуктивніші

засоби притаманні саме досліджуваним термінам. До морфологічних засобів належать афіксація, словоскладання, конверсія, скорочення та контамінація.

Серед ІТ-термінів чимало скорочень: в сучасних словниках зустрічаються два типи акроніми та аббревіатури. Частотність вживання скорочень пояснюється тим, що потреба у мовній економії є важливим постулатом для перекладача або фахівця у цій сфері.

До **акронімів** можна віднести здебільшого назви мов:

ALGOL розшифровується як *algorithmic language* – АЛГОЛЬ,

FORTRAN як *formula translation* – ФОРТРАН,

UV light як *ultraviolet light* – ультрафіолетове світло та ін.

До аббревіатур, якими дуже часто послуговуються фахівці зі сфери ІТ, належать такі:

iPad – (від англ. «Interactive Personal Application Device»), планшет фірми Apple,

a.k.a (від англ. «Also Known As») – нікнейм, псевдонім,

USB (від англ. «Universal Serial Bus») – інтерфейс універсальної послідовної шини,

IT admin (від англ. «International Technology») – адміністратор у відділі інформаційних технологій,

iOS 8 (від англ. «internetwork operating system») – операційна система для смартфонів, планшетів, від компанії Apple,

CPU (від англ. *central processing unit*) – центральний процесор,

CAM (від англ. *computer aided modelling*) – атоматизоване моделювання,

OLED (від англ. *organic light-emitting diode*) – органічний світловипромінювальний діод,

LCD (від англ. *liquid crystal display*) – дисплей на рідких кристалах,

CPU (від англ. *central processing unit*) – центральний процесор [ABBY; APY; ERDCT; DNE] та багато інших.

Використання аббревіатур не викликає труднощів при перекладі, оскільки вони усі є у словниках та у дужках вони дуже часто декодуються. Для перекладача розуміння складових аббревіатури є доволі важливим, оскільки воно допоможе не тільки перекласти, але й зрозуміти складову терміну, його природу, а також функціональні особливості того чи іншого пристрою. Як вже було згадано, більшість термінів було запозичені з англійської мови, тож для не-носія мови складність буде саме в технічному аспекті.

Щодо афіксації, то домінантними засобами творення ІТ-термінів є суфіксація та префіксація. Аналіз словників показав, що найбільш часто вживаними та продуктивними суфіксами є :

-ing: word processing – електронна обробка тексту, pointing device – координатно-вказівний пристрій, operating system – операційна система, jamming – затор, заклинювання, central processing unit – центральний процесор;

-tion: demolition – знищення, storage solution рішення для зберігання даних, power consumption – споживана потужність, mobile applications – прикладні програми для мобільних пристроїв;

-er: pointer – покажчик, стрілка, platter – диск пакета вінчестера, layer – шар, пласт; нашарування, folder – папка, driver – драйвер, compiler – компілятор;

-or: word processor – текстовий процесор, sheet protector – файл, cursor movement key – клавіша керування руху курсору, actuator arm – важіль приводу [ABBY; АРУ; ERDCT; DNE].

У випадку з префіксацією здебільшого зустрічаються префікси латинського походження, а саме:

mini- (minicomputer- мінікомп'ютер, minifloppy – мініфлорпі, miniport – мініпорт);

macro- (macroassembler – макроасемблер, macrocell – макроелемент, macroprocessor – макропроцесор);

inter- (*interface* – *інтерфейс*, *interact* – *взаємодіяти*, *interpreter* – *інтерпретатор*, *internet* – *інтернет*);

super- (*supercomputer* – *суперкомп'ютер*, *superfloppy* – *суперфлорпі*);

multi- (*multiaccess* – *багатодоступний*, *multifinder* – *мультишукач*, *multi-dimensional* – *багатовимірний*, *multiclick* – *мультиклік*, *multimedia* – *мультимедіа*);

hyper- (*hypertext* – *гіпертекст*, *hyperlink* – *гіперлінк*) [ABBY; APY; ERDCT; DNE].

Як бачимо, префікси латинського походження є не дуже складними для перекладача, адже значення можна дуже легко перекласти, будучи обізнаними про переклад того чи іншого суфіксу. Зауважимо, що останнім часом доволі популярним є суфікс *cyber*, який допомагає утворити чимало термінів *cybersecirity* – *кібербезпека*, *cybercash* – *кібервалюта*, *cybershopping* – *покупки в кіберпросторі* та багато інших [ABBY; APY; ERDCT; DNE].

В обох мовах для номінації термінів ІТ-фахівців широко використовується *словоскладання* як об'єднання двох чи більше основ в одне, приміром *Web-casting* (*web+broadcasting*) – *передача інформації через інтернет*, *data casting* (*data+broadcasting*) – *передача інформації через інтернет* [ABBY; APY; ERDCT; DNE].

В англійській мові доволі широко представлений такий спосіб словотворення термінологічної комп'ютерної лексики, як *конверсія*, при якому лексична одиниця з однієї частини мови замінюється на іншу. Так, дієслово *plug in* – *підключати*, а якщо це іменник то *plug-in* – *підключена програма*. Або ж *pointing device* – *координатно-вказівний пристрій*, який у якості іменника *pointer* – *показчик* [ABBY; APY; ERDCT; DNE].

Таким чином, аналіз англійських термінів у словниках показав, що ІТ-лексика є доволі особливим шаром терміносистеми і вона має такі ознаки як: специфічність з огляду на укорінену англomовність, наявність великого масиву запозичень, повна або часткова асиміляція термінів при перекладі, велика кількість професіоналізмів, вживання метафоричної перенесеності для

номінації, специфічність в процесі утворення нової термінології, активний процес формування неологізмів. Всі ці чинники свідчать про високу динаміку розвитку цих термінів та позначаються на специфіці підбору україномовних відповідників у процесі трансляції, про що йтиметься у наступному підрозділі роботи.

2.2. Труднощі перекладу. Особливості перекладу ІТ-термінів

Переклад термінів ІТ сфери на перший погляд здається не дуже складним для фахівця з англійської мови, оскільки усі терміни є англломовними та здебільшого інтернаціональними, які набули вжитку у сфері цієї галузі. З іншого боку не можна стверджувати, що перекладач не стикатиметься із труднощами перекладу, оскільки він має бути обізнаним у сфері ІТ, бути компетентним у технічних термінах та орієнтуватися у швидкоплинному русі формування та динамічного функціонування термінів.

Не можна не погодитися із тим, що складність перекладу текстів сфери ІТ-технологій полягає в тому, що значний відсоток термінів відноситься до безеквівалентної лексики, тобто не має регулярних відповідностей в українській мові (крім описових статей в словниках) [Табанакова 2003, с. 46]. Також певну складність становить те, що мова сфери ІТ-технологій складається з жаргонізмів, які шляхом запозичення (калькування, напівкалькування) долучаються до наявних лексичних систем не лише фахівців, але й людей різного віку та професій, оскільки комп'ютер стає неодмінною складовою будь-якої сфери життя.

Основні труднощі перекладу термінів ІТ-галузі пов'язані з правильним розтлумаченням та передачею англломовних реалій. Дослівний або буквальний переклад термінів, без вникнення в сутність функціонування процесів та механізмів, про які йдеться в тексті оригіналу, може спричинити помилки в тексті перекладу.

В основу моделі перекладу ІТ-термінів покладені самі засоби їхнього перекладу, найбільш повну класифікацію яких представила В. Табанакова. Дослідниця виділяє 4 класи нормативних засобів перекладу:

- неперекладні терміни (назви корпорацій, програм, додатків: Apple, Microsoft, Asus та інші);
- запозичення через транскрипцію, тобто відтворення звукової форми автентичного терміну за допомогою звуків та букв українського алфавіту (файл, сканер);
- переклад семантичним еквівалентом або функціональним аналогом – наближений переклад, сутність якого у тому, що перекладач знаходить відповідний англійському терміну український корень (network – мережа);
- калькування (морфемне та лексичне) – заміна складових частин лексичної одиниці оригіналу на лексичні відповідності мови перекладу (hyperlink – гіперпосилання) [Табанакова 2003, с. 47].

Ця класифікація допомагає перекладачеві взаємодіяти із термінологією цієї галузі та підібрати вірний еквівалент того чи іншого терміну. Зауважимо, що саме точність, ясність та відповідність термінологічним стандартам є тими вимогами до перекладу цього специфічного шару лексики.

Так, проблемним полем у трансляції таких термінів є насамперед уніфікація та приведення їх до єдиного стандарту в мові перекладу. Цьому присвячені роботи таких дослідників як Г. МIRONЮК, Б. ДУРНЯК [МIRONЮК, ДУРНЯК 2002], В. КИРИЛЕНКО [КИРИЛЕНКО 2010]. Приміром, у статті В.Кириленка пропонується перекласти такий термін як *authentication information* як підтверджувальна інформація, а не калькуванням інформація автентифікації [КИРИЛЕНКО 2010, с. 1]. Думається, що звернення перекладача до вже рекомендованих термінів, які надає стандарт, є тим засобом зняття певних перекладацьких труднощів та проблем, які виникають.

Говорячи про прийоми перекладу, то тут в око впадає різноманіття перекладацьких прийомів та засобів. Основним прийомом перекладу термінів є переклад за допомогою лексичного еквівалента:

social network – соцмережа;

handheld scanner – ручний сканер;

key – ключ;

Windows operating system – операційна система Windows;

internal command – внутрішня команда;

electronic digital signature – електронний цифровий підпис [ABBY; APY; ERDCT; DNE].

Отже, важливо знати та підбирати відповідні еквіваленти рідною мовою, розширювати знання термінів-еквівалентів, оскільки терміни – неоднозначні і в залежності від сфери знань, у якій вони вживаються, мають різні значення та дефініції.

Іншим прийомом перекладу терміна на лексичному рівні є транскодування (транскрипція чи транслітерація):

sticker – стікер;

operator – оператор;

gigabit – гігабіт;

scanner – сканер;

printer – принтер;

upgrade – апгрейдити;

hacker – комп'ютерний зламник;

chat – чат;

file – файл;

browser – браузер;

provider – провайдер;

user – юзер [ABBY; APY; ERDCT; DNE].

Інший лексичний спосіб перекладу – калькування. Калькування можливо застосовувати тоді, коли утворений у такій спосіб перекладний відповідник не порушує норми вживання і сполучуваності слів в українській мові. Калькування не завжди буває звичайною механічною операцією з метою перенесення вихідної форми у мову перекладу:

infrastructure – інфраструктура;

IT companies – ІТ-компанії;

cyber security – кібербезпека;

website – веб-сайт;

abstract semantic network – абстрактна семантична мережа;

access code – код доступу;

absolute disk read – абсолютне зчитування з диску;

autorepeat – автоматичний повтор;

image recognition – розпізнавання зображення;

process-handling procedure – процедура управління процесом;

disk storage – дискова пам'ять [ABBY; АРУ; ERDCT; DNE].

До таких прикладів ще можна додати наступні:

artificial neural network – штучна нейтронна мережа;

computer network – комп'ютерна мережа;

absolute disk read – абсолютне зчитування з диску;

autorepeat – автоматичний повтор;

disk storage – дискова пам'ять;

process-handling procedure – процедура управління процесом;

file system – файлова система;

current drive – поточний дисківід [ABBY; АРУ; ERDCT; DNE].

Досить часто калькування може поєднуватися та використовуватися разом з транскрипцією. Наприклад:

matrix printer – матричний принтер;

control panel – панель управління;

mailbox – поштова скринька;

hot keys – гарячі кнопки;

computer network – комп'ютерна мережа;

file system – файлова система [ABBY; АРУ; ERDCT; DNE].

До способів перекладу термінів також можемо віднести експлікацію або описовий переклад. Даний прийом застосовують, коли лексична одиниця

мови оригіналу замінюється словом або словосполученням, яке передає його значення:

magnetic bubble memory – запам'ятовувальний пристрій на циліндричних магнітних доменах;

native mode – режим роботи у власній системі команд;

business application – програма комерційних розрахунків;

nucleus – ядро операційної системи [ABBY; APY; ERDCT; DNE].

Необхідність додавання додаткових слів (розширення) зазвичай обумовлюється нормами мови перекладу:

protectionism – політика протекціонізму;

infant industries – незміцнілі молоді галузі промисловості [ABBY; APY; ERDCT; DNE].

Традиційно експлікацією перекладають багатокomпонентні терміни, наприклад такі:

backspace key – клавіша повернення на один символ назад;

burning – запис компакт диска;

capitals lock key – клавіша включення верхнього регістру;

native mode – режим роботи у власній системі команд;

freeware – безкоштовне програмне забезпечення;

internet application – програмне забезпечення для роботи в мережі інтернет;

hardware – апаратне забезпечення [ABBY; APY; ERDCT; DNE].

Змістовий розвиток доречно використовувати у тих випадках, коли словниковий еквівалент не відповідає контексту. Наприклад, поширений в ІТ-сфері термін «background» має декілька значень у словнику Lingvo: фон, задній план, передумова, база, основа, місце дії і т.д. В ІТ-сфері бачимо значення «фонове зображення, початковий фон» [Cowpertwait, Flynn 2002, с. 240].

Серед проблемних термінів, або тих терміноодиниць, які викликають труднощі при трансляції, можна віднести такі: *hackint* – секретна

інформація, яку можна отримати, якщо тільки зламати систему. [ABBY; APY; ERDCT; DNE]. Так, чимало лексики у сучасній термінології формується за допомогою *hack* – хакнути, зламати. Тут перекладачеві варто передати той факт, що інформацію було отримано несанкціонованим шляхом, тобто йдеться про порушення закону або навіть кримінальні діяння. Дуже часто тлумач стикається із проблемою, коли він нібито розуміє контекст, але йому бракує лексичних засобів, щоб вірно передати той чи інший термін. Тут на допомогу приходить експлікація.

Або ж розглянемо інший термін *read- only user*: в цьому випадку йдеться про людину, яка тільки читає веб сторінки або контент, але не наповнює його. У цьому випадку також експлікація, оскільки для україномовного читача необхідно пояснити, до якої категорії відноситься вищезгаданий *read- only user*. Якщо для англomовного носія мови ця лексема звична і зрозуміла, то для україномовного і неанглomовного потребується пояснення.

Якщо значення лексичної одиниці в мові оригіналу повністю співпадає зі значенням лексеми мови перекладу, то такий спосіб перекладу називають еквівалентним. Він є досить поширеним під час передачі англійських ІТ-термінів українською, хоча українська за кількістю таких слів програє англійській. Серед прикладів можна назвати наступні:

access – *доступ*;

adapt – *адаптувати*;

anti-virus – *антівірус*;

batch – *пакет*;

screen – *екран*;

binary language – *двійкова мова*;

error – *помилка*;

floppy disk – *дискетта*;

network – *мережа* [ABBY; APY; ERDCT; DNE].

Також до сфери термінів належить лексика, переклад якої потребує особливої уваги. Це – жаргонізми, які рідко входять у склад словника, але є доволі популярними у колах айтишників: *hardware* – *апаратне забезпечення, апаратура, обладнання* або ж *просто залізо, юзати* – *користуватися* (від англ. *to use*), *to hang* – *зависати* та ін.

Таким чином, аналіз засобів перекладу термінів показав, що підбір лексичного компоненту, транскодування, калькування та експлікація є найчастішими перекладацькими засобами трансляції лексем з англійської мови українською. Особливу складність для тлумачення становить без еквівалентна лексика, яка здебільшого перекладається експлікацією, але для перекладача однією із задач є саме врахування технічної специфіки терміну, його ментальної англоспрямованості та орієнтування саме на україномовного читача.

Щодо стратегій перекладу термінів ІТ-галузі, то в цій роботі під стратегією перекладу ми розуміємо комплекс дій перекладача для відтворення еквівалентного перекладу. Аналіз словникових термінів показав, що на відміну від художнього тексту ми не знаходимо доместикацію, форенізацію або нейтральний переклад. Тож в цій роботі стратегією перекладача буде вірно виконати весь прописаний в алгоритмі комплекс дій, який забезпечить еквівалентний переклад. Стратегіями перекладу можна вважати адекватну передачу англومовного ІТ терміну зі збереженням його комунікативно-прагматичного потенціалу та структурно-семантичного змісту.

Сам аналіз термінів показав, що у разі використання стандартів перекладачеві варто звернутися до вже рекомендованих термінів, які є в державному стандарті. У випадку з проблемними термінами, варто використовувати алгоритм, розроблений у підрозділі 1.3 роботи та концепцію В. Табанакової, яка розподіляє терміни на певні класи перекладу.

Також перекладачеві варто враховувати той факт, що більшість термінів є запозиченими та мають префікси та суфікси, які підкажуть сенс

терміну, тобто врахування певних характеристик та структури терміну (про що йшлося в підрозділі 2.1 на прикладі лексикографічних джерел) є також особливістю перекладу терміну, яку необхідно враховувати.

Ще одним фактором, на який повинен звернути увагу перекладач, це – сам характер лексики, що постійно змінюється та той факт, що серед неї чимало жаргонізмів та професіоналізмів, що також впливає на процес перекладу та передачі змісту терміну українською мовою.

РОЗДІЛ 3

СПЕЦИФІКА ПЕРЕКЛАДУ ІТ-ТЕРМІНІВ У СУЧАСНІЙ ПУБЛІЦИСТИЦІ

3.1. Структурно-морфологічні ознаки ІТ-термінів у публіцистичних текстах газети «День»

З метою визначення особливостей вживання у газеті «День» (2012-2020) термінологічних одиниць ІТ-сфери, було відібрано для подальшого аналізу близько 200 одиниць з різних номерів та випусків (див. Додаток Б).

Відібрані терміни було проаналізовано відповідно до класифікацій, наведених у попередніх розділах.

Отже, відповідно до класифікації Р. Беррі [Berry, с. 200], згідно з якою усі термінологічні одиниці (у тому числі й ІТ-терміни) розподіляються на однокомпонентні, двокомпонентні, трикомпонентні та багатокомпонентні, нами встановлено, що у нашій робочій вибірці (див. Додаток Б) кількісні показники розподілилися наступним чином:

1) однокомпонентні – 77 одиниць (наприклад, *doodle* – дудл, *cloud* – «хмара», *content* – контент, *interface* – інтерфейс, *device* – девайс, *virus* – вірус, *messenger* – месенджер, *plug-in* – плагін, *sensor* – сенсор, *click* – клік, *framework* – фреймворк тощо);

2) двокомпонентні – 115 одиниць (наприклад, *hacker attack* – хакерська атака, *IT-service* – ІТ-служба, *local area network* – локальна мережа, *domain structure* – доменна структура, *web-quest* – веб-квести, *cloud technologies* – хмарні технології, *network technology* – мережеві технології, *mobile app* – мобільний додаток, *video streaming* – відео-стрімінг, *online map* – онлайн-мапа, *online communication* онлайн-спілкування тощо);

3) трикомпонентні – 17 одиниць (наприклад, *electronic digital signature* – електронний цифровий підпис, *antivirus software* – антивірусне програмне

забезпечення, email accounts – акаунти електронної пошти, virtual information platform – віртуальний інформаційний майданчик тощо);

4) багатокomпонентні – 21 одиниця (наприклад, visual designer of the Microsoft Kodu Game Lab – візуальний конструктор Microsoft Kodu Game Lab, up-to-date viral signatures – актуальні бази вірусних сигнатур, Prometheus online platform – платформа онлайн-курсів Prometheus, virtual assistant with artificial intelligence – інтелектуальний віртуальний помічник зі штучним інтелектом тощо).

Для зручності сприйняття наведемо отримані дані у вигляді гістограми (див. Рис. 3.1):

Рис. 3.1. Розподіл ІТ-термінів за класифікацією Р. Беррі

Отже, як бачимо з Рис. 3.1, найпоширенішими є двокомпонентні термінологічні ІТ-одинці, далі йдуть однокомпонентні, щодо трикомпонентних та багатокomпонентних, то вони є менш поширеними та не частотними.

Схожою до класифікації Р. Беррі, проте дещо розширеною та доповненою є структурна класифікація Р. Синдеги та О. Іващишина [Синдега, Іващишин 2009], відповідно до якої ІТ-терміни розподіляються на прості (складаються з одного слова), складні (містять декілька слів і пишуться разом або через дефіс), складені / терміни-словосполучення (складаються із декількох компонентів) та аббревіатури та акроніми.

Проведений аналіз вибірки ІТ-термінів з газети «День», показав наступні результати:

1) прості ІТ-терміни – 49 одиниць, серед них: *doodle* – дудл, *sticker* – стікер, *pixel* – піксель, *smile* – смайл, *spam* – спам, *gadget* – гаджет, *device* – девайс, *user* – юзер, *blog* – блог та ін.;

2) складні ІТ-терміни – 74 одиниці, серед них: *interface* – інтерфейс, *cyber security* – кібербезпека, *media products* – медіатовари, *robotics* – робототехніка, *video streaming* – відео-стрімінг, *online map* – онлайн-мапа, *web site* – веб-сайт, *online course* – онлайн-курс, *infographics* – інфографіка, *Internet radio* – інтернет-радіо, *cyber-threat* – кібер-загроза, *media barricades* – медіабарикада;

3) складені ІТ-терміни (терміни-словосполучення) – 67 одиниць, до яких належать: *cloud technologies* – хмарні технології, *cloud market* – хмарний ринок, *operating systems* – операційні системи, *social networks* – соціальні мережі, *electronic mail* – електронна пошта, *hacker interference* – хакерське втручання, *application icons* – іконки додатків, *virtual dimension* – віртуальний вимір, *Computer room* – комп'ютерний лікнеп;

4) аббревіатури та акроніми – 19 одиниць, серед яких: *electronic digital signature (EDS)* – ЕЦП (електронний цифровий підпис), *OS operating system* – ОС (операційна система), *Apps (applications)*, додатки).

Проілюструємо отримані показники у вигляді гістограми (див. Рис. 3.2):

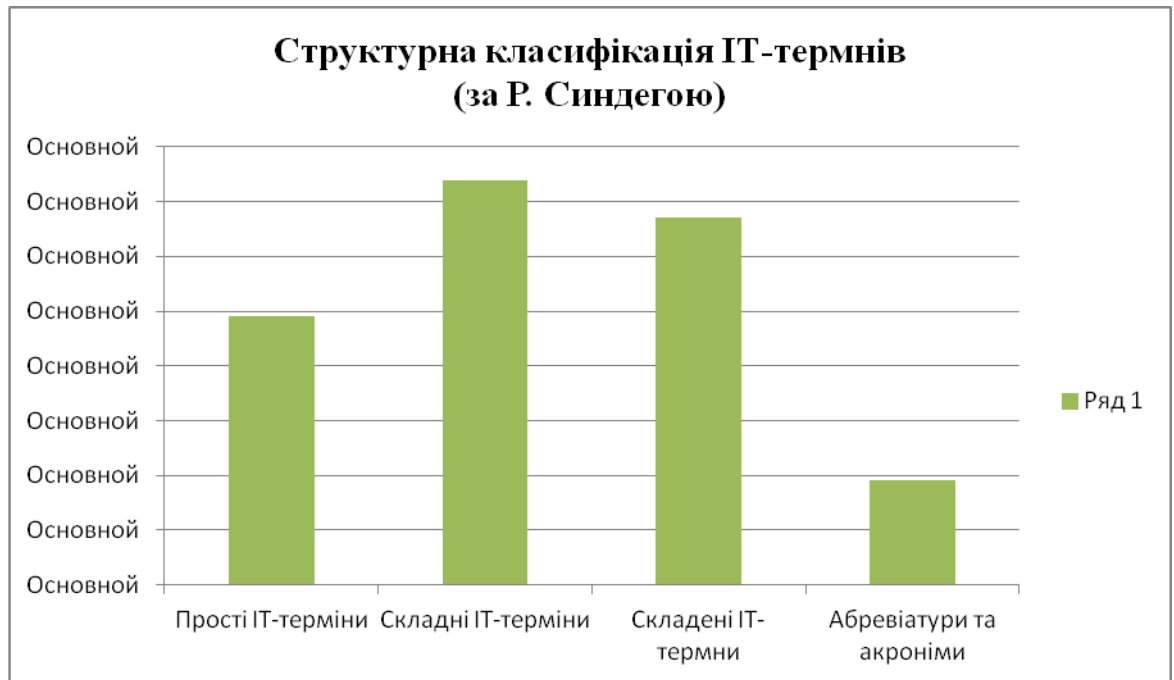

Рис. 3.2. Структурна класифікація ІТ-термнів (за Р. Синдегою)

Як видно з Рис. 3.2, найчисленнішу групу складають складні ІТ-терміни, найменшу – абревіатури та акроніми.

Відповідно до логіко-семантичних структур, дослідники [Комлева 2006; Синдега 2009] класифікують ІТ-термінологію таким чином: терміни, що позначають предметну сферу; терміни на позначення процесів; терміни, що позначають величини; терміни, які визначають ознаки та властивості.

Згідно з такою класифікацією, показники вибірки розподілилися таким чином:

1) терміни, що позначають предметну сферу – 55 одиниць, серед них: *device* – *девайс*, *Apple smart watch* – *смарт-годинник Apple Watch*, *bitcoin - purse* – *біткоїн-гаманці*, *computer simulator* – *комп'ютерний тренажер*, *Computer Speech Therapist* – *комп'ютер-логoped*, *smartphone* – *смартфон*, *player I-Pod* – *плеєр iPod*;

2) терміни на позначення процесів – 11 одиниць, серед яких: *hacker attacks* – *хакерські атаки*, *broadband access to the Internet* – *широкополосовий доступ в інтернет*, *SOS Alerts (SOS Notification) feature* – *функція SOS Alerts*

(«SOS-сповіщення»), outsourcing – аутсорсинг, copyright – копірайт, oexchange messages – обмінюватися меседжами, loading – завантажуються;

3) терміни, що позначають величини – 6 одиниць (наприклад, pixel – пікселі, megapixel – меганікселі, 5.5 inch – 5,5 дюймів, bitcoin – біткоїн тощо);

4) терміни, які визначають ознаки та властивості – 37 одиниць, серед них такі: local net – локальна мережа, internal corporate portal – внутрішній корпоративний портал, visual designer of the Microsoft Kodu Game Lab – візуальний конструктор Microsoft Kodu Game Lab, network technologies – мережеві технології, antivirus sotware – антивірусне програмне забезпечення, web-resource – веб-ресурс та інші.

Графічно показники проілюстровано на гістограммі (див. Рис. 3.3):

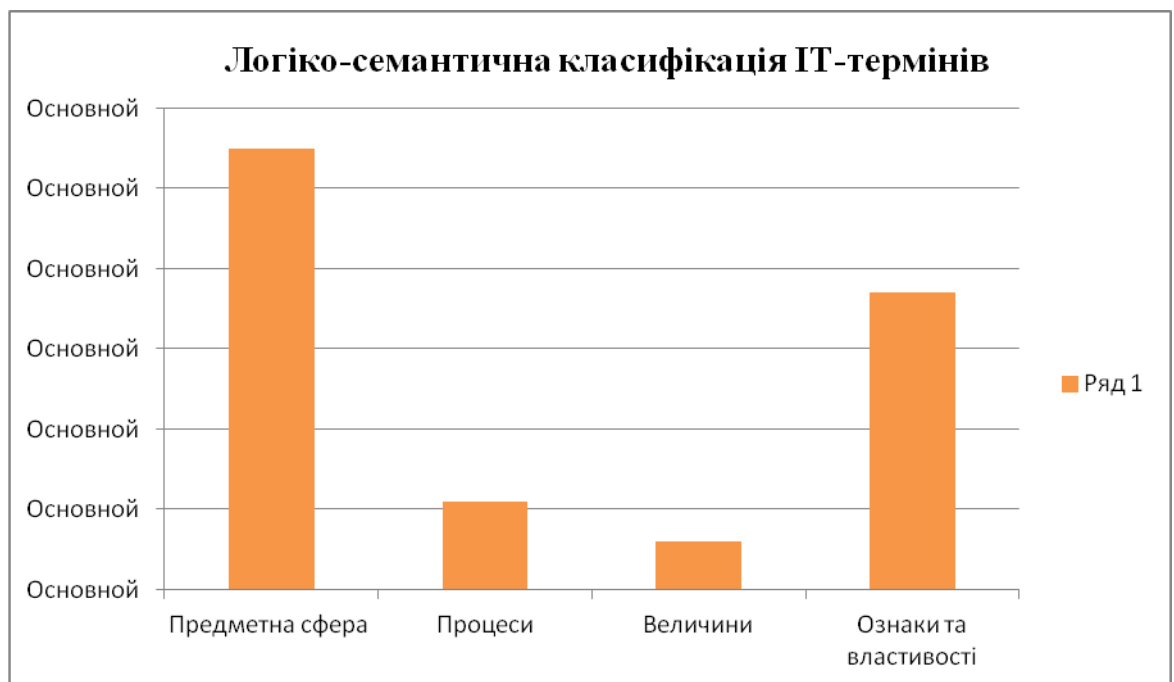

Рис. 3.3. Логіко-семантична класифікація ІТ-термінів

Як видно з Рис. 3.3, найчисленнішою є предметна сфера, а найменшою – сфера величин. Проте зазначимо, що не всі ІТ-одиниці вибірки можливо

розподілити за означеною класифікацією, що свідчить про її недосконалість та неповноту.

Класифікація С. Мойсеєнко побудована з огляду на особливості функціонування ІТ-термінів. Згідно з цією класифікацією, усі ІТ-терміни розподіляються на три різновиди за ознакою «зрозумілості» для тієї чи іншої частини населення [Мойсеєнко 2014]: загальнозначущі (вживаються в повсякденному змісті і зрозумілі усім), вузькоспеціальні (характерні для спеціальності даної галузі), спеціально-технічні (відбивають область спеціальних знань).

Відповідно до класифікації С. Мойсеєнко, ІТ-одиниці з вибірки розподілилися таким чином:

1) загальнозначущі: 63 одиниці, серед них *IT technology* – *ІТ-технології*, *smartphone* – *смартфон*, *mobile app* – *мобільний додаток*, *screenshot* – *скриншот*, *virus* – *вірус*, *infographics* – *інфографіка*, *social media* – *соціальні медіа*;

2) вузькоспеціальні: 88 одиниць – *local net* – *локальна мережа*, *device* – *девайс*, *virus-extortionist* – *вірус-вимагач та ін.*;

3) спеціально-технічні: 32 одиниці – *domain* – *доменна структура*, *visual designer of the Microsoft Kodu Game Lab* – *візуальний конструктор Microsoft Kodu Game Lab*, *Quantum dots* – *квантові точки*, *quantum wires* – *квантові ями*.

Графічно показники проілюстровано наступним чином (див. Рис. 3.4):

Рис. 3.4. Класифікація ІТ-термінів за ступенем зрозумілості

Як видно з Рис. 3.4, найчисленнішою групою є група вузькоспеціальних термінів, проте результати свідчать й про велику кількість загальнозначущих термінів.

Таким чином, врахування структурно-морфологічних особливостей термінів, які було розглянуто в цьому підрозділі є необхідним компонентом в процесі як перекладу тексту, так і в процесі розуміння перекладу цього тексту. Цей крок цілком і повністю корелюється із розробленим алгоритмом у підрозділі 1.3 (перший етап – робота з текстом оригіналу). Відтак, цей доволі важливий етап в процесі аналізу перекладу незмінно допоможе уникнути тих перекладацьких труднощів, які було зазначено у підрозділі 1.3, а саме: виконання вимог до перекладу тексту (точність, ясність перекладу, відсутність емоційності), переклад термінів-словосполучень, передача іншомовних реалій).

Підсумовуючи зазначимо, що найчастотнішими за структурно-семантичними ознаками виявилися здебільшого двокомпонентні складні ІТ-терміни з предметної сфери, які позначають вузькоспеціальні поняття. З

урахуванням цих особливостей буде проаналізовано способи перекладу цих специфічних лексичних одиниць, про що йтиметься у підрозділі 3.2 цієї роботи.

3.2. Особливості перекладу ІТ-термінів

У цьому підрозділі роботи розглянемо ті перекладацькі трансформації, які застосовувались при перекладі.

Аналіз прикладів (200 лексичних одиниць, див. Додаток Б) показав, що здебільшого використовуються такі перекладацькі трансформації як калькування, транскрипція, підбор лексичного еквіваленту, а також певну кількість становили неперекладні терміни, які здебільшого переходили в текст перекладу в оригіналі, оскільки були загальновідомими термінами та увійшли у арсенал термінів як лексика, яка не потребує пояснення.

Відзначимо, що публіцистичні тексти, які були об'єктом аналізу, були максимально відредагованими та спрощеними для сприйняття. Вони не містили термінів, важких для розуміння або таких, які потребували експлікації або додаткових пояснень. Це зумовлено особливостями саме публіцистичного тексту, який націлений на доступне та влучне висвітлення подій, формування певного ставлення до подій у країні та поза межами неї та інформування читача про передові досягнення в сфері технологій та життя. Прикметно, що саме такі тексти і становлять загальний масив публіцистики та становлять доволі цікавий об'єкт дослідження для перекладача.

Перекладацький аналіз здійснювався за допомогою алгоритму, запропонованого у розділі 1.3 роботи. Щодо перекладацьких трансформацій, то дуже розповсюдженим прийомом є *калькування*:

The girl is actively using IT technology in creating teaching materials for teaching children of preschool and school age. – Дівчина активно використовує

ІТ-технології у створенні дидактичних матеріалів для навчання дітей дошкільного і шкільного віку;

*The lack of uniform rules for access to infrastructure is a major obstacle to the development of **broadband access to the Internet** and **mobile 3G**, Danchenko emphasized – Відсутність єдиних правил доступу до інфраструктури – це головна завада, яка гальмує розвиток **широкосмугового доступу в інтернет** і **мобільного 3G**, підкреслив Данченко;*

*This law will allow the introduction of separate provisions of the **strategy on cyber security**, which was signed by the president, as well as protect the objects of critical infrastructure – Цей закон дозволить запровадити окремі положення **стратегії з кібербезпеки**, яку підписав президент, а також захищати об'єкти критичної інфраструктури;*

*Washington hosted the first World **Robotics** Olympiad with pupils from 160 countries around the world – Днями у Вашингтоні пройшла перша всесвітня олімпіада з **робототехніки** за участі школярів зі 160 країн світу [Day; День].*

Також калькуванням перекладено терміни (див. Додаток Б №14, 16, 18, 20, 26, 29, 132, 133, 134, 135, 138, 139, 140 та ін). Вибір цього засобу перекладу є доречним та обґрунтованим, оскільки простота, ясність та логічність публіцистичної статті корелюються саме із використанням загальновідомих термінів, які для читача є зрозумілими та ясними. Також для перекладача важливим є стилістично зберегти текст оригіналу та не допустити ускладнень у тексті перекладу.

Іншим доволі популярним прийомом перекладу є **транскрипція**:

*The main employer of the market are **outsourcing companies** – головний роботодавець ринку – **аутсорсингові компанії**;*

*The battery charge lasts for 8 hours in normal operation, not including **video streaming** – Зарядки акумулятора вистачає на 8 годин роботи в звичайному режимі, не включаючи **відео-стрімінг**;*

*On July 18, 1985, the world saw the first **electronic gadget** – 18 липня 1985 року світ побачив перший **електронний гаджет**;*

*Today, he is studying in a new promising industry – **nanotechnology** – Сьогодні він веде дослідження у новій перспективній галузі – **нанотехнологіях** [Day; День].*

Також транскрибуванням перекладено терміни (див. Додаток Б №2, 8, 22, 30, 37, 38, 41, 90, 91, 130 та ін). Вибір цього засобу перекладу зумовлений тим, що по-іншому ці терміни навряд чи можна перекласти. Тут в око впадає і англomовність терміну, і його входження до української мови як такого, що не потребує додаткових пояснень або виключає подвійну інтерпретацію. Втім, інколи перекладачеві варто було б звернутися до експлікації, як у випадку із *outsourcing*, але йдеться не про словник, не про наукову статтю, а про публіцистичний жанр, який не передбачає коментарів до статті. Тож, якщо це була б наукова стаття/енциклопедична стаття, то тут можна було б використати експлікацію або дати у зносках пояснення, що ж таке термін аутсорсинговий, оскільки не кожен читач розуміє, що це таке. Тож вибір засобу перекладу залежить від жанру тексту перекладу. Врахування жанрово-стилістичних особливостей тексту оригіналу та перекладу є необхідним алгоритмом у роботі перекладача.

Наступним доволі популярним перекладацьким прийомом є пошук семантичного еквіваленту:

*Also advises to make **back-up copies** of all critical data – Також радить зробити **резервні копії** всіх критично важливих даних;*

*In his opinion, the new law will allow the development of a promising **cloud market** – На його думку, новий закон дозволить розвивати перспективний **хмарний ринок**;*

*In social networks and the **Internet Association of Ukraine**, the initiative immediately caused a flurry of indignation by such radical means. – У соціальних мережах та в **інтернет-асоціації України** ініціатива одразу викликала шквал обурення такими радикальними засобами;*

imposed sanctions against social networks – введені санкції проти соціальних мереж

to pat the virtual rabbit – погладити віртуального кролика [Day; День].

Також таким прийомом перекладено терміни (див. Додаток Б №3, 5, 12, 24, 25, 120, 122, 125, 126, 53 та ін).

Цей засіб перекладу також є виправданим, оскільки перекладач має дотримуватися певних перекладацьких стандартів задля збереження еквівалентності перекладу. Також тут позначається вплив жанру тексту оригіналу та перекладу, оскільки вони належать до публіцистичного стилю та вимагають стандартизованої та уніфікованої системи передачі змісту.

Деякі приклади потребують певного коментаря. Це можуть бути труднощі або недоліки перекладу. Так, невдалим з перекладацької точки зору є приклад №168 *unique YouTube heroes* – унікальні *YouTube-герої* : доречним було б перекласти як *персонажі*, оскільки не кожен персонаж є героєм, втім, кожен герой є персонажем. Річ тут у семантиці слів.

Іншим прикладом, що, на нашу думку вимагає корекції, це приклад №169: *useras are guilty in the problems with hackers* – У більшості проблем з *хакерами* винні самі *юзери*. В цьому випадку, вірогідно, коректніше було б адаптувати *юзери*, які розуміє радше молоде покоління, а не розуміє більш старше на користувачі. Тут ми матимо справу із доместикацією терміну, із його адаптуванням під українські реалії.

Приклад № 176 також потребує корекції: *some thematic doodle* – якийсь *тематичний дудл*. На перший погляд доволі виправданим є переклад, але він потребує пояснення, оскільки не кожен україномовний читач знає, що таке *дудл*. Тут необхідна експлікація, якщо вже дотримуватися всіх правил перекладу. Втім, вже сам характер публіцистичного тексту виправдовує обраний спосіб, але якщо йдеться про академічний текст, то доречніше було б зробити експлікацію або коментар до цього слова. Якщо це публіцистика, то перекладач розраховує на те, що читач неодмінно у словнику дізнається значення цього слова, особливо коли йдеться про старше покоління.

У результаті статистичного аналізу (див. 3.1) з'ясувалось, що більша частина вибірки ІТ-термінів з газети «День» складають прості (однокомпонентні та двокомпонентні), складні (три- та багатокомпонентні) поширені менше.

Отже, для подальшого аналізу й дослідження способів перекладу було вибудовано відносні структурні моделі простих термінологічних одиниць, подано модель термінів англійською та українською мовами. Наприклад, англійському терміну-іменнику може відповідати український термін-іменник або ж сполучення прикметника з іменником.

Було виокремлено наступні моделі:

1. Англійському ІТ-терміну, вираженому іменником, відповідає український, також виражений іменником. Наприклад, *display* – *дисплей*, *megapixels* – *мегапікселі*, *interface* – *інтерфейс*, *viruses* – *віруси*, *screenshots* – *скріншоти*, *sticker* – *стікер тощо* [Day; День].

2. Англійському ІТ-терміну, вираженому дієсловом, відповідає український, також виражений дієсловом. Наприклад, *comment* – *коментувати*, *завантажувати* – *load*, *cut off* – *вирублено* [Day; День].

3. Англійському ІТ-терміну, вираженому іменником, відповідає український, виражений словосполученням прикметник + іменник. Серед прикладів *desktop* – *робочий стіл*, *software* – *програмне забезпечення* [Day; День].

4. Англійському ІТ-терміну, вираженому іменником, відповідає український, виражений словосполученням іменник + іменник. Приклади: *troubleshooting* – *усунення неполадок*, *userinterface* – *інтерфейс користувача*, *checkbox* – *прапорець*, *Toolbar* – *Панель інструментів* [Day; День].

5. Англійському ІТ-терміну, вираженому дієсловом, відповідає український, виражений словосполученням дієслово + іменник. Наприклад, *access* – *отримувати доступ* [Day; День»].

6. Англійському ІТ-терміну, вираженому прикметником, відповідає український, виражений прислівником. Приклади: *Back* – *Назад* [Day; День].

7. Англійському ІТ-терміну, вираженому словосполученням прикметник + іменник, відповідає український, також виражений аналогічним словосполученням. Приклади: *visual designer* – візуальний конструктор, *graphical editor* – графічний редактор, *outsourcing companies* – аутсорсингові компанії [Day; День].

8. Англійському ІТ-терміну, вираженому словосполученням іменник + іменник, відповідає український, виражений словосполученням прикметник + іменник. Приклади: *Hacker attack* - Хакерська атака [Day; День].

9. Англійському ІТ-терміну, вираженому словосполученням аббревіатура + іменник, відповідає український, виражений аналогічним словосполученням. Приклади: *IT-infrastructure* – ІТ-інфраструктура, *IT education* – ІТ-освіта [Day; День].

10. Англійському ІТ-терміну, вираженому комбінацією слів, відповідає український, також виражений комбінацією слів. Наприклад, *up-to-date viral signatures* – актуальні бази вірусних сигнатур, *virtual information platform* – віртуальний інформаційний майданчик, *intelligent virtual assistant* інтелектуальний [Day; День].

11. Англійському ІТ-терміну, вираженому словосполученням прикметник + іменник, відповідає український, виражений іменником. Приклади: *cyber security* – кібербезпека, *media products* – медіа товари [Day; День].

Результати проведеного кількісного аналізу наведено далі (див. Табл. 3.1):

**Структурні особливості перекладу ІТ-термінів
(на прикладі вибірки з газети «День»)**

з/п	Структурна модель англійського терміна	Структурна модель українського терміна	Кількість перекладів за такою схемою
1.	Іменник	Іменник	67
2.	Дієслово	Дієслово	6
3.	Іменник	Прикметник + іменник	15
4.	Іменник	Іменник + Іменник	7
5.	Дієслово	Дієслово + іменник	5
6.	Прикметник	Прислівник	10
7.	Прикметник + іменник	Прикметник + іменник	24
8.	Іменник + іменник	Прикметник + іменник	36
9.	Абревіатура + іменник	Абревіатура + іменник	38
10.	Комбінація слів	Комбінація слів	29
11.	Прикметник + іменник	Іменник	14

Проілюструємо отримані дані кількісною гістограмою (див. Рис. 3.5):

Рис. 3.5. Кількісна обробка структурних особливостей перекладу ІТ-термінів (на прикладі вибірки з газети «День»)

У термінології сфери інформаційних технологій похідні та складні терміни зустрічаються дуже часто і є найпродуктивнішим словотворчим типом.

Розглянувши інші моделі перекладу англійських термінологічних одиниць на українську мову, була виявлена певна різниця. Так, наприклад, термін мови оригіналу, виражений іменником, можна передати українською мовою сполученням двох слів-іменників, сполученням прикметника з іменником чи дієслова з іменником. У мові перекладу вони позначатимуть одне поняття. Це стосується не лише перекладу термінів, виражених іменниками, а й тих, які виражені іншими частинами мови - прикметником, дієсловом.

Для аналізу найпоширеніших засобів перекладу, що використовувалися у газеті «День», була обрана класифікація В. Табанакової. Згідно з цією

класифікацією, є 4 класи нормативних засобів перекладу. Наведемо приклади кожного з них, відповідно до зробленої нами вибірки з газети «День». Отже:

1. Неперекладні терміни:

visual designer of the Microsoft Kodu Game Lab – *візуальний конструктор Microsoft Kodu Game Lab*;

International IT forum «IT PEOPLE SUMY» has started in Sumy region – *міжнародний IT-форум «IT PEOPLE SUMY»*;

Google added a new SOS Alerts (SOS Notification) – *Компанія Google додала нову функцію SOS Alerts*;

Users can download the mobile app in the App Store on their Apple iOS-based smartphones and tablets – *Завантажити мобільний додаток користувачі можуть у App Store на своїх смартфонах та планшетах на базі операційної системи iOS Apple*;

In addition, the OS contains new emoticons and can use passwords stored in Google Chrome – *Крім того, ОС містить нові смайли і зможе використовувати у собі збережені в Google Chrome паролі*;

The Home button, as it was supposed, is not – *Кнопки Home, як і передбачалося, немає [Day; День]*;

2. Запозичення через транскрипцію, тобто відтворення звукової форми автентичного терміну за допомогою звуків та букв українського алфавіту:

It is within this project that she develops web-quests – *Саме в межах цього проекту вона розробляє веб-квести*;

Now telecom providers need to separately negotiate with owners of power lines or house sewers to lay their cables; модель з невеликим прозорим дисплеєм – *model with a small transparent display* – *Зараз телеком-провайдерам, щоби прокладати свої кабелі, потрібно окремо домовлятися з власниками ліній електропередач або будинкових каналізацій*;

More than 800 million people put likes – *понад 800 млн осіб ставлять лайки*;

Publications that receive a lot of spammer traffic – отримують велику кількість *трафіку* через *спамерів*;

This marked the beginning of our full dependence on gadgets – Це поклало початок нашої повної залежності від гаджетів [Day; День].

3. Семантичний еквівалент, тобто наближений переклад, сутність якого полягає в тому, що перекладач знаходить відповідний англійському терміну український корень:

I am satisfied with the work of our IT-services – Я задоволений роботою наших *IT-служб*;

The whole world works in the clouds – Весь світ у *хмарах* працює;

Also advises to make back-up copies of all critical data – також радить зробити *резервні копії* всіх критично важливих даних;

Internal monitoring of internet-ferrets edition – внутрішній моніторинг *інтернет-френдів* видання;

And I do not like the phrase «virtual world» – І я не люблю словосполучення «*віртуальний світ*»;

The computer simulator develops the child's ability to recognize sounds and words – *комп'ютерний тренажер* розвиває у дитини навички розпізнавання звуків та слів [Day; День].

4. Морфемне та лексичне калькування, яке має на увазі заміну складових частин лексичної одиниці оригіналу на лексичні відповідники мови перекладу:

New for Ukraine and the world's most popular Internet of Things (IoT) – новий для України і дуже популярний у світі *Інтернет речей (IoT)*;

A training center specializing in professional IT education – навчальний центр, який спеціалізується на професійній *IT-освіті*.;

This law will allow the introduction of separate provisions of the strategy on cyber security – Цей закон дозволить запровадити окремі положення стратегії з *кібербезпеки*;

The law on the introduction of an e-ticket in urban transport has entered into force – Набув чинності закон про запровадження *е-квитка* у міському транспорті;

among the main advantages of cloud-technologies – серед основних переваг *cloud-технологій*;

the notion of «troll factory» – поняття як «*фабрика тролів*»;

act under fake names – діють під *фейковими іменами*;

Already launched a 3D technology site – Вже запущена в роботу ділянка *3D технологій*;

She writes in her FB profile – У своєму *FB-профіль*і вона пише. [Day; День].

Отже, кількісні показники представлені наступним чином (див. Табл. 3.2).

Табл. 3.2

Засоби перекладу

Засіб перекладу	Кількість прикладів у вибірці
неперекладні терміни	58
запозичення через транскрипцію	87
семантичний еквівалент	79
Калькування	51

Для наочності відобразимо отримані дані графічною гістограмою (див. Рис. 2.6).

Рис. 2.6. Кількісні показники найпоширеніших засобів перекладу ІТ-термінів (на прикладі газети «День»)

Отже, спираючись на проведений аналіз ІТ-лексики та на результати спостережень з'ясовано, що як англійська, так і українська ІТ-терміносистеми є відкритими лексико-семантичними групами, які перебувають в постійній динаміці, розвиваються й поповнюються неологізмами на позначення нових реалій, предметів, явищ та процесів, що з'являються в процесі професійної та наукової діяльності ІТ-фахівців.

У сучасній ІТ-термінології помітно зросла роль творення нових слів-термінів. Збільшення кількості складених термінів супроводжується двома процесами словотворення: трансформацією кореневих морфем на афіксоїдні та навпаки, трансформацією залежних, несамотійних морфем, які виконували лише функцію словоутворення, на самотійні лексичні одиниці.

Деякі застарілі складні слова замінено українськими простими або складними лексемами. Проте багато іншомовних лексем-термінів набувають більшої продуктивності, що є специфічною ознакою термінотворення в сучасній українській мові. Іншомовні лексеми асимілюються в українській мові.

Для утворення та перекладу української ІТ-термінології використовують аналогічні засоби, що вживаються й задля творення загальновживаних слів. Найпродуктивнішим способом творення слів є морфологічний, що залишається найбагатшим джерелом наповнення ІТ-термінології. Він сприяє більш повному, глибокому, точному вираженню думки і може стати підґрунтям для подальшого більш детального дослідження.

До особливостей перекладу термінології належить те, що зазначені терміноодиниці потребують уніфікації та приведення їх до єдиного стандарту в мові перекладу. Звернення перекладача до вже рекомендованих термінів, які надає стандарт, є тим засобом зняття певних перекладацьких труднощів та проблем, які виникають.

Стратегіями перекладу можна вважати адекватну передачу англomовного ІТ терміну зі збереженням його комунікативно-прагматичного потенціалу та структурно-семантичного аспекту змісту. Нормативні засоби перекладу включають використання неперекладених термінів, запозичення через транскрипцію, переклад семантичним еквівалентом або функціональним аналогом, калькування (морфемне та лексичне). Ця класифікація допомагає перекладачеві взаємодіяти із термінологією цієї галузі та підібрати вірний еквівалент того чи іншого терміну. Зауважимо, що саме точність, ясність та відповідність термінологічним стандартам є тими вимогами до перекладу цього специфічного шару лексики.

РОЗДІЛ 4

ОХОРОНА ПРАЦІ ТА БЕЗПЕКА В НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЯХ

Оскільки тема магістерської роботи – «Особливості та стратегії перекладу термінів ІТ- сфери», передбачає виконання посадових обов’язків та проведення досліджень та розрахунків у сфері перекладу в приміщенні офісу обладнаному персональними комп’ютерами (далі ПК) з візуальними дисплейними терміналами (далі ВДТ), тому нижче розглянемо заходи по забезпеченню безпеки, виробничої санітарії, гігієни праці і пожежної безпеки для офісного приміщення.

Також слід пам’ятати, що специфіка діяльності у галузі перекладу, може включати в себе роботи на відкритій місцевості із різною складністю рельєфу, погодних умов, наявністю різного роду біологічних чинників ризику (флора, фауна тощо). Слід також враховувати, що приміщення, де проводяться роботи, можуть бути розташовані на території промислових підприємств. У цьому випадку до переліку основних потенційних небезпек, що присутні в офісних приміщеннях, слід додати потенційні небезпеки характерні для території цих підприємств (наприклад, наявність в атмосфері шкідливих речовин, які є продуктами технологічних процесів на підприємстві).

4.1. Аналіз потенційних небезпек

На основі аналізу роботи існуючого обладнання і посадових обов’язків фахівця у приміщенні офісу обладнаному ПК з ВДТ, виявлені наступні небезпечні та шкідливі виробничі фактори, здатні привести до травм або ушкодження здоров’я працівників:

- ураження електричним струмом, у наслідок несправності електроболаднання, невиконання правил техніки безпеки при користуванні

електричним обладнанням, що може призвести до електротравм або летального наслідку;

- механічне травмування в наслідок не раціонального розташування робочих місць;

- нервово-психічні навантаження в наслідок специфіки виконуваних робіт, що призводить до захворювань загального характеру;

- негативні відносини у колективі в наслідок постійних емоційних зривів, які призводять до підвищених емоційних навантажень;

- кістково-м'язові порушення, у зв'язку з тривалим статичним напруженням м'язів спини, шиї, рук і ніг, що призводить до ушкодження опорно-рухового апарату;

- недостатнє освітлення виробничих приміщень і робочих місць, у зв'язку з несправністю, або хибного вибору освітлювальних приладів, що призводить до погіршення зору;

- незадовільні параметри мікроклімату робочого місця, у зв'язку із відсутністю приладів, що забезпечують необхідний повітрообмін та опалювальної системи, які можуть викликати загальні захворювання;

- вірогідність загоряння, у зв'язку із несправністю електричного обладнання, недотримання, або порушення правил протипожежної безпеки обслуговуючим персоналом, що призводить до пожежі;

- неправильні дії персоналу в умовах надзвичайних ситуацій, які призводять до паніки та загибелі людей;

- професійне (емоційне) вигорання, що характеризуються емоційним виснаженням, деперсоналізацію, редукцією особистих досягнень. З'являються різкість, озлобленість, брутальність, відстороненість, замкненість, переоцінка професійних цінностей;

- низький рівень професійної компетентності. Дана обставина формує прагнення вирішити професійні завдання з порушенням морально - правових норм, що може завдати моральної шкоди, страждань людині, її близьким,

негативно вплинути на авторитет та репутацію фахівця серед оточуючих, сформувати негативну думку про установу, яку він представляє.

4.2. Заходи по забезпеченню безпеки

Для забезпечення безпеки у офісних приміщеннях на робочому місці існують різноманітні заходи.

У приміщенні офісу застосовується широке різноманіття електроприладів: персональні комп'ютери, принтери, ксерокси, факси, освітлювальні прилади, кондиціонери, побутові електроприлади тощо. Небезпека ураження електричним струмом при використанні цих приладів з'являється при недотриманні заходів обережності, а також при відмові або несправності цього обладнання. Наслідки ураження електричним струмом залежать від багатьох факторів: опору організму, величини, тривалості дії, роду і частоти струму, шляхів його проходження через життєво важливі органи, умов зовнішнього середовища.

Для запобігання ураження електричним струмом встановлено електроустаткування, яке відповідає вимогам ДСанПіН 3.3.2.007-98 «Державні санітарні правила і норми роботи з візуальними дисплейними терміналами електронно-обчислювальних машин» [ДСанПіН 3.3.2.007-98], «Правил улаштування електроустановок» (далі – «ПУЕ») [ПУЕ-2017], ДСТУ Б В.2.5-82:2016 «Електробезпека в будівлях і спорудах. Вимоги до захисних заходів від ураження електричним струмом» [ДСТУ Б В.2.5-82:2016], НПАОП 40.1-1.32-01 «Правила будови електроустановок. Електрообладнання спеціальних установок» [НПАОП 40.1-1.32-01], НАПБ А.01.001-2014 «Правила пожежної безпеки в Україні» [НАПБ А.01.001-2014] та буде використовуватися згідно вимог НПАОП 40.1-1.01-97 «Правила безпечної експлуатації електроустановок» (далі – «ПБЕЕ») [НПАОП 40.1-1.01-97], НПАОП 40.1-1.21-98 «Правила безпечної

експлуатації електроустановок споживачів» (далі – «ПБЕЕС») [НПАОП 40.1-1.21-98] та НПАОП 0.00-7.15-18 «Вимоги щодо безпеки та захисту здоров'я працівників під час роботи з екранними пристроями» [НПАОП 0.00-7.15-18].

Згідно «ПУЕ», за ступенем небезпеки ураження електрострумом, офісне приміщення належить до 1-го класу, тобто є приміщенням без підвищеної небезпеки, у якому відсутні умови, що створюють підвищену та особливу небезпеку.

Згідно глави 1.7 – «Заземлення і захисні заходи від ураження електричним струмом» – «ПУЕ», обладнання офісу має основну ізоляцію струмовідних частин, яка забезпечує захист від прямого дотику та подвійну, яка складається з основної та додаткової ізоляції, для забезпечення захисту від ураження електричним струмом у разі пошкодження основної ізоляції.

Відповідно до вимог п. 6.7.4. НПАОП 40.1-1.21-98 «ПБЕЕС» [НПАОП 40.1-1.21-98] усі доступні для доторкання металеві деталі електрообладнання у приміщенні з ПК, які можуть опинитись під напругою, у випадку пошкодження ізоляції, з'єднані з заземлюючим пристроєм.

Оскільки офісне приміщення за ступенем небезпеки ураження електрострумом належить до 1-го класу, тому відповідно до вимог п. 6.7.6 НПАОП 40.1-1.21-98 «ПБЕЕС» [НПАОП 40.1-1.21-98] та додатку №1 до НПАОП 40.1-1.01-97 «ПБЕЕ» [НПАОП 40.1-1.01-97] користувачі ПК пройшли інструктаж з електробезпеки з оформленням в журналі інструктажу та мають I групу з електробезпеки.

Ймовірність механічного травмування може виникнути внаслідок нераціонального розташування робочих місць, захаращення робочих місць або у зв'язку з недбалістю та неуважністю обслуговуючого персоналу. Для виключення травматизму згідно ДСанПіН 3.3.2.007-98 «Державні санітарні правила і норми роботи з візуальними дисплейними терміналами електронно-обчислювальних машин» [ДСанПіН 3.3.2.007-98] зроблено більш зручне та раціональне розташування робочих місць, таким чином збільшена відстань між ними, яка відповідає нормованим значенням (площа на одне робоче місце

має становити не менше ніж 6,0 м², а об'єм не менше ніж 20,0 м³). Поверхня підлоги є рівною, неслизькою, з антистатичними властивостями.

У зв'язку із стресовими ситуаціями та нервово-емоційними навантаженнями у працівників може виникнути ймовірність захворювань загально-невротичного характеру.

З метою зниження нервово-емоційного напруження, стомлення зорового аналізатора, поліпшення мозкового кровообігу, подолання несприятливих наслідків гіподинамії, запобігання втоми, згідно ДСанПіН 3.3.2.007-98 «Державні санітарні правила і норми роботи з візуальними дисплейними терміналами електронно-обчислювальних машин» [ДСанПіН 3.3.2.007-98] для робітників із застосування ЕОМ, передбачені регламентовані перерви для відпочинку тривалістю 15 хвилин через кожні дві години, а також обладнані побутові приміщення для відпочинку під час роботи, кімната психологічного розвантаження. В кімнаті психологічного розвантаження передбачені пристрої для приготування й роздачі тонізуючих напоїв, а також місця для занять фізичною культурою.

Для оптимізації відносин у колективі проводяться тренінги з залучанням психологів на теми: «Адаптація у новому колективі», «Поведінка в суспільстві».

Для запобігання кістково-м'язових порушень робочі місця користувачів ПК у офісному приміщенні відповідають ергономічним вимогам з урахуванням характеру і особливостей трудової діяльності згідно з ДСанПіН 3.3.2.007-98 «Державні санітарні правила і норми роботи з візуальними дисплейними терміналами електронно-обчислювальних машин» [ДСанПіН 3.3.2.007-98].

Висота робочої поверхні столу з ПК регулюється в межах 680-800 мм, а ширина і глибина – забезпечує можливість виконання операцій у зоні досяжності моторного поля (рекомендовані розміри: ширина – 600-1400 мм, глибина – 800-1000 мм). Робочий стіл має простір для ніг висотою 600 мм,

шириною – 500 мм, глибиною (на рівні колін) – 450 мм, на відстані витягнутої ноги – 650 мм.

Для запобігання синдрому професійного вигорання або зниження ступеня його виразності існує ряд рекомендацій:

- оволодіння вміннями й навичками саморегуляції (релаксація, визначення цілей і позитивна внутрішня насага) сприяють зниженню рівня стресу;
- професійний розвиток і самовдосконалення (одним зі способів запобігання синдрому професійного вигорання є обмін професійною інформацією із представниками інших служб, що дає відчуття більше широкого розуміння загальних професійних проблем. Для цього існують різні способи: курси підвищення кваліфікації, семінари, конференції та ін.);
- уникнення непотрібної конкуренції;
- емоційне спілкування з колегами (імовірність вигорання значно знижується або процес цей виявляється не настільки вираженим, коли людина аналізує свої почуття й ділиться ними з іншими);
- підтримка гарної фізичної форми.

Заходи профілактики нервово-психічних перевантажень при роботі на ПК. При постійній роботі на ПК для підвищення працездатності й збереження здоров'я в якості мір безпеки рекомендовано захист організму за допомогою вітамінно-мінеральних комплексів, які бажано застосовувати всім, навіть практично здоровим користувачам ПК.

Для підвищення рівня професійної компетенції працівників, а також для зниження негативного впливу нервово-психічних перевантажень, що пов'язані з роботою з клієнтами, колегами по роботі, керівництвом, контрагентами при вирішенні робочих питань передбачено забезпечення психологічного супроводу: формування ідеології безпеки та корпоративної культури, вивчення та створення в трудових колективах соціально-комфортного мікроклімату, який сприяє підвищенню особистісної активності персоналу в процесі трудової діяльності.

Використовувати з цією метою всі доступні форми пропаганди, активного впливу, безпосередньої роботи в трудових колективах, спрямовані на формування суспільної думки та ідеології по відношенню до охорони праці. Необхідно розробити та упровадити програму та механізми мотиваційного регулювання, що стимулює залучення персоналу до процесів управління, ухвалення рішень, розвитку творчої ініціативи.

Також потрібно створити підсистеми (якщо їх немає) підготовки фахівців та робочого персоналу до вирішення задач з забезпечення безпеки під час виконання службових обов'язків.

Підбір та залучення до трудової діяльності (в першу чергу при небезпечних роботах) персоналу з урахуванням професійної компетенції, психофізіологічних якостей та особистих якостей (професійній придатності).

4.3. Заходи з виробничої санітарії та гігієни праці

Основними причинами недостатньої або надмірної освітленості робочих місць є несправність або хибний вибір освітлювальних приладів, неправильне розташування робочих місць по відношенню до джерел освітлення.

Незадовільна освітленість на робочому місці або на робочій зоні може бути причиною зниження продуктивності та якості праці, отримання травм. Недостатнє або надмірне освітлення викликає зоровий дискомфорт, що виражається у відчутті незручності або напруженості. Тривале перебування в умовах зорового дискомфорту призводить до розсіювання уваги, зменшення зосередженості, зоровій і загальній втомі.

У офісному приміщенні обладнаному ПК з екранним пристроєм (далі – «ЕП»), згідно ДСанПіН 3.3.2.007-98 «Державні санітарні правила і норми роботи з візуальними дисплейними терміналами електронно-обчислювальних машин» [ДСанПіН 3.3.2.007-98] та ДБН В.2.5-28-2018

«Природне і штучне освітлення» [ДБН В.2.5-28-2018] передбачене природне та штучне освітлення.

Природне освітлення здійснено через світлові прорізи, які орієнтовані на південь і забезпечують коефіцієнт природної освітленості (КПО) не нижче 1,5%. Для захисту від прямих сонячних променів, які створюють прямі та відбиті відблиски на поверхні екранів і клавіатури, передбачено сонцезахисні пристрої, на вікнах встановлені жалюзі.

Проведемо розрахунок штучного освітлення офісного приміщення. Маємо такі вихідні дані: розміри приміщення (А x В x Н) - 8 x 8 x 3,8 м, тип світильника: люмінесцентні світильники ЛПО , L/h - 1,4, колір стелі, стін, підлоги ($\rho_{ст}$, $\rho_{с}$, $\rho_{п}$) - 70%, 50%, 30%.

Розраховуємо кількість рядів світильників у приміщенні N_p :

$$N_p = \frac{B}{(H - h_p) \cdot [L / h]} ;$$

де: B – ширина приміщення, м;

H – висота приміщення, м;

h_p – висота робочої поверхні, м;

$[L / h]$ – числове значення коефіцієнта світильника.

$$N_p = \frac{8}{(3,8 - 0,8) \cdot 1,4} = 1,9 = 2 \text{ шт}$$

Визначаємо максимально припустиму відстань між рядами світильників $L_{\max}$:

$$L_{\max} = \frac{B}{N_p} ;$$

де: B – ширина приміщення, м;

N_p – кількість рядів світильників у приміщенні, шт.

$$L_{\max} = \frac{8}{2} = 4 \text{ м.}$$

Визначаємо значення індексу приміщення i , що характеризує співвідношення розмірів освітлювального приміщення і висоти розміщення світильників:

$$i = \frac{A \cdot B}{(H - h_p) \cdot (A + B)};$$

де: A – довжина приміщення, м;

B – ширина приміщення, м;

H – висота приміщення, м;

h_p – висота робочої поверхні, м.

$$i = \frac{8 \cdot 8}{(3,8 - 0,8) \cdot (8 + 8)} = \frac{64}{48} = 1,3333$$

Визначаємо сумарний світловий потік освітлювальної установки у даному приміщенні Φ_{Σ} :

$$\Phi_{\Sigma} = \frac{E_H \cdot A \cdot B \cdot k_z \cdot z}{\eta};$$

де: E_H – рівень нормованого загального освітлення, лк;

A – довжина приміщення, м;

B – ширина приміщення, м;

k_z – коефіцієнт запасу (для люмінесцентних ламп $k_z = 1,4 \dots 1,7$);

z – коефіцієнт нерівномірності (мінімальної) освітленості (відношення середньої освітленості до мінімальної освітленості), як правило дорівнює (для люмінесцентних ламп $z=1,1$);

η – коефіцієнт використання світлового потоку.

$$\Phi_{\Sigma} = \frac{400 \cdot 8 \cdot 8 \cdot 1,4 \cdot 1,1}{0,47} = 83881, \text{ лм.}$$

Визначаємо умовну загальну кількість світильників у приміщенні N_{cv}^* :

$$N_{cv}^* = \frac{A \cdot B}{L_{\max}^2};$$

де: A – довжина приміщення, м;

B – ширина приміщення, м;

$L_{\max}$ – максимально припустима відстань між рядами світильників, м.

$$N_{cv}^* = \frac{8 \cdot 8}{4^2} = 4, \text{ шт.}$$

Розраховуємо світловий потік умовного джерела світла Φ_l^* :

$$\Phi_l^* = \frac{\Phi_{\Sigma}}{N_{cv}^*};$$

де: Φ_{Σ} – сумарний світловий потік освітлювальної установки, лм;

N_{cv}^* – загальна кількість ламп у світильнику, яка розраховується за формулою:

$$N_l^* = N_{cv}^* \cdot n = 4 \cdot 2 = 8, \text{ шт.};$$

де: n – кількість ламп у світильнику, шт.

$$\Phi_{\text{л}}^* = \frac{83881}{8} = 10485,12, \text{ лм.}$$

Оскільки стандартних ламп із світловим потоком 10485 лм немає, із запропонованих, тому пропоную збільшити кількість світильників для даного приміщення до 16 і обрати лампу Osram L 36W/640 BASIC T8 G13.

Враховуючи запропоновані скореговані дані, виконуємо розрахунок світлового потоку умовного джерела світла $\Phi_{\text{л}}^*$:

$$\Phi_{\text{л}}^* = \frac{83881}{32} = 2621$$

Вибираємо тип стандартної лампи з найближчим значенням фактичного світлового потоку лампи $\Phi_{\text{л}}$ і знаходимо коефіцієнт m (співвідношення між розрахунковим світловим потоком лампи $\Phi_{\text{л}}^*$ та фактичним світловим потоком вибраної стандартної лампи $\Phi_{\text{л}}$):

$$m = \frac{\Phi_{\text{л}}^*}{\Phi_{\text{л}}} = \frac{2621}{2850} = 0,92$$

Визначаємо оптимальну (фактичну) кількість світильників у приміщенні $N_{\text{св}}$:

$$N_{\text{св}} = N_{\text{св}}^* \cdot m;$$

де: $N_{\text{св}}^*$ – умовна загальна кількість світильників у приміщенні, шт;

m – співвідношення між розрахунковим світловим потоком лампи та фактичним світловим потоком вибраної стандартної лампи.

$$N_{св} = 16 \cdot 0.92 = 14.72 = 15 \text{ шт}$$

У приміщенні розмірами 8м х 8м непарна кількість світильників неприпустима, тому пропоную залишити 16 світильників у приміщенні.

Визначаємо фактичну кількість ламп у приміщенні $N_{л}$:

$$N_{л} = N_{св} \cdot n;$$

де: $N_{св}$ – оптимальна (фактична) кількість світильників у приміщенні, шт;

n – кількість ламп у світильнику, шт.

$$N_{л} = 16 \cdot 2 = 32 \text{ шт}$$

Визначаємо загальну розрахункову освітленість E_p у приміщенні, що створюється при застосуванні стандартних ламп:

$$E_p = \frac{\Phi_{л} \cdot N_{л} \cdot \eta}{A \cdot B \cdot k_z \cdot z};$$

де: $\Phi_{л}$ – фактичний світловий потік вибраної стандартної лампи, лм;

$N_{л}$ – фактична кількість ламп у приміщенні, шт;

η – коефіцієнт використання світлового потоку;

A – довжина приміщення, м;

B – ширина приміщення, м;

k_z – коефіцієнт запасу;

z – коефіцієнт нерівномірності (мінімальної) освітленості.

$$E_p = \frac{\Phi_{л} \cdot N_{л} \cdot \eta}{A \cdot B \cdot k_z \cdot z} = \frac{2850 \cdot 32 \cdot 0,47}{8 \cdot 8 \cdot 1,4 \cdot 1,1} = 435 \text{ лк.}$$

Отже, загальна розрахункова освітленість дорівнює 435 лк, що відповідає нормам освітленості робочого приміщення.

Неправильне проектування або несправність систем опалення, вентиляції та кондиціонування в приміщенні офісу може призвести до негативних впливів на здоров'я працівників у вигляді простудних захворювань, перегрівань, проблем із дихальними шляхами тощо.

Метеорологічні умови для приміщенні з комп'ютеризованими робочими місцями – температура, відносна вологість та швидкість переміщення повітря цілком відповідають вимогам ДСН 3.3.6.042-99 «Державні санітарні норми мікроклімату виробничих приміщень» [ДСН 3.3.6.042-99]. Роботи у приміщенні з ПК, належать до категорії Іб – легка робота, тому передбачені наступні оптимальні значення параметрів мікроклімату:

- у холодний період року: температура 21-23°C; відносна вологість: 40-60%; швидкість переміщення повітря: 0,1 м/с;
- у теплий період року: температура 22-24°C; відносна вологість: 40-60%; швидкість переміщення повітря: 0,2 м/с.

Відповідно до вимог ДБН В.2.5-67:2013 «Опалення, вентиляція та кондиціонування» [ДБН В.2.5-67:2013], з метою забезпечення оптимальних параметрів мікроклімату в офісному приміщенні обладнаному ПК з ЕП передбачена система централізованого водяного опалення з радіаторами, а на теплий період передбачений побутовий кондиціонер.

З метою забезпечення необхідного повітрообміну у приміщенні офісу передбачена система механічної припливно-витяжної вентиляції (методом рекуперації), яка забезпечує 3-кратний обмін повітря за годину.

Оптимальні рівні позитивних (п+) і негативних (п-) іонів у повітрі офісного приміщення з ЕП відповідають вимогам додатку 3 ДСанПіН 3.3.2.007-98 «Державні санітарні правила і норми роботи з візуальними дисплейними терміналами електронно-обчислювальних машин» [ДСанПіН 3.3.2.007-98] і становить: $p+ = 1500-30000$ (шт. на 1 см^3);

$n- = 3000-5000$ (шт. на 1 см^3). Підтримку оптимального рівня легких позитивних і негативних аероіонів у повітрі на робочих місцях забезпечують за допомогою біполярних коронних аероіонізаторів.

4.4. Заходи безпеки у надзвичайних ситуаціях

4.4.1. Заходи з пожежної безпеки

Заходи по забезпеченню пожежної безпеки для приміщення офісу обладнаного ПК з ВДТ розроблені відповідно до вимог НАПБ А.01.001-14 «Правил пожежної безпеки в Україні» [НАПБ А.01.001-14].

Пожежа – неконтрольоване горіння поза спеціальним вогнищем, що розповсюджується в часі і просторі.

Для ліквідації пожежі у початковій стадії їх розвитку силами персоналу об'єктів застосовуються первинні засоби пожежогасіння. До них відносяться: вогнегасники, пожежний інвентар (покривала з негорючого теплоізоляційного полотна, ящики з піском, бочки з водою, пожежні відра, совкові лопати, ломы, сокири тощо), системи автоматичного пожежогасіння.

Первинні засоби пожежогасіння, в залежності від категорії приміщень, можуть розташовуватись як окремо, так і в складі пожежних щитів.

Залежно від агрегатного стану й особливостей горіння різних горючих речовин й матеріалів пожежі згідно ДСТУ EN 2:2014 «Класифікація пожеж (EN 2:1992, EN 2:1992/A1:2004, IDT)» [ДСТУ EN 2:2014] визначити клас можливої пожежі (А, В, С, D, F, E) та відповідно до вимог ДСТУ Б В.1.1-36:2016 «Визначення категорій приміщень, будинків та зовнішніх установок за вибухопожежною та пожежною небезпекою» [ДСТУ Б В.1.1-36:2016] існують такі класи та підкласи:

- клас А – пожежі твердих речовин, переважно органічного походження, горіння яких супроводжується тлінням (деревина, текстиль, папір);

- клас Е (додатковий) – пожежі, пов’язані з горінням електроустановок.

Приміщення, для виконується робота перекладача, відноситься до категорії громадських будівель і споруд та класами пожежі А, Е. Загальна площа приміщення за даними дорівнює 64 м². Для приміщень даної категорії відстань від можливого осередку пожежі до місця розташування вогнегасника не повинна перевищувати 20 м. Для класу пожежі А рекомендуються вуглекислотні вогнегасники місткістю 5 л.

Для таких приміщень рекомендуються димові пожежні сповіщувачі.

До організаційних належать інструктажі з пожежної безпеки згідно НАПБ А.01.001-14 «Правил пожежної безпеки в Україні» [НАПБ А.01.001-14].

Технічні заходи базуються на виборі типу первинних засобів пожежогасіння та визначення їх необхідної кількості, згідно ДБН В.1.1-7:2016 «Пожежна безпека. Загальні вимоги» [ДБН В.1.1-7:2016].

4.4.2. Організація та забезпечення оповіщення про загрозу виникнення або виникнення надзвичайних ситуацій

Серед оборонних заходів цивільного захисту (ЦЗ), що здійснюються завчасно, особливе важливе місце займає організація та забезпечення оповіщення ЦЗ, формувань та населення про загрозу нападу противника і про застосування ним ядерної, хімічної, бактеріологічної (біологічної) зброї та інших сучасних засобів нападу. Особливе значення оповіщення набуває у разі раптового нападу противника, коли реальний час для попередження населення буде вкрай обмеженим і обчислюватиметься хвилинами.

Оповіщення організовується для своєчасної передачі органам ЦЗ, формуванням і населенню сигналів, розпоряджень та інформації ЦЗ про евакуацію, повітряний напад противника, радіаційну небезпеку, загрозу затоплення та ін..

Ці сигнали та розпорядження доводяться по каналам зв'язку і радіотрансляційним мережам, а також через радіомовні станції підприємств. Одночасно передаються вказівки про порядок дій персоналу, вказують орієнтовний час початку випадання радіоактивних опадів, час підходу зараженого повітря і вид отруйних речовин. Необхідно бути надзвичайно уважними і виконувати розпорядження органів ЦЗ. Про те що небезпека минула, і про порядок подальших дій розпорядження надійде по тим самим каналам зв'язку, що і сигнал оповіщення.

У штабі ЦЗ підприємства повинна бути встановлена сигнальна апаратура і засоби зв'язку, які дозволяють за допомогою пульта включати гучномовний зв'язок, здійснювати одночасний виклик керівництва підприємства, приймати і передавати розпорядження і сигнали оповіщення.

З метою своєчасного попередження населення про виникнення безпосередньої небезпеки застосування супротивником ядерної, хімічної, бактеріологічної (біологічної) або іншої зброї і необхідності застосування заходів захисту встановлені наступні сигнали оповіщення цивільного захисту:

- «повітряна тривога»;
- «відбій повітряної тривоги»;
- «радіаційна небезпека»;
- «хімічна тривога».

Сигнал «Повітряна тривога» подається для всього населення. Він попереджає про безпосередню небезпеку ураження противником даного району. За допомогою радіотрансляційної мережі передається попередження, яке дублюється звуком сирен, гудками заводів і транспортних засобів. На об'єкті цей сигнал буде дублюватися усіма, наявними в

розпорядженні засобами. Тривалість сигналу 2-3 хвилини. За цим сигналом об'єкти припиняють роботу і все населення ховається в захисних спорудах. Робітники і службовці припиняють роботу відповідно до встановленої інструкцією і вказівками адміністрації, що виключають виникнення аварій.

Сигнал «Відбій повітряної тривоги» передається органами ЦЗ таким самим чином. За цим сигналом населення залишає захисні споруди. Робітники і службовці повертаються на свої робочі місця і приступають до роботи.

Сигнал «Радіаційна небезпека» подається в населених пунктах, у напрямку до яких рухається радіоактивна хмара, що утворилася при вибуху ядерного боєприпасу.

Сигнал «Хімічна тривога» подається при загрозі або безпосередньому виявленні хімічного або бактеріологічного зараження.

За сигналом «Радіаційна небезпека» або «Хімічна тривога» необхідно надіти наявний засіб захисту (респіратор, ватно-марлеву пов'язку або протигаз), взяти запас продуктів, медикаментів і засоби першої необхідності і піти до протирадіаційного або найпростішого укриття.

Про те, що небезпека минула, і про порядок подальших дій інформація надійде по тих же каналах зв'язку, що і сигнал оповіщення.

ВИСНОВКИ

Переклад термінології ІТ сфери є на сьогодні доволі актуальною та необхідною проблемою для осмислення в контексті євроінтеграційних процесів в Україні та динамічному розвитку цієї галузі. Незважаючи на той факт, що ця галузь є відносно молодою, кількість терміноодиниць в ній збільшується кожен день та вимагає адекватного перекладу українською мовою.

Серед труднощів, з якими стикається перекладач, є насамперед те, що більшість термінів цієї галузі є англomовними, а отже орієнтованими на англomовного читача або реципієнта, тож для україномовного читача або реципієнта необхідно передати той чи інший термін не тільки у відповідності з його технічною складовою, але й також, щоб він був зрозумілий для сприйняття.

Отже, метою цієї роботи є висвітлення особливостей та стратегій перекладу ІТ-термінів. Також було сформульовано задачі, які викладено у вступі.

Першою задачею було визначити особливості поняття «термін» у світлі сучасних лінгвістичних досліджень та характеризувати структурно-семантичні аспекти термінів. Аналіз сучасних критичних джерел свідчить про те, що науковці по-різному інтерпретують поняття «термін». Серед проаналізованих теоретичних робіт найбільш детальну характеристику ознак терміну, на нашу думку, надає вітчизняна дослідниця М. Соломаха (2014). Вона також виокремлює такі ознаки терміну як *повне злиття значення слова із поняттям, стилістична нейтральність, відсутності синонімів та омонімів, лексична та граматична правильність та деривативність терміну* [Соломаха 2014, с. 50].

Попри чисельну кількість робіт, вектор наукових пошуків спрямовано в когнітивні студії та наголошено увагу науковців на динамічності цього поняття та його здатності взаємодіяти із об'єктивною реальністю. Щодо

ознак термінів, то загальним місцем у спостереженнях науковців є теза про *чітку дефініцію, системність, точність та однозначність* терміну.

Підсумовуючи огляд теоретичної літератури, зазначимо, що в сучасній лінгвістиці немає однозначного визначення терміну, що пояснюється його приналежністю до різних сфер наукової діяльності, різних підходів до його дефініції і різноманітням параметрів. Проте термін повинен відповідати певним вимогам та критеріям, хоча ідеального терміну, який би відповідав усім параметрам не існує.

Аналіз теоретичних робіт зі структурно-семантичних особливостей термінів показав, що термін ІТ сфери може бути одно-, дво-, три- і багатокомпонентним, втім, домінуючими є двокомпонентні терміни. Ми також можемо бачити у багатокомпонентних термінах злиття як загальновживаних слів так і термінів, а особливу складність при перекладі або передачі змісту терміну становить його здатність утворювати метафори.

Другою задачею дослідження було визначити проблемні поля у перекладі ІТ-термінів та розробити алгоритм аналізу перекладу ІТ-термінів.

До проблемних полів перекладу на нашу думку належать наступні: перше проблемне поле в процесі перекладу ІТ-терміну – це розмежування полісемії та омонімії, друге – наявність вимог до перекладу термінів таких як точність, стислість, відсутність емоційності, третє – переклад термінів-словосполучень, четверте – метафоризація термінів, п'яте – передача іншомовних реалій, зокрема англомовних. Також розроблено покроковий механізм аналізу перекладу: *перший* етап – робота з текстом оригіналу, спрямована на виявлення зазначених термінологічних одиниць, *другий* етап – пошук відповідного аналогу у тексті перекладу, *третій* етап – здійснення перекладацького аналізу з метою виявлення ступеню адекватності запропонованих термінів у тексті перекладу.

Наступною, **третьою** задачею дослідження було визначити характерні ознаки словникових ІТ-термінів.

Аналіз англійських термінів у словниках показав, що ІТ-лексика є доволі особливим шаром терміносистеми і вона має такі ознаки як: специфічність з огляду на укорінену англословність, наявність великого масиву запозичень, повна або часткова асиміляція термінів при перекладі, велика кількість професіоналізмів, вживання метафоричної перенесеності для номінації, специфічність в процесі утворення нової термінології, активний процес формування неологізмів.

Всі ці чинники свідчать про високу динаміку розвитку цих термінів та позначаються на специфіці підбору україномовних відповідників у процесі трансляції. Щодо термінів у публіцистичних джерелах, то найчастотнішими за структурно-семантичними ознаками виявилися здебільшого двокомпонентні складні ІТ-терміни з предметної сфери, які позначають вузькоспеціальні поняття.

Четвертою задачею було висвітлити особливості та стратегії перекладу ІТ-термінів. Аналіз засобів перекладу словникових термінів показав, що підбір лексичного компоненту, транскодування, калькування та експлікація є найчастішими перекладацькими засобами трансляції лексем з англійської мови українською. Особливу складність для тлумачення становить безеквівалентна лексика, яка здебільшого перекладається експлікацією, але для перекладача однією із задач є саме врахування технічної специфіки терміну, його ментальної англоспрямованості та орієнтування саме на україномовного читача.

Сам аналіз термінів показав, що у разі використання стандартів перекладачеві варто звернутися до вже рекомендованих термінів, які є в державному стандарті. У випадку з проблемними термінами, варто використовувати вищезгаданий алгоритм, та концепцію В. Табанакової, яка розподіляє терміни на певні класи перекладу.

За результатами аналізу та обробки останніх досліджень, найбільш частотними під час перекладу ІТ-термінів з англійської мови є такі засоби:

транслітерація або транскрипція, експлікація, переклад на основі аналогії (із застосуванням та поєднанням загальноновживаної лексики в іншому значенні).

Серед основних прийомів перекладу ІТ-термінів визначено описовий спосіб, прийом транскрибування, прийом калькування та переклад за допомогою використання різних прийменників. Відтак, обрані термінологічні одиниці розподілено на однокомпонентні (77 одиниць), двокомпонентні (115 одиниць), трикомпонентні (17 одиниць) та багатокомпонентні (21 одиниця).

Для виокремлення найпоширеніших засобів перекладу, що використовувалися у газеті «День», була обрана класифікація В. Табанакової, згідно з якою є 4 класи нормативних засобів перекладу: у нашому дослідженні це неперекладні терміни (58 одиниць), запозичення через транскрипцію (87 одиниць), семантичний еквівалент (79 одиниць), морфемне та лексичне калькування (51 одиниця).

До особливостей перекладу термінології належить те, що зазначені терміноодиниці потребують уніфікації та приведення їх до єдиного стандарту в мові перекладу. Звернення перекладача до вже рекомендованих термінів, які надає стандарт, є тим засобом зняття певних перекладацьких труднощів та проблем, які виникають.

Стратегіями перекладу можна вважати адекватну передачу англomовного ІТ терміну зі збереженням його комунікативно-прагматичного потенціалу та структурно-семантичного аспекту змісту. Нормативні засоби перекладу включають використання неперекладених термінів, запозичення через транскрипцію, переклад семантичним еквівалентом або функціональним аналогом, калькування (морфемне та лексичне). Ця класифікація допомагає перекладачеві взаємодіяти із термінологією цієї галузі та підібрати вірний еквівалент того чи іншого терміну. Зауважимо, що саме точність, ясність та відповідність термінологічним стандартам є тими вимогами до перекладу цього специфічного шару лексики.

Отже, важливо знати та підбирати відповідні еквіваленти рідною мовою, розширювати знання термінів-еквівалентів, оскільки терміни – неоднозначні і в залежності від сфери знань, у якій вони вживаються, мають різні значення та дефініції.

На сучасному етапі немає універсального і систематизованого перекладного словника ІТ-термінології. Створення подібного словника допоможе впорядкувати цей пласт спеціальної лексики, зробити її переклад більш зрозумілим і доступним для широкого кола реципієнтів, розширити обізнаність читачів у сфері ІТ-технологій.

SUMMARY

Scientific and technological progress in the 20s of the XXI century, as well as the introduction of new technologies in various spheres of public life, the creation of modern information networks have led to the emergence of terminology, one of which is the IT terminology, the relevance of which is unquestionable. In the Ukrainian language, this system is in its infancy and therefore requires not only thorough scientific research, but also more extensive scientific approaches.

At present, researchers' interest is focused on optimizing the process of translating IT units, as computerization is a priority for our society.

Translation of IT terminology is one of the most difficult problems in the field of linguistics and translation studies, because the terms belong to the vocabulary, which is developing rapidly, is in demand among specialists in various fields and requires special attention.

The object of the research is terms of the IT technology.

The objective of the research is to highlight the features and strategies of translating IT terms.

The research methods are the analysis of linguistic and translation literature, the descriptive method, the method of analysis and synthesis, the statistical method.

The master degree work is devoted to IT terms and methods of their translation. The use of terms is a mandatory and indispensable component of language and speech functioning, especially when it comes to scientific and technical discourse. The first section of the master degree work highlights the theoretical aspects of studying the concepts «term», «terminology», as well as the difficulties of translating terms. The second section of the work is devoted to the specifics of IT terms. IT terminology is analyzed through the prism of translation studies. The third section of the work offers an analysis of some IT terms from the newspaper «Day», special attention is paid to the means of translation, which today

are the most relevant and common. As a result of the conducted research the algorithm of translation of IT terms is offered. The fourth section outlines the main measures for occupational safety and health in emergencies. The conclusions summarize the results of the research.

By the term in the research, we mean a functional textual phenomenon materialized in speech, more precisely in the discourse. As far as the term features are concerned, we distinguish the following: as *the complete merging of the meaning of the word with the concept*, ie it coincides with in the semantics of terms; *stylistic neutrality, the lack of synonyms and homonyms, derivativeness*. The IT term is a unit of language that corresponds to the concept of the professional field.

Among the main functions of the term are: representative, ie the nomination of concepts, objects, phenomena and semasiological, the ability to express certain features of lexical items.

The analysis of theoretical works on structural and semantic features of terms has shown that the term of IT sphere can be one-, two-, three- and multi-component, however, two-component terms are dominant. We can also see in multicomponent terms a fusion of both commonly used words and terms. Translating or conveying the meaning of a term poses a particular difficulty due to its ability to form metaphors.

In our opinion, the problem fields of translation include the following: the first problem field is the distinction between polysemy and homonymy in the process of IT term translation, the second is the presence of requirements for translating terms such as accuracy, brevity, lack of emotion; the third is translating phrases, the fourth is metaphorization of terms, the fifth lies in conveying foreign realities. A step-by-step algorithm of translation analysis has also been developed: the first stage is work with the original text aimed at identifying these terminological units, the second stage is finding a suitable analogue in the translated text, the third stage is translating analysis to identify the adequacy of proposed terms in the translated text.

The next task of the research was to identify the lexical characteristics of IT terms. Analysis of English terms in dictionaries showed that IT vocabulary comprises a special layer of the terminology and it has such features as: specificity, the presence of a large array of borrowings, full or partial assimilation of terms in translation, a lot of professionalism, use of metaphysics for nomination, specificity in the process of coining new terminology, an active formation of neologisms.

Analysis of the means of translation of IT terms showed that translators use the following: the selection of the lexical component, transcoding, loan translation and explication. Non-equivalent vocabulary present certain difficulty for reproduction, it is mostly translated by explication. But for the translator one of the tasks is to consider the technical specifics of the term, its English origin and focus on the Ukrainian reader.

Among the main methods of translating IT terms we defined descriptive method, transcription method, loan translation and translation by using different prepositions. Therefore, the selected terminological units are divided into one-component (77 units), two-component (115 units), three-component (17 units) and multicomponent (21 units).

The peculiarities of terminology translation are conditioned by the fact that these terms require unification and bringing them to a single standard in the language of translation. The translator's reference to the already recommended terms provided by the standard is a means of resolving certain translation difficulties and problems that arise. Translation strategies can be considered as adequate transmission of the English IT term while preserving its communicative and pragmatic potential as well as its structural and semantic content.

The main difficulty the translator faces is, first of all, that most terms in this field are in English and therefore focused on the English-speaking reader or recipient, so for the Ukrainian target audience it is necessary not only to reproduce the technical component of a term but also to make it understandable for perception.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Абабілова Н. М., Білокамінська В. Л. Особливості перекладу термінів українською мовою // Молодий вчений. 2015. № 2 (17). С. 126–128.
2. Аристов Н. Б. Основы перевода. М. : Литература на иностранных языках, 1959. 263 с.
3. Арнольд И. В. Основы научных исследований в лингвистике. М. : Высшая школа, 1991. 140 с.
4. Ахманова О. С. Очерки по общей и русской лексикологии. М. : Высшая школа, 1957. 157 с.
5. Ахманова О. С. Словарь лингвистических терминов. М. : Советская энциклопедия, 1969. 607 с.
6. Баранов А. Н. Введение в прикладную лингвистику. М. : Эдиториал, 2001. 360 с.
7. Бархударов Л. С. Уровни языковой иерархии и перевод. Тетради переводчика. М. : Высшая школа, 1969. 230 с.
8. Білозерська Л. П. Термінологія та переклад. Вінниця : Нова книга, 2010. 232 с.
9. Бондаренко О. Метафоричні терміни сфери інформаційних технологій: до питання перекладу українською мовою // Наукові записки [Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка]. Серія : Філологічні науки. 2019. Вип. 175. С. 694–698.
10. Борщ І. В. Особливості перекладу сучасних термінів комп'ютерної сфери з англійської українською мовою // Нова філологія. 2011. № 45. С. 175–177.
11. Борщовецька В. Д. Навчання студентів-економістів англійської фахової лексики : автореф. дис. на здобуття наук.ступеня канд. пед. наук: [спец.] 13.00.02 «Теорія та методика навчання» / Київський національний лінгвістичний університет. Київ, 2004. 20 с.

12. Вакуленко О. М. Термін і термінологія: основні положення та методи дослідження // Проблеми семантики слова, речення та тексту. 2010. Вип. 25. С. 52–68.
13. Вейзе А. А. Перевод технической литературы с английского на русский. Минск : Вышэйшая школа, 1997. 112 с.
14. Виноградов В. В. Русский язык: грамматическое учение о слове. М. : Высшая школа, 1986. 640 с.
15. Волкова Т. Я. К вопросу о разграничении термина и общеупотребительного слова // Studia Germanica et Romanica. 2004. № 1. С. 5–16.
16. Гак В. Г. Об относительности лексикологических категорий в лексикографии. М. : Высшая школа, 1987. 190 с.
17. Герд А. С. Язык науки и техники как объект лингвистического изучения // Филологические науки. 1986. № 2. С. 48–56.
18. Гінзбург М. Д. Application, як це українською? // Інформаційно-керуючі системи на залізничному транспорті. 2004. № 3. С. 81–84.
19. Гінзбург М. Д. Синтаксичні конструкції у фахових текстах. Практичні висновки з рекомендацій мовознавців // Проблеми української термінології. 2008. № 620. С. 26–32.
20. Головин Б. Н. Термин и слово // Термин и слово. Горький : ГГУ, 1980. С. 3–12.
21. ГОСТ 12.0.003-74. Система стандартов безопасности труда. Опасные и вредные производственные факторы. Классификация. [Введ. 1976-01-01]. М. : Госстандарт СССР, 1974. 4 с. (Межгосударственный стандарт).
22. ГОСТ 12.1.005-88. Система стандартов безопасности труда. Общие санитарно-гигиенические требования к воздуху рабочей зоны. [На заміну ГОСТ 12.1.005-76; чинний з 1989-01-01]. М. : МОЗ СРСР, 1988. 50 с. (Міждержавний стандарт).

23. Граднобик М. С. Термінологічні особливості навчання перекладу спеціального англомовного тексту // Іноземні мови в навчальних закладах. 2008. № 5–6. С. 120–124.
24. Гринев-Гриневи́ч С. В. Терминоведение. М. : Академия, 2008. 304 с.
25. Грицик Н. В. Комп'ютерна термінологія та основні способи її перекладу. електрон. версія. URL : <http://oldconf.neasmo.org.ua/node/2280> (дата звернення: 17.10.2020).
26. Гунько С. М. Термінологічні проблеми у видавничо-поліграфічній справі, або чому українські видавці і поліграфісти не мають спільної мови // Палітра друку. 2002. № 1. С. 5–6.
27. Даниленко В. П. Терминообразование // Научно-техническая терминология. 1983. № 2. С. 198–210.
28. Даниленко В. П. Семантическая структура специального слова и ее лексикографическое описание. Свердловск : РАО, 1991. 155 с.
29. Д'яков А. С. Основи термінотворення: семантичні та соціолінгвістичні аспекти. К. : КМ Academia, 2000. 218 с.
30. ДБН В.2.5-28-2018. Природне і штучне освітлення. [На заміну ДБН В.2.5-28-2006; чинний з 2019-03-01]. К. : Мінрегіон України, 2018. 133 с. (Державні будівельні норми України).
31. ДБН В.2.5-67:2013. Опалення, вентиляція та кондиціонування. [На заміну СНиП 2.04.05-91 ; крім розділу 5 та додатка 22. ; чинний від 2014-01-01]. К. : Мінрегіонбуд України, 2013. 149 с.
32. ДБН В.1.1-7:2016. Пожежна безпека об'єктів будівництва. Загальні вимоги. [На заміну ДБН В.1.1.7-2002 ; чинний від 2017-06-01]. К. : Мінрегіон України, 2017. 47 с. (Державні будівельні норми).
33. ДБН В.2.5-56:2014. Системи протипожежного захисту. [На заміну ДБН В.2.5-56:2010 ; СНиП 2.04.05-91 (розділи 5 та 22); чинний від 2015-07-01]. К. : Мінрегіон України, 2014. 191 с. (Державні будівельні норми).

34. ДСанПіН 3.3.2.007-98. Державні санітарні правила і норми роботи з візуальними дисплейними терміналами електронно-обчислювальних машин. [Чинний від 1998-12-10]. К. : МОЗ України, 1998. URL : <http://mozdocs.kiev.ua/view.php?id=2445> (дата звернення: 30.10.2020). (Державні санітарні правила та норми).

35. ДСН 3.3.6.042-99. Санітарні норми мікроклімату виробничих приміщень. [Чинний від 1999-12-01]. К. : МОЗ України, 1999. 106 с. URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/rada/show/va042282-99> (дата звернення: 17.09.2020).. (Державні санітарні норми).

36. ДСТУ Б В.2.5-82:2016. Електробезпека в будівлях і спорудах. Вимоги до захисних заходів від ураження електричним струмом. [На заміну ДБН В.2.5-27-2006; чинний від 2017-04-01]. К. : ДП «УкрНДНЦ», 2016. 109 с.

37. ДСТУ EN 2:2014. Класифікація пожеж (EN 2:1992; EN 2:1992/A1:2004, IDT). [На заміну ГОСТ 27331-87 ; чинний з 01.01.2016]. К. : Мінекономрозвитку України, 2014. 7 с.

38. ДСТУ Б В.1.1-36:2016. Визначення категорій приміщень, будинків та зовнішніх установок за вибухопожежною та пожежною небезпекою. [На заміну НАПБ Б.03.002-2007; чинний від 2017-01-01]. К. : Мінрегіонбуд України, 2016. 66 с. (Державний Стандарт України).

39. Єлісеєва С. В. Переклад і локалізація у сфері інформаційних технологій // Наукові праці [Чорноморського державного університету імені Петра Могили комплексу «Києво-Могилянська академія»]. Серія : Філологія. Мовознавство. 2015. Т. 255, Вип. 243. С. 32–36.

40. Жидецький В. Ц. Основи охорони праці. К. : Знання, 2014. 373 с.

41. Журавлева Т. А. Особенности терминологической номинации. Донецк : Донбасс, 1998. 253 с.

42. Завадська В. В. Коли «вікно» не є вікном, або ще раз про сучасну українську ІТ-термінологію // Українське мовознавство : міжвідомчий науковий збірник. 2013. Вип. 43. КНУ ім. Т. Шевченка. С. 20–26.

43. Кальник О. П., Воробйова О. С., Симоненко А. В., Олешко О. П. Термінологічні проблеми перекладу наукових текстів в сфері ІТ-технологій // Молодий вчений. 2019. № 5.1 (69.1). С. 178–190.
44. Канделаки Т. Л. Значение терминов и системы значений научно-технических терминологий // Проблемы языка науки и техники. М. : Наука, 1980. С. 12–92.
45. Карабан В. І. Переклад англійської наукової і технічної літератури. Граматичні труднощі та жанрово-стилістичні проблеми. Вінниця : Нова книга, 2002. 576 с.
46. Карабан В. І. Переклад з української мови на англійську мову. Вінниця : Нова книга, 2003. 608 с.
47. Кириленко В. Стандартизація термінології: аналіз термінології, вжитої у стандартах, що стосуються сфери інформаційних технологій // Вісник Книжкової палати. 2010. № 11. С. 25–28.
48. Кияк Т. Р., Д'яков А. С., Куделько З. Б. Основи термінотворення. К. : Наукова думка, 2000. 206 с.
49. Кізіль М. А. Структурні особливості англійських телескопічних термінів сфери комп'ютерних технологій // Проблеми семантики, прагматики та когнітивної лінгвістики. 2015. Вип. 27. С. 144–152.
50. Коваленко А. Я. Загальний курс науково-технічного перекладу. К. : КНУ ім. Шевченка, 2001. 257 с.
51. Козловська Л. С. Семантично-структурний аналіз термінології комп'ютерної сфери (словотвірний аспект) // Гуманітарний вісник. Черкаси : ЧДТУ, 2003. С. 18–25.
52. Кодекс цивільного захисту України : Закон України від 02.10.2012 р. № 5403-VI. Редакція від: 03.07.2020. URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/5403-17> (дата звернення: 10.09.2020).
53. Комарова З. И. Семантическая структура специального слова и её лексикографическое описание. Свердловск : Издательство Уральского ГУ, 1991. 156 с.

54. Комиссаров В. Н. Теория перевода (лингвистические аспекты). М. : Высшая школа, 1990. 253 с.
55. Комлева И. Л. Принципы формирования русской компьютерной терминологии: автореф. дис. ... канд. филол. наук [спец.] 10.02.01 «Русский язык» / Российский университет дружбы народов. Москва, 2006. 20 с.
56. Конопляник Л. Основні способи творення англійської науково-технічної термінології (на прикладі фізичних термінів) // Наукові записки [Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського]. Серія : Філологія (мовознавство). 2014. Вип. 19. С. 148–152.
57. Лазебна Н. В. Методологічна диференціація антропної сфери-донора формування образного компонента англійської комп'ютерної термінології // Нова філологія. 2013. № 56. С. 176–180.
58. Лейчик В.М. Термин и его определение // Терминоведение и терминография в индоевропейских языках : сб. научн. тр. Владивосток, 1987. С. 135–145.
59. Лейчик В. М. Терминоведение: предмет, методы, структура. М. : КомКнига, 2009. 256 с.
60. Лотте Д. С. Вопросы заимствования и упорядочения иноязычных терминов и терминологических элементов. М. : Наука, 1981. 57 с.
61. Мікрюков О. О. Структурно-семантичні особливості комп'ютерних термінів словосполучень // Методика викладання природничих дисциплін. 2014. Вип. 16. С. 231–236.
62. Мірошникова К. В. Особливості перекладу англійських економічних термінів в українському перекладі. електрон. версія. URL : http://confcontact.com/2013_04_17/21_Miroshnikova.htm (дата звернення: 24.10.2020).
63. Митрофанова О. Д. Научный стиль речи: проблемы обучения. М. : Наука, 1985. 128 с.
64. Мойсєєнко С. М. Особливості англійської комп'ютерної термінології // Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції

«Інноваційні технології у контексті іншомовної підготовки фахівця». електрон. версія. URL : <http://www.kamts1.kpi.ua/node/1045> (дата звернення: 30.10.2020).

65. Мостовий М. І. Лексикологія англійської мови. Харків : Основа, 1993. 255 с.

66. Найда Ю. А. К науке переводить // Лингвистические аспекты теории перевода (хрестоматия) / сост. : С. Т. Золян, К. Ш. Абрамян. Ереван : Лингва, 2007. С. 4–31.

67. НАПБ А.01.001-14. Правила пожежної безпеки в Україні. [На заміну НАПБ А.01.001-04; чинний від 2014-12-30]. К. : МВС України, 2014. 91 с. (Нормативний акт пожежної безпеки).

68. Ніколаєва А. О. Структурно-семантична характеристика термінології програмування, комп'ютерних мереж та захисту інформації: автореф. дис.... канд. філол. наук [спец.] 10.02.01 «Українська мова» / Харківський національний університет. Харків, 2002. 16 с.

69. НПАОП 40.1-1.32-01. Правила будови електроустановок. Електрообладнання спеціальних установок. [На заміну глав 5.4, 5.5, 7.1, 7.2, 7.3, 7.4, 7.6 Правил устроюства електроустановок, затв. Міненерго СРСР 06.07.1984 р.; чинний від 2002-01-01]. К. : Мінпраці України, 2001. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0272203-01/card2#Card> (дата звернення: 08.10.2020).

70. Правила експлуатації та типових норм належності вогнегасників. [На заміну НАПБ Б.03.001-2004 ; чинний від 2018-02-23]. К. : МВС України, 2018. 23 с.

71. НПАОП 40.1-1.01-97. Правила безпечної експлуатації електроустановок. [На заміну НАОП 1.1.10-1.01-85; чинний з 1997-10-06]. К. : Держнаглядохоронпраці, 1997. 97 с. (Нормативно-правовий акт охорони праці).

72. НПАОП 40.1-1.21-98. Правила безпечної експлуатації електроустановок споживачів. [На заміну ДНАОП 0.00.1.21-84; чинний з

1998-01-09]. К. : Мінпраці України, 1998. 89 с. (Нормативно-правовий акт охорони праці).

73. НПАОП 0.00-7.15-18. Вимоги щодо безпеки та захисту здоров'я працівників під час роботи з екранними пристроям. [На заміну НПАОП 0.00-1.28-10 ; чинний від 2018-05-18]. К. : Мінсоцполітики України, 2018. 6 с. URL : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0508-18>.

74. Пороховник Л. Н. Сложности с отраслевой терминологией // Теорія і практика перекладу. 1992. Вип. 18. С. 65–73.

75. Пронина Р. Ф. Пособие по переводу английской научно-технической литературы. М. : Высшая школа, 1989. 156 с.

76. Прохорова В. Н. Семантика термина // Вестник МГУ. 1981. № 3. С. 23–32.

77. ПУЕ-2017. Правила улаштування електроустановок. [На заміну ПУЕ-86; чинний з 2017-08-21]. К. : Міненерговугілля України, 2017. 617 с.

78. Равжаа Н. Обучение монгольских студентов-нефилологов (программистов) рецепции и продукции текстов, содержащих дефиниции компьютерных терминов: автореф. дис. ... д-ра пед. наук [спец.] 13.00.02 «Теория и методика обучения и воспитания (русский язык как иностранный)» / Российский университет Дружбы народов. М. , 2009. 39 с.

79. Реформатский А. А. Введение в языковедение. М. : Аспект Пресс, 1996. 536 с.

80. Саламаха М. Я. Англомовний термін сфери охорони довкілля та його базові ознаки // Наукові записки [Національного університету «Острозька академія»]. Сер. Філологічна. 2014. Вип. 45. С. 49–52.

81. Синдега Р., Іващишин О. Структурні особливості функціонування термінів в англомовних текстах з проблем комп'ютерних наук та інформаційних технологій // Наукові записки [Національного університету «Острозька академія»]. Сер. Філологічна. 2009. Вип. 11. С. 351–358.

82. Селіванова О. Термін // Лінгвістична енциклопедія. Полтава : Довкілля-К, 2011. 844 с.
83. Скороходько Е. Вопросы перевода английской технической литературы. К. : Київський університет, 1963. 92 с.
84. Скороходько Е. Сучасна англійська термінологія. К. : Український інститут лінгвістики і менеджменту, 2002. 76 с.
85. Скороходько Е. Термін у науковому контексті (до створення терміноцентричної теорії наукового дискурсу). К. : ТОВ, 2006. 98 с.
86. Суперанская А. В. Общая терминология: Вопросы теории. М. : Русский язык, 1989. 158 с.
87. Миронюк Г. І., Дурняк Б. В., Мельников О. В. Стандартизування термінів та визначень понять поліграфії й видавничої справи // Друкарство. 2002. № 5. С. 32–33.
88. Табанакова В. Д. Прологомены к денотативной модели перевода компьютерных терминов // Іноземні мови в навчальних закладах. 2003. № 1. С. 45–50.
89. Тарасенко К. В., Луньова А. Г. Особливості перекладу ІТ-термінів // Світова наука : проблеми, перспективи, інновації. Матеріали І Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (2 жовтня 2020р., м.Бердянськ). Бердянськ, 2020. С. 62–64.
90. Тищенко О. В., Юхимець С. Ю., Фоміна К. Є. Особливості перекладу українськомовної науково-технічної літератури галузі комп'ютерних технологій англійською мовою: лексичний аспект // Науковий вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського. Лінгвістичні науки. 2018. № 26. С. 121–132.
91. Удалов В. Л. Конфліктність як терміноструктура і терміносистема // Вісник Житомирського державного університету ім. Івана Франка, 2005. № 22. С. 147–149.
92. Філь О. М. Особливості засвоєння англійської комп'ютерної термінології лексичними системами української та польської мов:

когнітивний аспект // Наукові записки [Ніжинського державного університету ім. Миколи Гоголя]. Серія : Філологічні науки. 2013. Кн. 4. С. 284–287.

93. Шелов С. Д. Термин. Терминологичность. Терминологические определения. СПб. : СПбГУ, 2003. 280 с.

94. Шилінська І. Ф. Засоби і способи номінації термінів галузі комп'ютерних інформаційних технологій // Наукові виклади. № 5. 2013. С. 70–73.

95. 90/270/ЄЕС. Про мінімальні вимоги безпеки та здоров'я при роботі з екранними пристроями. [Чинний від 1990-05-29]. Брюссель. : Рада Європейських співтовариств, 1990. 14 с. URL : <http://docs.pravo.ru/document/view/32704903/> (дата звернення: 23.09.2020).

96. Яковлева О. О. К вопросу о понятии «термин» в современной лингвистике // Язык и литература. 2014. № 2. С. 88–94.

97. Andru St., History J. Encyclopedia of Translation Studies. London & New York : Routledge, 2008. P. 133–136.

98. Berners-Lee T., Fischetti M. Weaving the Web: The Original Design and Ultimate Destiny of the World Wide Web by Its Inventor. Derby, Pennsylvania : Diane Publishing Company, 2001. 336 p.

99. Berry R. Terminology in English Language Teaching: Nature and Use. Hong Kong : Peter Lang International Academic Publishers, 2010. 262 p.

100. Brown R. F., Bylund C. L. Communication Skills Training: Describing a New Conceptual Model // Academic medicine. 2008. № 83 (1). P. 37–44.

101. Cowpertwait J., Flynn S. The Internet from A to Z. London : Icon Books LTD. 2002. 478 p.

102. Dumbleby R., Burton G. More Than Words: An Introduction to Communication. N.Y. : Routledge, 1998. 320 p.

103. Hardison D. M. Generalization of Computer-assisted Prosody Training: Quantitative and Qualitative Finding // Language Learning & Technology. 2004. № 8. P. 34–52.
104. Hargie O. School of Behavioural and Commucation Sciences. UK : University of Ulster. 2002. 140 p.
105. Innovative learning environments. Centre for educational research and innovation. OECD. електрон. версія. URL : <http://www.oecd.org/site/eduilebanff/48715376.pdf> (дата звернення: 30.11.2020).
106. Nida E. Toward a Science of Translating. Leiden : Print Book, 1994. 218 p.
107. Partridge E. Usage and Abusage. A Guide to Good English. London-New York : Northon and Company, 2000. 399 p.
108. Pym A. Method in Translation History. Manchester : St. Jerome Publishing, 1998. 189 p.
109. Richey R. C. Encyclopedia of Terminology for Educational Communications and Technology. New York : Springer Verlag, 2013. 338 p.
110. Sarah C., Moore K. Uses of Technology in the Instruction of Adult English Language learners. електрон. версія. URL : www.cal.org/caelanetwork/resources/usesoftechnologyhtml (дата звернення: 23.11.2020).
111. Translation as a Decision Process // Translation Studies / ed. by J. Levy. London : Routledge. 2000. P. 148–159.
112. Venuti L. Translation, Community, Utopia // The Translation Studies Reader. London, New York : Routledge 2004. P. 468–489.
113. Warschauer M., Healey D. Computers and Language Learning : An Overview // Language Teaching. 1998. № 31. P. 57–71.

ПЕРЕЛІК ЛЕКСИКОГРАФІЧНИХ ДЖЕРЕЛ

114. АРУ: Англо-російсько-український словник науково-технічної термінології / укл. С. М. Андреев, К. К. Васицький, Б. Ф. Уліщенко. Харків : Факт, 1999. 704 с.
115. АBBY: ABBY Lingvo 12. URL : <https://www.lingvolive.com/en-us> (дата звернення: 30.10.2020).
116. DNE: Dictionary of New English / Comp.by C. L. Barnhart, S.Steinmetz, R. K. Barnhart. London : Longman, 2004. 512 p.
117. EUCC: English-Ukrainian Computer Glossary / comp. by P. Fedynsky, T. Horodysky, T. Kikena, R. Robin. University of Alberta, 1990. 44 p.
118. Hornby A. S. Oxford Student's Dictionary of Current English. Essex : Longman Group Ltd, 1993. 770 p.
119. ODO: Oxford Dictionaries Online. URL : <http://oxforddictionaries.com>.
120. COD: The Concise Oxford Dictionary of English Etymology / edited by F. Hoad. New York : Oxford University Press, 2003. 676 p.
121. ERDCT: The Free English-Russian Dictionary of Computer Terms / URL : <http://slovar-vocab.com/english-russian/computer-terms-vocab.html> (дата звернення: 30.10.2020).
122. WEBOPEDIA: Webopedia Online Tech Dictionary For Students, Educators and IT Professionals. URL : <https://www.webopedia.com> (дата звернення: 30.10.2020)..

ДЖЕРЕЛА ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

123. Day. Електронна версія інтернет-газети англ. мовою URL : <http://day.kyiv.ua/en/archivenewspaper> (дата звернення: 30.10.2020).

124. День. Електрона версія інтернет-газети укр.. мовою URL :
<http://day.kyiv.ua/uk/archivenewspaper> (дата звернення: 30.10.2020).

ДОДАТКИ

Додаток А

Тези доповіді «Особливості перекладу ІТ-термінів»

БЕРДЯНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
РАДА МОЛОДИХ УЧЕНИХ

Світова наука : проблеми, перспективи, інновації

Матеріали

I Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції
(2 жовтня 2020 року)

Рада молодих учених
Бердянського державного педагогічного університету

Бердянськ, 2020

УДК 378:001. (063)
С-71

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ

Голова конференції - Богданов Ігор Тимофійович, доктор педагогічних наук, професор, ректор Бердянського державного педагогічного університету

Організатори конференції:

Іржи Кабелка, голова правління The Company "DEL a.s.";

Ліпич Вікторія Миколаївна, кандидат філологічних наук, доцент, проректор з науково-педагогічної роботи Бердянського державного педагогічного університету;

Онищенко Сергій Вікторович, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри професійної освіти, трудового навчання та технологій Бердянського державного педагогічного університету, голова Ради молодих учених факультету ФМКТО БДПУ;

Шурденко Марія Махайлівна, асистент кафедри професійної освіти, трудового навчання та технологій Бердянського державного педагогічного університету

Шульженко Анжеліка Сергіївна, провідний фахівець Бердянського державного педагогічного університету

С-71 Світова наука: проблеми, перспективи, інновації: матеріали I Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (2 жовтня 2020 року): збірник тез. – Бердянськ: БДПУ, 2020. – 82 с.

До збірника увійшли матеріали I Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції "Світова наука: проблеми, перспективи, інновації". Матеріали збірника будуть корисними для дослідників, науковців, аспірантів, пошукувачів, викладачів, студентів

За зміст статей і правильність цитування відповідальність несе автор.

© Бердянський державний педагогічний університет, 2020
© Автори статей, 2020

Світова наука: проблеми, перспективи, інновації

Онищенко С.В.	
Цифрові технології в розвитку інклюзивної освіти	42
Переворська О.І., Богомолов Г.В.	
Особливості когнітивної сфери підлітків з інтелектуальними порушеннями легкого ступеня	45
Переворська О.І., Гаспарян Д.Ф.	
Особливості когнітивної діяльності дітей старшого дошкільного віку із затримкою психічного розвитку	48
Переворська О.І., Січко Д.М.	
Особливості комунікативної діяльності дітей дошкільного віку з порушеннями мовлення	51
Потапенко Г.М., Потапенко М.В.	
Інформаційні технології в професійній підготовці студентів спеціалізації графічний дизайн	54
Селицкая О.Ю.	
Теоретические основы модели формирования профессиональной компетентности в области энергосберегающих технологий у студентов учреждения высшего образования агротехнического профиля	57

ФІЛОЛОГІЯ І ЖУРНАЛІСТИКА

Загороднюк М.П.	
Поняття антропоніма. Одиначні та множинні антропоніми	60
Тарасенко К.В., Луцьова А.Г.	
Особливості перекладу ІТ-термінів	62
Толстолюбська А.Р.	
Поняття алюзії	65
Хіль Д.С.	
Поняття «термін» і його ознаки	68
Шульженко А.С.	
Лінгвокультурний підхід до вивчення фразеологічних одиниць на позначення відчуттів людини	71

ТЕХНІЧНІ НАУКИ

Вакулич Р.С., Зеленькевич А.І., Збродьга В.М.	
Исследование уровня высших гармоник в электрических сетях молочно- товарной фермы на 400 голов	74
Ершов В.В., Зеленькевич А.І., Збродьга В.М.	
Исследование симметрии напряжения в электрических сетях молочно- товарной фермы	76
Тюнина Е.А.	
Несимметрия напряжений в сельских электрических сетях Республики Беларусь	78

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ІТ-ТЕРМІНІВ

Тарасенко Кирило Валентинович

канд.філол.н., доцент

(Національний університет «Запорізька Політехніка»)

Луньова Анна Геннадіївна

магістрантка

(Національний університет «Запорізька Політехніка»)

Переклад термінології належить до кола найскладніших проблем у галузі лінгвістики та перекладознавства, оскільки терміни належать до лексики, яка розвивається швидкими темпами. Проте виникають певні труднощі під час перекладу, адже адекватний переклад є неможливим без додаткових знань, пов'язаних з походженням, класифікацією, функціонуванням та особливостями власне термінів. Найважливіше завдання перекладача у цьому випадку полягає у правильному виборі того чи іншого прийому під час перекладу з метою найточнішої передачі значення кожного терміна.

Як відомо, ІТ-терміни мають найтісніші зв'язки з термінами суміжних предметних областей (математика, обчислювальна техніка, радіоелектроніка та ін.). Тут значення термінів практично однакові, копіюють один одного. Слід зауважити, що міжпредметні зв'язки між інформатикою та юриспруденцією, інформатикою та економікою, інформатикою та медициною і т.д. також досить близькі. Неправомірно говорити про повну відповідність, наприклад, медичних термінів і комп'ютерних, тому що відбувається метафоричний перенос. Наприклад, термін *card* є і в словнику комп'ютерних термінів, і в словниках суміжних з інформатикою наук, таких як обчислювальна техніка, фізика, математика. Він наявний також у медичному і в юридичному словниках. У словниках суміжних з інформатикою наук значення ідентичні: 1) карта, перфокарта, 2) плата. В інших предметних областях він вживається в переносному сенсі на підставі подібності, аналогії, наприклад: карта (мед.) – невеликий прямокутний шматок паперу, картону з надрукованим на ньому текстом.

Основним прийомом перекладу термінів є переклад за допомогою лексичного еквівалента: *social network* – соцмережа, *Windows operating system* – операційна система Windows, *electronic digital signature* – електронний цифровий підпис. Отже, важливо знати та підбирати відповідні еквіваленти рідною мовою, розширювати знання термінів-еквівалентів, оскільки терміни – неоднозначні і в залежності від сфери знань, у якій вони вживаються, мають різні значення та дефініції.

Іншим прийомом перекладу терміна на лексичному рівні є транскодування (транскрипція чи транслітерація). Транслітерацією перекладаються такі терміни: *processor* – процесор; *Internet* – інтернет; *operator* – оператор; *indicator* – індикатор; *gigabit* – гігабіт; *scanner* – сканер; *printer* – принтер; *hacker* – хакер; *monitor* – монітор; *chat* – чат; *multimedia* – мультимедіа тощо. Транскрибуванням

**I Міжнародна науково-практична інтернет-конференція
(2 жовтня 2020 р., м. Бердянськ)**

перекладаються терміни типу site – сайт; catridge – катрідж; driver – драйвер; site – сайт; file – файл; browser – браузер; provider – провайдер, user – юзер тощо.

Іноді застосовується змішане та адаптоване транскодування. Приклади змішаного транскодування: interface – інтерфейс, adaptor – адаптер, chat – чат, on-line – онлайн тощо. Приклади адаптованого транскодування: menu – меню, matrix – матриця; card – карта; profile – профіль; command – команда; domain – домен тощо.

Інший лексичний спосіб перекладу – калькування. Калькування можливо застосовувати тоді, коли утворений у такій спосіб перекладний відповідник не порушує норми вживання і сполучуваності слів в українській мові. Калькування не завжди буває звичайною механічною операцією з метою перенесення вихідної форми у мову перекладу: infrastructure – інфраструктура, IT companies – ІТ-компанії, cyber security – кібербезпека, website – веб-сайт, abstract semantic network – абстрактна семантична мережа; access code – код доступу; absolute disk read – абсолютне зчитування з диску; autorepeat – автоматичний повтор; image recognition – розпізнавання зображення; process-handling procedure – процедура управління процесом; disk storage – дискова пам'ять.

Досить часто калькування може поєднуватися та використовуватися разом з транскрипцією. Наприклад, matrix printer – матричний принтер; control panel – панель управління; mailbox – поштова скринька; hot keys – гарячі кнопки; computer network – комп'ютерна мережа; file system – файлова система.

До способів перекладу термінів також можемо віднести експлікацію або описовий переклад. Даний прийом застосовують, коли лексична одиниця мови оригіналу замінюється словом або словосполученням, яке передає його значення: magnetic bubble memory – запам'ятовувальний пристрій на циліндричних магнітних доменах; native mode – режим роботи у власній системі команд; business application – програма комерційних розрахунків; nucleus – ядро операційної системи. Необхідність додавання додаткових слів (розширення) зазвичай обумовлюється нормами мови перекладу: protectionism – політика протекціонізму; infant industries – незміцнілі молоді галузі промисловості.

Коли у спеціальному словнику відсутній еквівалент терміну, що необхідно перекласти, а застосування калькування, транслітерації чи описового перекладу є недоречним, можливими можуть бути лексико-семантичні чи лексико-граматичні прийоми перекладу, зокрема, конкретизація та генералізація. Деякі інші трансформаційні прийоми перекладу термінів вимагаються в тих випадках, коли значення того чи іншого терміну для української мови становить новизну.

Таким чином, аналіз специфіки відтворення сучасних англійських термінів українською мовою, показав, що існує значна кількість способів перекладу. Складність перекладу термінів обумовлюється, по-перше, функціями, які виконує конкретний термін у конкретній сфері, по-друге, специфічними ознаками, які відрізняють цей термін від будь-якої іншої лексеми загальнолітературної мови, і, по-третє, відсутністю конкретної уніфікованої системи засобів та методів перекладу. Отже, не підлягає сумнівам, що спеціальна термінологічна лексика,

Світова наука: проблеми, перспективи, інновації

пов'язана з ІТ-сферою, за останні роки набула поширення та розвитку, почала застосовуватися у різних сферах життя, тобто вийшла за межі лише професійної.

Додаток Б

Вибірка ІТ-термінів з газети «Day»/«День»

№ з/п	Англійський варіант	Український переклад	Засіб перекладу
1	For women - «no enter»	Жінкам – «no enter»	неперекладний термін
2	After the hacker attacks	Після хакерських атак	транскрипція
3	I am pleased with the work of our IT-services, which have coordinated and professionally responded to this situation.	Я задоволений роботою наших ІТ-служб, які злагоджено і професійно відреагували на цю ситуацію	семантичний еквівалент
4	having an effective IT-infrastructure.	та мати ефективну ІТ-інфраструктуру	калькування
5	the current infrastructure of the Secretariat of the Cabinet of Ministers of Ukraine (local area network, domain structure, etc.) has been substantially modernized.	суттєво модернізовано поточну інфраструктуру Секретаріату Кабінету міністрів України (локальна мережа, доменна структура тощо)	семантичний еквівалент
6	introduced an internal corporate portal for establishing effective work of central executive authorities, updated Government portal	запроваджено внутрішній корпоративний портал для налагодження ефективної роботи центральних органів виконавчої влади, оновлено Урядовий портал	семантичний еквівалент; транскрипція
7	«Hacker attack number two. Once again everything is cut off,» the	Хакерська атака номер два. Знову все вирублено, - йдеться в	транскрипція; семантичний еквівалент

	message says.	повідомленні.	
8	It is within this project that she develops web-quests, methodological sites and didactic games	Саме в межах цього проекту вона розробляє веб-квести, методичні сайти і дидактичні ігри	транскрипція
9	The girl is actively using IT technology in creating teaching materials for teaching children of preschool and school age.	Дівчина активно використовує ІТ-технології у створенні дидактичних матеріалів для навчання дітей дошкільного і шкільного віку	калькування
10	Last February was involved in the project «Ukrainian Network of Bloggers on Disability and HIV / AIDS»	торік у лютому була залучена до участі в проекті «Українська мережа блогерів з питань інвалідності та ВІЛ/СНІДУ»	семантичний еквівалент; транскрипція
11	In addition, in working with children the girl began to use the visual designer of the Microsoft Kodu Game Lab	Крім цього, в роботі з дітьми дівчина почала використовувати візуальний конструктор Microsoft Kodu Game Lab	семантичний еквівалент; неперекладний термін
12	cloud technologies	хмарними технологіями	семантичний еквівалент
13	In Lviv, the first IT education course in Ukraine was presented	У Львові представили перший в Україні виш ІТ-спрямування	калькування
14	It is a private higher educational institution «Computer Academy STAH», which trains only IT	Мова йде про приватний вищий освітній заклад «Комп'ютерна академія ШАГ», котрий готує тільки	калькування

	specialists.	ІТ-фахівців.	
15	Applicants will be offered the choice for programming programming, network technology and cyber security, graphic design and web-project development	Абітурієнтам пропонуватимуть на вибір для навчання програмування, мережеві технології та кібербезпеку, графічний дизайн і розробку web-проектів	семантичний еквівалент; калькування
16	new for Ukraine and the world's most popular Internet of Things (IoT).	новий для України і дуже популярний у світі Інтернет речей (IoT).	калькування
17	Teachers of disciplines will be specialists of the practice of leading IT companies of Ukraine.	Викладачами дисциплін стануть спеціалісти-практики провідних ІТ-компаній України.	калькування
18	a training center specializing in professional IT education	навчальний центр, який спеціалізується на професійній ІТ-освіті.	калькування
19	International IT forum «IT PEOPLE SUMY» has started in Sumy region.	На Сумщині розпочався міжнародний ІТ-форум «IT PEOPLE SUMY».	калькування, неперекладний термін
20	the creation of an IT cluster	створення ІТ-кластеру	калькування
21	The lack of uniform rules for access to infrastructure is a major obstacle to the development of broadband access to the Internet and mobile 3G, Danchenko emphasized.	Відсутність єдиних правил доступу до інфраструктури – це головна завада, яка гальмує розвиток широкосмугового доступу в інтернет і мобільного 3G, підкреслив Данченко.	калькування
22	Now telecom providers need to	Зараз телеком-провайдерам, щоби	транскрипція

	separately negotiate with owners of power lines or house sewers to lay their cables.	прокладати свої кабелі, потрібно окремо домовлятися з власниками ліній електропередач або будинкових каналізацій	
23	This normative act is needed for the reform of the legislation in the field of electronic digital signature (EDS), indicated by its authors	Цей нормативний акт потрібен для реформування законодавства у галузі електронного цифрового підпису (ЕЦП), вказали його автори	семантичний еквівалент
24	The whole world works in the clouds	Весь світ у хмарах працює	семантичний еквівалент
25	In his opinion, the new law will allow the development of a promising cloud market	На його думку, новий закон дозволить розвивати перспективний хмарний ринок	семантичний еквівалент
26	Indeed, state institutions are still trying to build their own data centers, which cost hundreds of millions of Ukrainian hryvnias to meet their IT needs.	Адже досі держустанови для забезпечення своїх ІТ-потреб намагаються збудувати власні дата-центри, які коштують сотні мільйонів гривень	калькування
27	This law will allow the introduction of separate provisions of the strategy on cyber security, which was signed by the president, as well as protect the objects of critical infrastructure	Цей закон дозволить запровадити окремі положення стратегії з кібербезпеки, яку підписав президент, а також захищати об'єкти критичної інфраструктури	калькування
29	As a result, this law will lead to the revival of the	У підсумку цей закон приведе до	калькування

	Ukrainian market for the production of media products, and this is especially good for the viewer.	пожвавлення українського ринку виробництва медіатоварів, і це насамперед добре для глядача	
30	the total number of Ukrainian content in our broadcasters will grow	в цілому кількість українського контенту в наших мовниках зростатиме	транскрипція
31	Google added a new SOS Alerts (SOS Notification) feature to its search engine and Google Maps	Компанія Google додала нову функцію SOS Alerts («SOS-сповіщення») для свого пошуковика та Google Maps	неперекладні терміни; калькування
32	Microsoft has acknowledged Paint as a graphical editor out of date and plans to remove it from the Windows operating system	Корпорація Microsoft визнала графічний редактор Paint застарілим і планує прибрати його з операційної системи Windows.	неперекладні терміни; семантичний відповідник
33	Washington hosted the first World Robotics Olympiad with pupils from 160 countries around the world	Днями у Вашингтоні пройшла перша всесвітня олімпіада з робототехніки за участі школярів зі 160 країн світу	калькування
34	«It's natural, because the main employer of the market are outsourcing companies that are constantly interested in new employees,» explains HeadHunter.	«Це закономірно, адже головний роботодавець ринку – аутсорсингові компанії, які постійно зацікавлені в нових співробітниках, – пояснюють в HeadHunter	транскрипція
35	Demand in the labor	попитом на ринку	неперекладний термін;

	market is also used by developers of CRM systems, SEO specialists and marketers with specialization in Internet marketing.	праці користуються і розробники CRM систем, SEO-фахівці та маркетологи зі спеціалізацією в інтернет-маркетингу	калькування
36	Users can download the mobile app in the App Store on their Apple iOS-based smartphones and tablets.	Завантажити мобільний додаток користувачі можуть у App Store на своїх смартфонах та планшетах на базі операційної системи iOS Apple.	неперекладні терміни
37	Externally, the new glasses reminiscent of the original model with a small transparent display and a built-in camera.	зовні нові окуляри нагадують оригінальну модель з невеликим прозорим дисплеєм і вбудованою камерою.	транскрипція
38	Compared to the previous version, the updated will have a more powerful processor, the camera will not be 5, as in previous glasses, and 8 megapixels	У порівнянні з минулою версією оновлена матиме потужніший процесор, камера буде не на 5, як в попередніх окулярах, а на 8 мегапікселів	транскрипція
39	The battery charge lasts for 8 hours in normal operation, not including video streaming	Зарядки акумулятора вистачає на 8 годин роботи в звичайному режимі, не включаючи відео-стрімінга	транскрипція
40	the speed of wi-fi connection will be more stable.	швидкість з'єднання wi-fi буде стабільнішою.	неперекладний термін
41	Scientists from the Higher Technical	Вчені з вищої технічної школи	транскрипція

	School in Zurich (Switzerland) created with a 3D printer the world's first soft artificial heart.	Цюриха (Швейцарія) створили за допомогою 3D-принтера перше в світі м'яке штучне серце.	
42	The team of the NGO «Institute for a Successful City» launched an online map of Ukrainian public spaces «UrbanProstir»	Команда громадської організації «Інститут успішного міста» запустила онлайн-мапу публічних просторів України »УрбанПростір»	калькування; транскрипція
43	It contained a large number of innovations, including Cortana Assistant, interface	Воно містило велику кількість нововведень, в тому числі помічника Cortana, оновлень інтерфейсу	неперекладний термін; транскрипція
44	In this case, the developer guarantees that the updated software does not contain viruses	При цьому розробник гарантує, що оновлене програмне забезпечення не містить вірусів.	семантичний еквівалент; транскрипція
45	We currently recommend using version 10.01.188. In support of this we provide screenshots of the conclusion of the scan of the distribution program «M.E.Doc» version 10.01.188	Наразі ми рекомендуємо використовувати версію 10.01.188. В підтвердження того надаємо скриншоти висновку сканування дистрибутиву програми «М.Е.Дос» версії 10.01.188	транскрипція; неперекладний термін
46	The founder of Facebook, Mark Zuckerberg, said in his social network	Засновник Facebook Марк Цукерберг у своєму пості у	неперекладний термін; семантичний еквівалент

	post that the number of users reached 2 billion people.	соцмережі заявив, що кількість користувачів досягла 2 млрд людей.	
47	A press release released by the company says that more than 175 million people put «super» badges a month, and more than 800 million people put likes, Ukrinform reports.	У випущеному компаніїю прес-релізі говориться, що більше 175 млн чоловік в місяць ставлять значки «супер», а ще понад 800 млн осіб ставлять лайки, передає Укрінформ.	транскрипція
48	Also, Facebook has launched a festive greetings from the social network, which the user sees after putting on a friend's post	Також Facebook запустив святкове привітання від соціальної мережі, яке користувач бачить після того, як ставить лайк до посту друга.	неперекладний термін; семантичний еквівалент; транскрипція
49	The virus attacks computers running Microsoft Windows by encrypting user files, then displays a file conversion message asking you to pay the decryption key in bitcoins in the equivalent of \$ 300 to unlock the data.	Вірус атакує комп'ютери під управлінням ОС Microsoft Windows шляхом шифрування файлів користувача, після чого виводить повідомлення про перетворення файлів з пропозицією провести оплату ключа дешифрування в біткоїни в еквіваленті суми \$300 для розблокування даних.	транскрипція; семантичний еквівалент; неперекладний термін
50	recommends in no	рекомендує в	транскрипція;

	case restart the included and normally working computer, if there is a suspicion that it can be infected - the virus will work when restarted and encrypts all the files contained on the computer.	жодному разі не перезавантажувати включений і нормально працюючий комп'ютер, якщо є підозра, що він може бути заражений - вірус спрацьовує при перезавантаженні і зашифровує всі файли, що містяться на комп'ютері.	семантичний еквівалент
51	also advises to make back-up copies of all critical data	також радить зробити резервні копії всіх критично важливих даних.	семантичний еквівалент
52	The user should ensure that all antivirus software installed on all computer systems functions properly and uses up-to-date viral signatures	Користувачеві слід переконатися, що на всіх комп'ютерних системах встановлене антивірусне програмне забезпечення функціонує належним чином і використовує актуальні бази вірусних сигнатур.	семантичний еквівалент; транскрипція
53	Up to 90 email accounts of MPs or members of the British Parliament were broken during a cyber attack on the British Parliament	До 90 акаунтів електронної пошти депутатів або службовців британського парламенту були зламані під час кібератаки на британський парламент	семантичний еквівалент
54	For example, in the UK, the government has opened about	Для прикладу, в Великобританії уряд відкрив	семантичний еквівалент; калькування

	20,000 sets of data, which has been an impetus for the creation of a large number of mobile applications and websites.	близько 20 тисяч наборів даних, що стало поштовхом для створення великої кількості мобільних застосувань і веб-сайтів	
55	and this frightens many companies from the market of E-gov proceedings	і це відлякує багато компаній від ринку E-gov впроваджень	неперекладний термін
56	Also, mixed learning is being implemented through collaboration with the Prometheus online platform	Також впроваджується змішане навчання завдяки співпраці з платформою онлайн-курсів Prometheus	калькування; неперекладний термін
57	Facebook is preparing to launch a special messenger for teens that will compete with Snapchat.	Facebook готується запустити спеціальний месенджер для підлітків, який буде конкурувати з Snapchat.	неперекладний термін; транскрипція
58	Most likely, this will be the first mobile-only bank in Ukraine	Найсенсаційніше те, що це буде перший в Україні mobile-only банк	неперекладний термін
59	Secondly, to use it will require a smartphone «, - said Dubilet on its Facebook page.	По-друге, для його використання буде потрібен смартфон, - повідомив Дубілет на своїй Facebook-сторінці.	транскрипція; калькування
60	Ukrainian programmer Dmitry Andreev has created a plug-in that allows you to listen to music on Facebook.	Український програміст Дмитро Андрєєв створив плагін, який дозволяє прослуховувати музику у Facebook.	транскрипція; неперекладний термін

61	The law on the introduction of an e-ticket in urban transport has entered into force	Набув чинності закон про запровадження е-квитка у міському транспорті	калькування
62	The digital platform created on the initiative of the Department of Public Communications is a kind of virtual information platform that will aggregate the news with the theme song contest.	Цифрова платформа, яку створили з ініціативи Департаменту суспільних комунікацій є свого роду віртуальним інформаційним майданчиком, який агрегатуватиме тематичні з пісенним конкурсом новини.	семантичний еквівалент
63	It will unite on its platform news from the media, blogs, social networks, infographics, it is reported on the official website of the Kyiv City State Administration.	Він об'єднає на своїй платформі новини зі ЗМІ, блогів, соціальних мереж, інфографіку, про це повідомляють на офіційному сайті КМДА.	семантичний еквівалент; транскрипція
64	On Saturday, April 22, Google introduced a doodle dedicated to the International Mother Earth Day.	У суботу, 22 квітня, Google представив дудл, присвячений Міжнародному дню Матері-Землі.	неперекладний термін; транскрипція
65	An intelligent virtual assistant with artificial intelligence, for example, will be able to send stickers on behalf of the user, as well as call a taxi.	інтелектуальний віртуальний помічник зі штучним інтелектом, наприклад, зможе відправляти стікери від імені користувача, а також викликати	семантичний еквівалент; транскрипція

		таксі.	
66	Unified energy accounting «- an online tool for monitoring and analysis of energy consumption.	«Єдиний енергооблік» – онлайн-інструмент для моніторингу та аналізу споживання енергоресурсів.	калькування
67	Google has a special Google Wallet service that was integrated with Gmail in 2013	У Google є спеціальний сервіс Google Wallet, який був інтегрований з Gmail ще в 2013 році	неперекладні терміни
68	At the moment, the company made payments more convenient - they began to work perfectly through the Gmail application on Android	Зараз же компанія зробила платежі більш зручними - вони почали повноцінно працювати прямо через додаток Gmail на Android	неперекладні терміни
69	The first two places were occupied by Facebook and Facebook Messenger, while the third place was Pandora Radio Internet radio. The fourth and fifth lines took Instagram and Snapchat respectively.	перші два місця зайняли Facebook і Facebook Messenger, а на третьому місці розташувалося інтернет-радіо Pandora Radio. Четвертий і п'ятий рядки зайняли Instagram і Snapchat відповідно.	неперекладні терміни; калькування
70	The Japan Display reports only one screen option: the IPS-NEO matrix, the 5.5-inch diagonal, the resolution 1080 by 1920 pixels, the frequency from 15 to 60 Hz.	Japan Display повідомляє тільки про один варіант екрану: матриця IPS-NEO, діагональ 5,5 дюймів, дозвіл 1080 на 1920 пікселів, частота від 15 до 60 Герц.	неперекладні терміни; транскрипція

71	Manufacturers are not going to stop on a smartphone and plan to introduce their technology into laptops and other products.	Виробники не збираються зупинятися на смартфоні і планують впроваджувати свою технологію в ноутбуки та інші продукти.	транскрипція
72	John McCain, chair of the Senate Committee on Armed Forces, scheduled a cyber-threat hearing Thursday, focusing on hacker interference	Голова Комітету з питань збройних сил Сенату Джон Маккейн призначив на четвер слухання по кібер-загрозам, де в центрі уваги буде проблема хакерського втручання	калькування; семантичний еквівалент
73	In addition, the OS contains new emoticons and can use passwords stored in Google Chrome	Крім того, ОС містить нові смайли і зможе використовувати у собі збережені в Google Chrome паролі	семантичний еквівалент; транскрипція; неперекладні терміни
74	Among the innovations is an indicator of unread messages that will appear on the application icons.	Серед нововведень - індикатор непрочитаних повідомлень, який буде з'являтися на іконках додатків.	транскрипція; семантичний еквівалент
75	Residents of Texas tweets about their own situation	Жителі Техасу «штормили» твітами про власну ситуацію	транскрипція
76	Rescue online	Порятунок в режимі «онлайн»	транскрипція
77	The EU is proposing to set up a high-level expert group to fight fake news	В ЄС пропонують створити експертну групу високого рівня для боротьби з фейковими	калькування

		новинами	
78	How to prevent the emergence of copyright material on a pirate resource?	Як запобігти появі авторського матеріалу на піратському ресурсі?	семантичний еквівалент
79	on the conditions of outsourcing to fulfill the tasks of cyber defense of state electronic information resources.	на умовах аутсорсингу до виконання завдань кіберзахисту державних електронних інформаційних ресурсів.	калькування; семантичний еквівалент
80	IT should be used for making human life better and comfortable not a tool for discrimination between countries	інформаційні технології слід використовувати для того, щоб зробити життя людини кращим і комфортнішим, а не як інструмент для дискримінації країн.	семантичний еквівалент
81	to strengthen the requirements for the identification of Internet merchants and service providers	посилить вимоги ідентифікації інтернет-торговців і надавачів послуг	калькування
82	In social networks and the Internet Association of Ukraine, the initiative immediately caused a flurry of indignation by such radical means.	У соціальних мережах та в інтернет-асоціації України ініціатива одразу викликала шквал обурення такими радикальними засобами	семантичний еквівалент
83	For example, the American model does not suit us, because it is «tied» to the US copyright algorithm in	Наприклад, американська модель нам не підходить, адже вона «зав'язана» на	транскрипція

	principle	алгоритмі копірайту в США у принципі	
84	For what it is necessary to fight on media barricades	За що треба битися на медіабарикадах	транскрипція
85	from the resource of online games on the military theme of Erepublic	із ресурсу онлайн-ігор на військову тематику Erepublic	калькування; неперекладний термін
86	«Facebook», which began as a service for American students, has now become a global platform for the communication of millions of people from different professions and geography.	«Фейсбук», який починався як сервіс для американських студентів, зараз став глобальним майданчиком для спілкування мільйонів людей різних професій і різної географії	транскрипція
87	«Internal monitoring» of internet-friends edition	«внутрішній моніторинг» інтернет-френдів видання	семантичний еквівалент
88	Post to the social networks your thoughts and impressions from the newspaper under the hashtag #MyDiena or # Day, we will definitely notice your story too.	Викладайте у соціальних мережах свої думки і враження від газети під хештегом #МійДень або #День, ми обов'язково помітимо і вашу історію	семантичний еквівалент; транскрипція
89	This is the prohibition of the use of indirect queries to network services, that is, under the law fall all proxy and widely known VPN services	Йдеться про заборону використання непрямих запитів до мережесервісів, тобто під дію закону потрапляють всі проксі- та широко відомі VPN-сервіси	семантичний еквівалент; транскрипція

90	A new web resource was told by the minister	Про новий веб-ресурс розказав міністр	транскрипція
91	On July 18, 1985, the world saw the first electronic gadget for the game «Tetris»	18 липня 1985 року світ побачив перший електронний гаджет для гри «Тетріс»	транскрипція
92	Facebook began to fight spam	Facebook почав боротися зі спамом	неперекладний термін; транскрипція
93	Reduce the impact of spammers and dispose of false links - the priority tasks for NewsFeed	Зменшити вплив спамерів і знешкодити хибні посилання – першочергові завдання для NewsFeed	транскрипція; семантичний еквівалент; неперекладний термін
94	The consequence is mostly one - links lead to poor-quality content, such as fake or clickable articles.	Наслідок здебільшого один – посилання ¹ ведуть на неякісні контенти ² , наприклад фейкові ² або клікбейтингові ² статті	семантичний еквівалент ¹ ; транскрипція ²
95	publications that receive a lot of spammer traffic	отримують велику кількість трафіку через спамерів	транскрипція
96	According to moderators, the update will only affect links that lead to separate articles and will not affect the domains or pages of ordinary users.	Як кажуть модератори, оновлення буде діяти лише на посилання ¹ , які ведуть на окремі статті, й ніяк не зачіпатимуть домени ² чи сторінки звичайних користувачів ³	семантичний еквівалент ¹ ; транскрипція ² ; семантичний еквівалент ³
97	Steve Jobs introduced the iPhone	Стів Джобс представив iPhone	неперекладний термін

98	the first smartphone with access to the Internet	перший смартфон із виходом в інтернет	транскрипція
99	This marked the beginning of our full dependence on gadgets	Це поклало початок нашої повної залежності від гаджетів	транскрипція
100	During this time, the gadgets significantly evolved	За цей час девайси значно еволюціонували	транскрипція
101	The new «line» of smartphones iPhone 8 and iPhone 8+ have become «updates» of last year's flagship	Нова «лінійка» смартфонів iPhone 8 та iPhone 8+ стали «апдейтами» торішніх флагманів	транскрипція; неперекладні терміни; семантичний еквівалент
102	The Home button, as it was supposed, is not	Кнопки Home, як і передбачалося, немає	семантичний еквівалент; неперекладний термін
103	So from eBook you will have «on hand» a whole host of enthusiastic worlds for every taste and mood	Тож з eBook ви матимете «під рукою» цілу низку захопливих світів на будь-який смак і настрій	неперекладний термін
104	the trust of Ukrainians in TV and Internet media has significantly decreased over the last year	довіра українців до ТБ та інтернет-медіа за останній рік суттєво знизилась	транскрипція
105	fixing of growth of popularity in Ukraine social network «Facebook»	фіксація росту популярності в Україні соціальної мережі «Фейсбук»	семантичний еквівалент; транскрипція
106	The soldiers of the XXI century with the help of smartphones and tablets support online interaction among themselves	солдати ХХІ століття за допомогою смартфонів і планшетів підтримують онлайн – взаємодію	транскрипція; семантичний еквівалент

		між собою	
107	teach subordinates to be knowledgeable by «users»	вчити підлеглих бути обізнаними «юзерами»	транскрипція
108	tools for online communication	засобів для онлайн-спілкування	калькування
109	from various sensors	від різноманітних сенсорів	транскрипція
110	The military exchanges messages and information on Facebook	військові обмінюються меседжами і інформацією на Facebook	транскрипція; неперекладний термін
111	Social media helps military build networks	Соціальні медіа допомагають військовим будувати мережі	транскрипція; семантичний еквівалент
112	Online relations of the militaries with civilians help...	Інтернет-відносини військових з цивільними особами допомагають	калькування
113	use of cloud technologies	використання хмарних технологій	семантичний еквівалент
114	It's about a server or network that stores data and applications and is available when you are connected to the Internet	Йдеться про сервер або мережу, на яких зберігаються дані та програми і є доступними за умови підключення до Інтернету	транскрипція; семантичний еквівалент
115	A simple example of cloud-based technology is e-mail services	Простим прикладом хмарних технологій є сервіси електронної пошти	семантичний еквівалент
116	such as Gmail	наприклад, Gmail	неперекладний термін
117	Danish municipalities use Google Apps	муніципалітети Данії застосовують Google Apps	неперекладний термін
118	cloud services and applications	пакет хмарних сервісів і додатків	семантичний еквівалент
119	And Britain	А Великобританія	неперекладний термін

	maintains all processing infrastructure in the Government Cloud	всю інфраструктуру обробки зберігає в Government Cloud	
120	PrivatBank and Poster launched the first Ukrainian cloud cash desk for the cafe	«ПриватБанк» і Poster запустили першу в Україні хмарну касу для кафе	неперекладний термін; семантичний еквівалент
121	about information processing in cloud computing systems	щодо обробки інформації в системах хмарних обчислень	семантичний еквівалент
122	electronic document flow	електронний документообіг	семантичний еквівалент
123	about cloud computing	про хмарні обчислення	семантичний еквівалент
124	among the main advantages of cloud-technologies	серед основних переваг cloud-технологій	калькування
125	the discussions moved into a virtual dimension	дискусії перейшли у віртуальний вимір	семантичний еквівалент
126	imposed sanctions against social networks «Vkontakte»,	введені санкції проти соціальних мереж «Вконтакте»...	семантичний еквівалент
127	FB life	ФВ-життя	калькування
128	the notion of «troll factory»	поняття як «фабрика тролів»	калькування
129	Porohoboots	«порохоботи»	транскрипція
130	write horrible blogs	часто пишуть уїдливі блоги	транскрипція
131	comment on posts	коментують публікації	транскрипція
132	act under fake names	діють під фейковими іменами	калькування
133	Already launched a 3D technology site	Вже запущена в роботу ділянка 3D технологій	калькування
134	Facebook	Facebook-спільнота	калькування

	community		
135	She writes in her FB profile	У своєму FB-профілі вона пише	калькування
136	Technology Readiness Index	рейтингу технологічної готовності	семантичний еквівалент
137	Networked Readiness Index	У рейтингу мережевої готовності	семантичний еквівалент
138	«Day» continues «PR-polemics».	«День» продовжує «PR-полеміку».	калькування
139	Many of his «questions for PRs»	Багато його «запитань до PR-ів»	калькування
140	At the IT Center of the University of Tartu work on the Internet	В IT-центрі Тартуського університету працюють над Інтернетом речей	калькування; транскрипція
141	everything is possible not just to find one click	все можна не просто знайти за один клік	транскрипція
142	gorgeous interface	розкішним інтерфейсом	транскрипція
143	demo laboratory	демо-лабораторія	транскрипція
144	Estonia is one of the most electronized countries in the world	Естонія – одна з найбільш електронізованих країн світу	транскрипція
145	Disney has demonstrated a new technology called Magic Bench (Magic Bench).	Компанія Disney продемонструвала нову технологію, яка називається Magic Bench (Чарівна Лавка).	неперекладний термін; транскрипція; семантичний еквівалент
146	interact with 3D objects	взаємодіяти з 3D-об'єктами	транскрипція
147	to pat the virtual rabbit	погладити віртуального кролика	семантичний еквівалент
148	Google Translate armed with artificial intelligence	Google Translate озброюється штучним	неперекладний термін; семантичний еквівалент

		інтелектом	
149	translation on the basis of neural networks	перекладу на основі нейромереж	семантичний еквівалент
150	It is planned to add the Tap to Translate feature	планується додати функцію Tap to Translate	неперекладний термін
151	popular online messengers	популярних онлайн-месенджерів	транскрипція
152	the development of technology AI (artificial intelligence or neural net)	розвитку технології ІІІ (штучного інтелекту або нейронні сітки)	семантичний еквівалент
153	The Facebook boots analyzed a large number of negotiations	Боти Facebook аналізували велику кількість переговорів	неперекладний термін
154	Grammarly is an intelligent online grammar checker	Grammarly – це інтелектуальний онлайн-сервіс перевірки граматики	неперекладний термін; транскрипція
155	frameworks	фреймворків	транскрипція
156	And even Google opens open source open source software	І навіть Google відкриває open source відкрите програмне забезпечення	неперекладний термін; семантичний еквівалент
157	Solar powered Aquila Doll Toy Model.	іграшкову модель дрона Aquila, що працює на сонячних батареях.	семантичний еквівалент
158	Today, he is studying in a new promising industry - nanotechnology	Сьогодні він веде дослідження у новій перспективній галузі – нанотехнологіях	транскрипція
159	structures with «quantum holls»	структури із «квантовими ямами»	семантичний еквівалент
160	quantum wires	«квантовими	семантичний еквівалент

		проволами»	
161	Quantum dots	«квантовими точками»	семантичний еквівалент
162	online maps of Google View	онлайн-картах Google View	калькування; неперекладний термін
163	online translator	інтернет-перекладача	калькування
164	on the YouTube	на прикладі YouTube	неперекладний термін
165	video application	відео-додатком	калькування
166	the global trend of user stuttering	світової тенденції отупіння юзерів	транскрипція
167	entertaining content	розважальний контент	транскрипція
168	unique YouTube heroes	унікальні YouTube-герої	калькування
169	users are guilty in the problems with hackers	У більшості проблем з хакерами винні самі юзери	транскрипція
170	gmail	електронної скриньки gmail	неперекладний термін
171	mechanism of detecting «trolls»	механізм виявлення «тролів»	транскрипція
172	a successful test drive through the IT world	успішний тест-драйв IT-світом	калькування
173	And I do not like the phrase «virtual world»	І не люблю словосполучення «віртуальний світ»	семантичний еквівалент
174	did not try to import GoogleGlass	не намагалися завозити GoogleGlass	неперекладний термін
175	There is no such device in the Ukrainian office of Google	В українському офісі Google немає цього девайсу	неперекладний термін; транскрипція
176	some thematic doodle	якийсь тематичний дудл	транскрипція
177	iPhone X is equipped with Face ID Face Detection	iPhone X оснащений технологією	неперекладні терміни; семантичний еквівалент

		розпізнавання обличчя Face ID	
178	Apple smart watch	смарт-годинник Apple Watch	калькування; неперекладний термін
179	own programs for the blind computer users	власні програми для незрячих «комп'ютерників»	семантичний еквівалент
180	Russian interface of the program JOWS	російськомовний інтерфейс програми JOWS	транскрипція; неперекладний термін
181	In total, their bitcoin-purse received 302 remittances	Всього на їх біткоїн-гаманці надійшло 302 перекази	калькування
182	The virus- extortionist	Вірус-вимагач	калькування
183	About the early version of the WannaCrypt virus was known in February 2017	Про ранню версію вірусу WannaCrypt було відомо ще в лютому 2017 року	транскрипція; неперекладний термін
184	The computer simulator develops the child's ability to recognize sounds and words	комп'ютерний тренажер розвиває у дитини навички розпізнавання звуків та слів	семантичний еквівалент
185	Computer Speech Therapist	Комп'ютер-логопед	семантичний еквівалент
186	One of the latest technological innovations - the computer system «Live Sound»	Одна з останніх технологічних новинок – комп'ютерна система «Живий звук»	транскрипція; семантичний еквівалент
187	the main components of a technical device- simulator	основні складові технічного пристрою- тренажера	семантичний еквівалент
188	SpaceX missile will deliver a supercomputer to the International Space Station.	Ракета SpaceX доставить суперкомп'ютер на Міжнародну	транскрипція

		космічну станцію.	
189	New members will be able to get education in three new directions: Java, .NET and Front-end	Нові його учасники зможуть отримати освіти за трьома новими напрямками: Java, .NET і Front-end	неперекладні терміни
190	The end of the era of smartphones is approaching, experts predict: the computer moves from palm to face.	Наближається кінець ери смартфонів, прогнозують експерти: комп'ютер переміщується з долоні на обличчя.	Транскрипція
191	The device also includes the presence of speakers, inert sensors and temperature sensors	Пристрій передбачає також наявність динаміків, інертних сенсорів і датчиків температури.	семантичний еквівалент транскрипція; семантичний еквівалент
192	The location data will be determined based on GPS data	Дані про місце дії будуть визначатися на основі GPS-даних	калькування
193	The corporation will be on par with such developers of devices worn as Vuzix, Oakley, Sony, Apple and Google	корпорація стане в один ряд з такими розробниками пристроїв, що носяться, як Vuzix, Oakley, Sony, Apple і Google	семантичний еквівалент; неперекладний термін
194	The main distinguishing feature of Microsoft Glasses from the Google Glass project is precisely the lenses that can create additional reality,	Головною відмінною рисою окулярів Microsoft від проекту Google Glass є саме лінзи, які здатні створити додаткову реальність	неперекладний термін
195	Computer room	Комп'ютерний лікнеп	семантичний еквівалент
194	The practical use of	Практичне	транскрипція;

	computer and tablet computers depends on the availability of educational content	застосування школярами комп'ютерів і планшетів залежить від доступності навчального контенту	семантичний еквівалент; транскрипція
195	The first elements of this ecosystem are the actual ZnayPad tablet and the ClassBook.com.ua educational resource already launched.	Перші елементи цієї екосистеми — власне планшет ZnayPad і освітній ресурс ClassBook.com.ua вже запущено в роботу	семантичний еквівалент; неперекладний термін; калькування; неперекладний термін
196	The Project Glass concept is a device that looks like a glasses fence.	Концепт Project Glass являє собою пристрій, схожий на оправу для окулярів.	неперекладний термін; семантичний еквівалент
197	The prototype resembles an iPod player with a curved display	прототип нагадує плеєр iPod із зігнутим дисплеєм	неперекладний термін; транскрипція
198	Now Ukrainian users of Android will be able to use their smartphones as a navigator.	Тепер українські користувачі Android зможуть використовувати свої смартфони в якості навігатора.	семантичний еквівалент; неперекладний термін; транскрипція
199	Ukraine: loading	Україна: loading	неперекладний термін
200	our computer is loading	наш комп'ютер завантажується	транскрипція; семантичний еквівалент